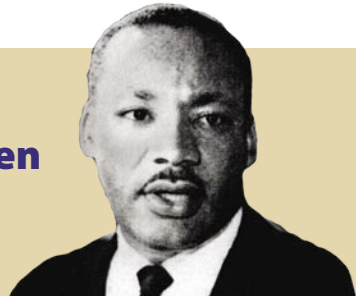

The Gandhian View

Avis som ser verden og historien i et fredsperspektiv IGNIS 2004

Martin Luther King:
Talen han holdt årsdagen
før han ble myrdet
Side 14

Arundhati Roy:
Konfronterer
imperiet
Side 12

Bill Sutherland
Susan George
Gunnar Garbo
Mark Curtis

Med ikkevold som våpen

Det 20. århundre var den mest voldelige perioden i menneskehetens historie. Flere mennesker har blitt ofre for organisert vold enn i noen annen tidsperiode. Hundrevis av kriger, folkemord og masseødeleggelsesvåpen samt ulik fordeling av velstand har skapt så mye elendighet og smerte at det er vanskelig å finne håp for fremtiden. Daglig har den strukturelle volden ca 100.000 dødsofre på samvittigheten. Men det finnes unntak: Ikke-vold er oftere i bruk enn folk egentlig er klar over.

Jørgen Johansen

Økt bruk av ikkevold

Ingen krig eller revolusjon har vært gjennomført utelukkende med voldelige midler. Det er lett å undervurdere omfanget av de ikkevoldelige metodene fordi journalister og historikere som regel fokuserer på de mest iøynefallende voldelige elementene. Nedenfor skal vi se på noen av disse eksemplene.

Iran (1979)

Omkring 1977 organiserte opposisjonen en motstandsbevegelse rundt Khomeini som var i eksil i Frankrike. Herfra organiserte han bruk av tradisjonelle ikkevoldelige metoder som streiker, boikotter, demonstrasjoner og sivil ulydighet.

Khomeini talte inn opprørske taler på bånd som ble smuglet inn i Iran og spilt av i all hemmelighet i moskeene. Demonstrantene holdt fast ved ikkevolden, selv når regimet møtte dem med våpen og vold. Sannsynligvis ble nærmere to tusen demonstranter skutt i løpet av de ukene demonstrasjonene pågikk.

Problemene for Sjahan og hans regime økte da politistyrker nektet å gå ut på gatene for å fortsette nedskytning av ubevæpnede demonstranter dag etter dag. Uten lydige undersåtter kan ingen regimer utøve makt. Sjahan falt relativt raskt, og de revolusjonære fikk stort sett gjennom endringene de ønsket. Det ble opprettet et prestestyre.

Polen (1980-1988)

Polske arbeidere i den uavhengige fagforeningen Solidaritet begynte i 1980 å kjempe mot regimet med ikkevoldelige midler. Dette var nytt i et land preget av voldelige opprørsforsøk i over 200 år. God kontakt med vestlig freds- og miljøbevegelse, og med vesteuropeiske intellektuelle på syttitallet skapte interesse for andre former enn den væpnede kampen. Streiker, boikotter, demonstrasjoner, blokader og omfattende bruk av Solidaritets symboler gjorde kravene

på frie fagforeninger og andre lovendringer til Polens dominerende sak i løpet av meget kort tid.

Over en fjerdedel av befolkningen deltok i protestene. Protestbevegelsens omfang og unnlatelsen av å bruke vold tvang regimet til å forhandle. Den nye frie fagbevegelsen – som etter hvert ble erklært ulovlig og gikk under jorda – arrangerte mange kreative ikkevoldelige aksjoner. Solidaritet var snart tilbake i offentligheten igjen og vokste seg sterkere enn noen annen opposisjon i polsk historie.

Bolivia (1980-1982)

Bolivia har en lang historie med regimeskifter, militærkupp og diktaturer. På slutten av 70-tallet og begynnelsen av åttitallet var fagforeningen COB den sterkeste opposisjonskraften i landet. Den var dominert av gruvarbeidere, men nesten alle yrkesgrupper var organisert i COB. Da generalene ikke aksepterte valget fra 1980, begynte COB å forberede en kamp for å la valgets rette vinner få makten.

Etter fem generalstreiker med stadig økende deltagelse måtte generalene tre tilbake i 1982 og overlate makten til dem som hadde vunnet valget. Kampen inkluderte offentlige sultestreiker, demonstrasjoner med kvinner i hovedrollen og en mengde mindre protestaksjoner.

Filippinene og "People Power" (1986)

Etter 13 år med militær unntakstilstand gjorde folket oppstand mot president Ferdinand Marcos i februar 1986. Han avholdt derfor et presidentvalg, og vant ved hjelp av svindel over Corazon Aquino.

Alle demonstrasjoner ble forbudt i Manila og andre filippinske byer. Politibrutaliteten var hard og straffene lange om man deltok i ulovlige demonstrasjoner. Det var da "kanarifuglen" oppfordret sine tilhengere til å begynne å trimme! De som støttet Aquinos kamp begynte å jogge i Manilas gater; og de bar knallgule T-skjorter. Da antallet som trimmet passerte hundre tusen fikk

uttrykket "People Power" en sentral plass i den ikkevoldelige tradisjonen. Etter hvert erklærte også deler av hæren Corazon Aquino til den virkelige vinneren av valget. Etter noen spennende dager gikk til slutt hele hæren over til å støtte Aquino og i slutten av februar flyktet Marcos. Corazon Aquino ble Filippinenes president.

Øst-Europa (1989)

Regimene i Ungarn, Øst-Tyskland, Bulgaria, Tsjekkoslovakia og Romania ble i 1989 møtt av ikkevoldelige bevegelser som underminerte ettpartisystemene. I Romania ble demonstrasjonene delvis voldelige. Det hemmelige sikkerhetspolitiet Securitate benyttet grov vold og provoserte frem voldelige reaksjoner fra gruvarbeidere og noen andre grupper. Men de aller fleste protester var fredelige også i Romania.

I Ungarn og Tsjekkoslovakia foregikk regimeskiftene nesten helt uten voldelige innslag. Den ungarske fredsbevegelsen fra 80-tallet hadde god kunnskap om hvordan fredlige demonstrasjoner skulle gjennomføres og deres erfaringer kom godt med da massive folkelige demonstrasjoner samlet seg i Budapest for å tvinge regimet til å gå av.

Charta77 i Tsjekkoslovakia organiserte sin "fløyelsrevolusjon" gjennom å fylle Praha med demonstranter som krevde regimets avgang. De samlet seg på det samme torget der studenten Jan Pallach brant seg selv til døde i protest mot okkupasjonen av Warszawa-paktens tropper i 1968. Lederne for Charta77 gikk i spissen for å danne en ny regjering og Václav Havel vant det første frie presidentvalget.

I både Ungarn og Tsjekkoslovakia visste man også godt hvor uklokt det ville være å utfordre staten i en voldelig kamp. Disse erfaringene spilte en avgjørende rolle når den folklige mobiliseringen toppet seg.

Stater er godt rustet til å takle voldelige demonstrasjoner, men mangler erfaring med å håndtere store fredelige demonstrasjoner. Internasjonale TV-selskapers tilstedeværelse gjorde det enda mer vanskelig å slå hardt ned på demonstrantene.

Selv om det ikke utelukkende var ikkevoldelige krefter som fremmet utviklingen, hadde likevel disse kreftene hadde avgjørende betydning for både prosessen og resultatet i Øst- og Sentral-Europa.

Fortsettes på side 20 ▶

Imperier på vei ut?

John Y. Jones

Det var en gang keiserriket eller imperier var hedersord. Å dominere var tegn på styrke og suksess. Noen hersket over vannene, over våpnene, over teknologien, over kunnskapen. Og overtaket fikk uttelling i eiendommer, gull, verdier og makt. Og man fikk definisjonsmakt, lagde ordene som hersket over andre. Som ga lov til å herske.

Imperier har vi sett på alle kontinenter. Romere, portugisere, spaniere og kinesere har sine imperier, slik franskmenn, tyskere, persere, indere, russere og tyrkere har det. Vi husker Napoleon og Tsaren. De to siste hundreårene har makt og rikdom spesielt samlet seg om de nordatlantiske rikene. Britene hersket på 1800-tallet slik amerikanerne gjorde på 1900-tallet. Dronning Victoria ble utnevnt til keiserinne av India. Vi går inn i et nytt årtusen med én supermakt. Men ingen har utnevnt USA's president til keiser ennå.

Hva gikk galt med keiserambisjonene og herskelysten? For imperier er ikke lenger hva det var. Ingen vil være verdenspoliti eller herske over verdenshavene. Med demokratiske idealer og humanistiske prinsipper har fred og samarbeid tatt over som honnørord: EU har gitt Europa en lengre fredsepoke enn noen annen tid, hevdes det. Demokratier utkjemper ikke kriger, sies det. USA har ikke brukt atomvåpen siden Hiroshima. Koloniene er i ferd med å bli historie. Krigsbytte og undertrykking er erstattet av bistands-

og nødhjelpsflagg og forteller at humanitære verdier er på moten.

Likevel dukker ordet imperiet opp igjen stadig oftere. Ikke bare i science fiction, mytisk litteratur eller historiebøkene. Men til å beskrive vår samtid. Boktitler med imperiet i, er blitt mange. For herskere og herskede finnes fremdeles. Røvet gods stilles ikke ut like utilsørt som i Londons British Museum; makt besynges ikke lenger som i Deutschland, Deutschland Uber Alles; fiender spiddes ikke lenger på peler til skrekk og advarsel.

Likevel: aldri har rikdom og overflod vært større, og aldri har den vært samlet på færre hender. Aldri har verdens nød og fattigdom speilet seg mot blankere fasader av overflod. Enn i dag. Langsomt bringer usynlige, men effektive hender eller stille vinder, noen utvalgte oppover og andre nedover utviklingens og rikdommenes trapper.

Dette første nummeret av The Gandhian er spunnet rundt fenomenet imperiet fordi ordet favner noe om utbytting og undertrykking, om slave og mester, om overmennesker og undermennesker som vi ikke er så glade for fremdeles er relevant som beskrivelse av vår verden. Ikke uttømmende eller komplett som en lærebok. Men kanskje omfattende nok til at noen linjer fra fortiden kan strekkes inn i vår tid, slynge seg om føttene våre i dag, og strekke perspektiver fremover til noe vi vil eller ikke vil. Hva er imperiet i dag? Vil det være der i morgen? Hvem har invitert det hjem til oss?

Å tolke fred

Hvem definerer fred, når er målet nådd? Side 19

Makt til velferd

Velferd bygges på demokrati, ikke teknologi Side 7

Geværer og Gandhi i Afrika

Frigjøringskamp i Zambia Side 16

Diktatorenes makt

Når palasset blir for lite finnes det hjelp å få Side 17

Et forrædersk nett

Storbritannias sanne rolle i verden Side 9

The Gandhian View

Utgitt av stiftelsen IGNIS, Institutt for globalt nettverksarbeid, informasjon og studier, i samarbeid med Senter for fredsstudier, Universitetet i Tromsø og Norges fredsråd. Utgitt med støtte fra RORG, Norad.

IGNIS

pb 8900 Youngstorget
0028 Oslo

Redaksjonsgruppe

John Y. Jones, ansvarlig redaktør
Joachim Henriksen
Maria Astrup

Oversettelser

Heidi Gran

Takk til

Mahatma Gandhi Foundation
Hallvard Skauge
Frøydis Jørve
Synne Solstad
Einar Wahlstrøm

Bidragstere

Jørgen Johansen
Arundhati Roy
Mark Curtis
William Blum
Gunnar Garbo
Susan George
Åsne Berre
Kitty Clark
Alejandro Bendaña
Anis Shivani
Bill Sutherland
Asbjørn Wahl
Yash Tandon
Ragnar Kvam jr

Trykk

Nordlys

The Gandhian View

Med utgangspunkt i et enkelt menneske

The Gandhian er skrevet til deg som holder den i hånda. Avisa har, som Mohandas Karamchand Gandhis liv, et like enkelt som ambisiøst mål: Den søker å fremme det som er rett og å bekjempe det som er urett. Med fredelige midler.

Kanskje blir denne utgaven den første i en serie årlige utgivelser. Gandhi kalte sitt liv et eksperiment med sannheten, en eneste lang leting etter å leve riktig og følge sin overbevisning. Han utfordret den undertrykkelsen han avslørte, og erklærte krig mot det gapet han fant mellom ord og handling, enten han fant det hos religiøse ledere, blant politikere, ute i samfunnet eller i næringslivet. Selv søkte han å leve slik han lærte. Slikt er provoserende. Vi vet at mange unge og eldre i dag lar seg provosere og inspirere av denne læremesteren.

Kronen i Gandhis livsverk var å se britene gi slipp på edelstenen i sitt keiserrike, selvste India. Gandhis største triumf var likevel måten han valgte å kjempe på, en måte som gav ham en kristus-liknende rolle i moderne historie: Han valgte ikkevold som veien. Han gikk ikke av veien for konflikt, smerte eller død. Og i motsetning til våre dagers ledere, presidenter, statsministre eller generaler, krevde han ikke noe av andre som han ikke selv var villig til å gjøre.

Gandhi nektet å drepe eller ydmyke selv sine fiender. Ikke rart han provoserte de som finner sin styrke i våpen, penger og manipulering av lover og ordninger. Vi tror det ville gledet ham stort å vite at han fremdeles provoserer.

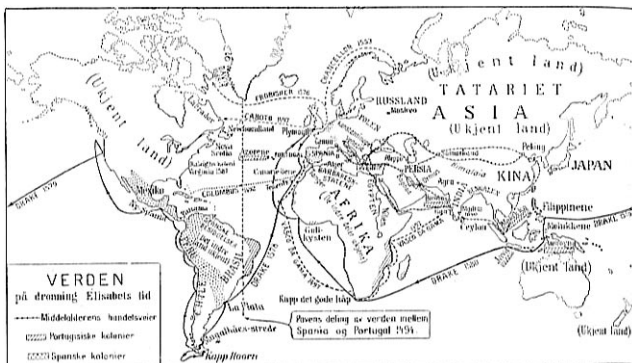
The Gandhian dyrker ikke et feilfritt menneskes minne, selv om vi har tatt navnet fra vår tids ubestridt største fredsbygger. For Gandhi er kontroversiell i dag slik han var da han levde. Hans metoder, holdninger og erfaringer blir stadig satt under lupe, kritisert og analysert: Hans syn på kvinner, kasteløse eller fattige; hans tilsynelatende selvutsløttende ytre; hans umoderne og offervillige livsstil. Men i en tid der rikdom, makt og overklasse tilbes som aldri før skal the Gandhian ta utgangspunkt i den lille mannen med kjortelen, se tilbake på det som var, se rundt oss, og kanskje se enda lenger frem enn han så, fordi vi har et halv hundre års lenger historie-linse å se med.

Vi skulle så gjerne sagt at Gandhi og hans kamper hører gårsdagen til. Men vi har også våre imperiebyggere; våre apartheidregimer og skillemurer, slagbatonger og forførende medier, underholdningsindustri og løgner. Men lite tyder på at han gjorde seg selv og sine tanker overflødig. Vi takker alle bidragstere for artikler og tanker, for utforming og bilder, som direkte eller indirekte beskriver verden innefor det verdiuniverset vi tror Gandhi ville følt seg hjemme i. Mye tyder på at The Gandhian kommer med flere nummer...

Tidslinjen

The Gandhian vil i dette nummeret belyse makt og fredsbegrepet ved å følge deler av imperienes historie gjennom de siste 500 år. Mye annet kunne vært sagt, mange andre makter beskrevet. For imperier fyller historieskrivningen over århundrer. Tidslinjen i bunnen av hver side skal være et lite bakteppe for ting som skjedde. I tillegg markerer timeglass-symbolet noen korte beskrivelser av helt spesielle begivenheter.

1498: Vasco da Gama lander med sine skip i India

1500: Renessanse-kunstnerne Leonardo da Vinci, Michelangelo og Raphael smykker Europa

1511: Nederlenderne erobrer Malakka og etablerer sitt østasiatiske imperium

1519: Magellan seiler rundt jorda

1519: Cortez erobrer Aztekerriket i Mexico

Heller krig mot fattigdommen!

Gunnar Garbo

Den andre verdenskrigen var den mest ødeleggende krigen i menneskenes historie. Men det er ikke fred verden har sett siden da. Samlet har de krigerske konfliktene i etterkrigstiden kostet så mange mennesker livet at tallet sterkt nærmer seg omfanget av offrene for verdenskrigen.

Hvis vi kaller konflikter "kriger" når de koster mer enn 1000 menneskeliv årlig, har det vært om lag 150 kriger i verden siden 1945. De sannsynligvis tatt livet av 23 millioner mennesker. Minst 50 millioner mennesker er blitt skadet, mange av dem lemlestet for livet. Tapstallene fra disse konfliktene viser at om lag 90% av dødsfollene var sivile.

Disse krigerske oppgjørene har nesten alltid dype røtter i sosiale og økonomiske misforhold, i kampen om altfor knappe ressurser og tapernes strev etter å oppnå likeverd og medinnflytelse.

Under slike forhold får også terrorismen grobunn. Bak de eksplosjonene som – i regel med urette – blir kalt "etniske oppgjør" eller "stammekriger", ligger som oftest slike årsaker som dyp fattigdom, utestengning og maktesløshet.

I boka "Challenges to the United Nations" sier Phyllis Benis at å true

virkeligheten er ikke dette spørsmål om annet enn rimelig solidaritet og klokt framsyn. Det beste ville være en global omfordeling gjennom FN, bygget på en eller annen form for internasjonal skattelegging, for eksempel ved at alle stater ble pålagt å bidra til fellesskapet med en viss prosentdel av nasjonalinntekten sin. Eller for eksempel ved å innføre

Hvis vi kaller konflikter «kriger» når de koster mer enn 1000 menneskeliv årlig, har det vært om lag 150 kriger i verden siden 1945.

avgifter på bruken av det som ennå er igjen av globale "almenninger", menneskehetens felles arv, flybruk av det internasjonale luftrommet, bruken av satellittbaner i det ytre rom, spekulative internasjonale transaksjoner eller liknende.

Det gis mange måter å gjøre det på. Men en internasjonal skattelegging gjennom FN er en langt mer likeverdig og demokratisk måte enn å fortsette med en bistandsvirksomhet hvor den ene part er en rik og mektig

"giver" og den andre parten en fattig og avhengig "mottaker". En slik omfordeling kunne faktisk bli en god global praktisering av det prinsippet Karl Marx formulerte med ordene om å yte etter evne og motta etter behov.

Vesentlig er at de rike landene erkjenner behovet for en helt annen radikal økonomisk omfordeling enn de almisser de nå yter – og at systemet reelt og ikke bare i retorikken sikrer de fattige landene økonomisk uavhengighet og råderett over egen utvikling. Så radikale endringer vil koste lang kamp, uansett hvor berettigede de er. Vi har sterke allierte som blankt ville avvise å yte større midler til en global forsamling hvor fattige land vedtar budsjettene på like fot med de rike. Men det er ingen ting i veien for at land som Norge kan slå inn på en slik kurs gjennom sin bistandspolitikk – og drive på for slike prinsipper i det internasjonale samarbeidet.

Teksten er hentet fra boka «Også krig er terror», Oslo 2002.

Gunnar Garbo er forfatter av en rekke bøker om fred og utvikling, tidligere ambassadør, stortingsrepresentant og partileder gjennom en årrekke. Han er styremedlem i IGNIS.

et spørsmål om rimelig solidaritet og klokt framsyn

med eller gripe til militær intervensjon for å løse lokale eller regionale kriser som har sin grunn i regulær fattigdom, levninger av kolonitiden, rester av spenningene fra den kalde krigen eller eksplosive etniske motsetninger, bare en bekreftelse på at det internasjonale samfunnet har sviktet sin plikt til å bistå med å avhjelpe de egentlige årsakene til krisene.

Den beste sikkerhetspolitikken de rike landene i nord kunne føre, er derfor å sette inn en vesentlig del av de enorme ressursene som nå blir ødet på krigsmaskiner, i et effektivt arbeid for en rettferdig økonomisk omfordeling i verden som helhet. I

De fattige landene må sikres økonomisk uavhengighet og råderett over egen utvikling

Imperiet som fødte et menneske

I det 21ste århundre er det umulig å fatte omfanget av det britiske imperiet, hvordan det lille britiske hjørnet, øverst i Europa, kunne vokse til å bli et imperium der solen aldri gikk ned. I dag er det heller ikke mulig å gjenskape den symbolbetydningen den lille mannen i kappen – mahatma Gandhi – hadde for sammenbruddet av det gigantiske krigsmaskineriet. Enda mer ufattelig er det at den ledende strategien var ikke-vold. For Gandhi var denne kampen ensbetydende med hans eget liv. Frihetskampen skapte mennesket Gandhi.

John Y. Jones

Da Mohandas Karamchand Gandhi ble født 2. oktober 1869, var det britiske imperiet på sitt største og sterkeste. Verden var for alvor blitt åpnet opp for vestlig innflytelse rundt 1500-tallet etter de kjente jordomseilingene til Columbus, Vasco da Gama og Magellan. Det var ikke alltid lett å skille pirater fra private handelsmenn eller statlige representanter på denne tiden. Slavehandler og kaptein Hawkins startet i 1562 en menneskehandel som opp gjennom 1700-tallet brakte årlig 20.000 mennesker fra Vest-Afrika til Amerika og skaffet hardt tiltrengt arbeidskraft etter utryddede, lokale arbeidere i Amerikas gruver og plantasjoner. Men engelskmennene hadde sine første koloniale erfaringer allerede fra mer hjemmelige arenaer: I Irland var land konfiskert og solgt til engelske handelsmenn og godseiere for nominelle priser. Irene var gjort til leilendinger i eget land. Og grunnlaget lagt for konflikter, vold og kriger i generasjoner fremover.

Britenes historie Gandhis fødeland, India, sies å begynne med sjømannen James Lancaster som kom sjøveien via Cape og landet i 1592. Portugisere, hollendere og spaniere var kommet tidligere. En rekke kamper og kriger ble utkjempet okkupantene i mellom. Den indiske mogulen ble snart nødt til å gi handels- og industriløye til engelskmennene, og etter hvert ble Madras (Chennai) Calcutta og Bombay (Mumbai) navn som gikk igjen i det engelske utenriksregnskapet. Bombay ble for øvrig gitt til Charles 2, da han giftet seg med en portugisisk prinsesse, og videre utleid til handelskompaniet. Kongehus, myndigheter og handelsstand gikk hånd i hånd for å utvide Imperiet, som inntil da hadde vært en hedersbetegnelse. Mens den indiske mogulen Jhahjahan bygget seg inn i bøkene om verdens arkitektoniske underverker med sitt Taj Mahal gravkapell, bygget britiske Det østasiatiske handelskompani seg stort over hele India. På 1700-tallet vokste britenes interesse for landet og landene østover på alvor.

Handelskompaniet ble på mange måter selve skaperen og opprettholder av Det britiske imperiet, beskyttet av statens våpenmakt og lovgiving. Handelskompaniet ble blodårene som fikk fraktet ressursene rundt i den store imperiekroppen, for til slutt å samle gigantiske verdier hjemme – gjerne i London. City, Parlamentet, White Hall, St. Paul's Cathedral og British Museum er bygninger som er og symboliserer imperiet mer enn noe. Tjenestegjøring ute i imperiet ble en del av oppdragelsen av britiske ungdommer, enten de var militære, forretningsmenn, kulturarbeidere eller kirkens tjenere. Aldri hadde man sett et mer profitabelt uttrykk for offentlig-privat-samarbeid (OPS) som her. Stat og næringsliv på et lite øyrike opp i Europas nord-vestlige hjørne arbeidet med å legge resten av

kloden under seg.

Det nye med Det østasiatiske handelskompaniet var at det var satt sammen av mange enkeltbedrifter som var slått sammen til ett, store firma, et "Joint Stock Company", med en gigantisk finansiell styrke. Det var økonomisk fleksibelt og selvstendig, godt skodd for global vekst der avgjørelser måtte tas hurtig og store pengesummer skifte hender på kort tid. Dette var globaliserings tidsalder.

Da Gandhi våknet til aktivt, politisk engasjement, var det klart at kampen for Indias kultur, selvstendighet, dets fattige og undertrykte måtte gå tvers gjennom det formidable britiske imperiet. Imperiet hadde over mange år laget et intellektuelt, religiøst, økonomisk og realpolitisk rom der britisk, globalt herredømme ble en selvfølge. Så sent som i 1900 skrev den folkekjære Rudyard Kipling diktet "White Man's Burden": det er vår plikt å kultivere verden med det britiske. Selv om det koster oss dyrt! Fokus ble tatt bort fra de enorme inntektene og over på de kostnadene folket tross alt måtte

«Britisk verdensherredømme var en selvfølge»

bære, soldatene, vanlige folks fravær, kvinnes ofre.

Gandhis utgangspunkt var at forandring kommer innenfra: Sør-Afrikanske Steven Biko er et ekko av Gandhi når han sier at "det sterkeste våpen i undertrykkerens hånd, er den undertrykte tanken." Undertrykkeren får et spillerom av den som blir undertrykt. Å endre dette kan koste mye, og man må være villig til å ofre sitt eget liv i denne kampen, sier Gandhi. Men undertrykkeren må selv ikke bruke vold, da er han eller hun bare med å opprettholder en voldsspiral. Arne Næss sier at Gandhis storhet besto i hans overveldende "arsenal av ideer og konkrete fremgangsmåter." Han var usedvanlig oppfinnsom og hadde en konstruktiv fantasi, sier Næss, og kaller Gandhi "en etikens Edison og Marconi." Derimot advarer Næss mot å dyrke Gandhi som ufeilbarlig menneske eller etisk modell, slik mange andre – Albert Einstein blant dem – har gjort. Gandhi fremhevet ikke-volden som prinsipp i arbeidet for en slik endring. Men han gjorde noe som var enda viktigere: han sa at dette er praktisk gjennomførbart. Prøv det! Så skal dere se at det nytter å endre verden uten å øve vold. Han hadde tro på at ikke-voldelige arbeidsmåter på lengre sikt var sterkere og bedre enn voldelige måter. Med ikke-vold la Gandhi mer enn at vold skulle unngås: det innebar et vennlig sinnelag. Mot mennesket som man stod i mot. Handlingen motstanderen utførte, kunne man

derimot bruke alle midler til å bekjempe. Ikke-vold var med andre ord ikke passivitet eller unnvikelse.

Rundt 1930 tok ikke-voldshandlinger form med etableringen av "the Civil Disobedience" bevegelsen. En ung gutt sultestreiket i 61 dager i 1929 før han døde. Gutten, Baghat Singh hadde kastet en bombe mot folkeforsamlingen i Delhi uten større skade, men ble henrettet av engelskmennene i 1931. Inderne boikottet folkeforsamlingen og rådene. De krevet handling. Gandhi selv valgte å gå den 30-mil lange veien til Dandi i 1930 for å protestere mot saltskatten som rammet de fattige sterkt. Overalt sto folk fram. Boikottet stadig nye lover. Massearrestasjoner fulgte. 100.000 mennesker ble fengslet.

Jawaharlal Nehru kalte perioden for den fredelige revolusjonen. Han framhevet tre ting med den: Folk svarte de brutale engelske nedskytingene, som i Peshawar i april 1930, med fredfull og modig overlegenhet. Det andre var de indiske kvinnes bevisstgjøring og mobilisering. De la bort sine slør og strømmet ut på gatene for å kjempe sammen med mennene, og gjorde de ofte til skamme. Den tredje faktoren var den økonomiske boikotten de satte i verk og som samvirket med den globale økonomiske krisen og ble en enormt press på engelskmennene. Slik ble sivilmotstanden sentral i kampen for Indias frigjøring og nedkjempingen av Imperiet.

Men India ble ikke et paradisi etter hans bortgang og etter frigjøringen. Problemene, fattigdommen og volden har stått i kø. Et halvt århundre senere drepes fremdeles mennesker på grensen til broderlandet Pakistan, og millioner av Indias barn lider daglig. Kastelovene er fjernet men kastevesenet flourerer. Atomtrusselen er blitt en del av ledernes livsforsikring. Og fremdeles må toalett-tømmere rense kloakkene for hånd i landsbyer og byer over det vide kontinentet, slik Gandhi fornedret seg til selv å gjøre. Men frigjøring er en nødvendig men langsom prosess, mente Gandhi. Det

ene tiåret etter det andre forsvant, ja selv ble han drept før han fikk se det lovede landet.

Hvordan ett enkelt menneske, som den kortvokste, ujalte og taleskye advokaten Gandhi skulle bli en folkefører og politisk kraft i dette frigjøringsarbeidet, finnes det ingen gode svar på. Hans selvbiografi forteller om en sulten eksperimentering med livet, sannheten og muligheter, drevet av en grenseløs nysgjerrighet, et sterkt etisk fundament og en kompromissløs rettferdighetstenkning. Selv hevdet han at han var pragmatiker, opptatt av praktiske, gjennomførbare løsninger på menneskers problemer. Men fordi løsningen brøt med den tradisjonelle maktens vulgære tenkning, ble han avfeiet som idealist og drømmer. De som slikket sine sår etter Det britiske imperiets fall, måtte innrømme ham dette.

Og kanskje er dette arven vi først og fremst har etter ham: Troen på at en rettferdig og menneskesentrert utvikling er mulig. De manges ikke-voldelige krav er ustoppelige. De få, mektiges grådighet og vold er tidsbegrenset.

«Vi kan ignorere ham, men på egen risiko» Martin Luther King

I dag heter ikke undertrykkerne Det østasiatiske handelskompaniet, eller Det britiske imperiet. Vi må gå på leting etter grådighetens redskaper under andre merkelapper, forkledd med andre kostymer. Hver tid har sine kamper for en bedre verden. Vårt århundre følger egne spor. Men Gandhis liv og ord gir fremdeles lysglimt. For "Gandhi var uunnagelig" sa Martin Luther King jr. "Hvis menneskeheten skal ha fremgang, kommer man ikke utenom Gandhi. Han levde, tenkte og handlet etter en visjon der menneskeheten beveget seg mot en verden i fred og harmoni. Vi kan ignorere ham, men på egen risiko."

Bombay 8. april 1930:

Gandhi i protestmarsj

Mahatma Gandhi og en stor tilhengerskare er nå kommet frem til kystbyen Dandi. Målet med marsjen er å protestere mot det britiske imperiets skattlegging av salt.

Siden starten av marsjen for en måned siden har Gandhi nå fått hele verdens øyne rettet mot seg. Han har selv lagt vekt på at denne protesten skal være en ren ikke-voldelig motstand mot imperiet. Protestmarsjen har ikke blitt hindret med makt av engelsk politi eller militære styrker.

Utnyttelsen fortsetter

- Jeg setter pris på at de engelske myndighetene ikke har brukt vold mot denne fredelige protesten. Samtidig har jeg vondt for å tro at dette er et tegn på endringer i deres politikk, sa Gandhi i går til reportere i Dandi. Han utfordret myndighetene til å fortsette sin tolerante linje også etter at journalistene har reist fra byen.

Det er ikke tvil i mitt hjerte om at den grusomme utnyttelsen av India vil fortsette etter dette. Den eneste grunnen til at vi nå har fått gå i fred er at kolonimakten på tross av sin makt er redd for sitt omdømme i verdenssamfunnet.

Laget eget salt

Da følget kom frem til Dandi i går gikk Gandhi straks ned til vannkanten. Her destillerte han en liten mengde salt ved å koke saltholdig mudder og saltvann i en kjele. Gandhi oppfordret så alle tilhørerne til å gjøre det samme langs hele kysten, hvor de ville og når de ville.

Den globale opinionen vil ikke akseptere undertrykkelse av politisk og ikke-voldelig motstand. Men det gjenstår å se om britene vil være like tolerante mot de tallose mengder av mennesker som fra i dag vil bryte saltlovene og lage sitt eget salt, fortalte Gandhi.

Gode inntekter

Den britiske skattleggingen av salt har vært en god inntektskilde for kolonimakten siden okkupasjonen av India. Salt er en svært viktig vare i landet og loven legger begrensninger på hvem som kan få produsere og selge salt. Men nå kan det se ut som om det vil bli vanskelig å håndheve loven videre.

1530: Pizarro erobrer Inkariket i Peru/Bolivia

1620: Båten "Mayflower" lander med britiske puritanere på østkysten av nordamerikanske kontinentet

1623: Konflikter mellom kolonimaktene. Nederlands guvernør henretter alle briter ved Det britiske handelskompaniet i Amboyna-øya i det strategisk viktige Malakkastredet

1628: Shah Jehan blir keiser i India og bygger det vakre palasset Taj Mahal i Agra

1753: British Museum opprettet i London, med ufattelige verdifulle arkeologiske gjenstander fra blant annet Egypt, Midt-Østen og Hellas, 150.000 håndskrifter, 9 mill. bøker.

Frigjøring med salt og bomull

I Gandhis politiske kamp står tanken om konstruktive aksjoner sentralt. For ikke-voldelige aksjoner kan også handle om mer enn å bare demonstrere eller blokkere på en fredelig måte.

**Åsne Berre og
Jørgen Johansen**

For Gandhi var det konstruktive arbeidet helt sentralt i den politiske kampen. Sammen med ikke-samarbeid utgjorde det en av grunnpillarene i hans strategi. Han argumenterte for at en skulle satse på både konstruktivt arbeid og forskjellige former for protestaksjoner samtidig.

Styrken lå i å tydeliggjøre urettferdigheten gjennom å protestere mot det som var uenig i og samtidig vise hvordan man mente det burde være. Mål og middel skulle om mulig bli ett.

Gandhi sammenlignet konstruktivt arbeid med våpentreningen som soldater gjennomgår. Det konstruktive arbeidet var like viktig for hans ikkevoldsaksjonister som skytetrening er for den som skal bli en dyktig soldat i krig.

Det konstruktive elementet har fått liten oppmerksomhet i Vesten. Det handler om å gjøre det man mener er rett i stedet for å protestere mot det som er galt. Fordi han forsøkte å bygge opp, være konstruktiv, arbeide og å vise konkret hva han ville med en kampanje eller aksjon, var det langt vanskeligere å kritisere Gandhi og hans medaksjonister.

Større sympati for saken

Det å arbeide oppfattes på en helt annen og langt mer positiv måte enn det å protestere, stoppe, hindre og blokkere. Samtidig er det en måte å realisere sine mål på. Hvis man i realiteten gjennomfører det som er kravet i en kampanje, er jo målet oppnådd. I de tilfeller man blir hindret av myndigheter og/eller politi får aksjonistene på en meget tydelig måte fram hva deres krav er.

Mens den tradisjonelle blokade-

aksjonen kan få fram sitt krav via et banner eller på en løpeseddel, vil enhver framstilling av det konstruktive arbeidet samtidig vise hva målet er. Om kampen gjelder bevaring av en eldre bygård, vil en seriøs aksjon der man pusser opp gården gi tydeligere signal om hva man vil enn om man satser på å hindre gravemaskinene som skal rive huset. Å engasjere handverkere som reparerer huset er den konstruktive formen, mens barrikadering med sten og koller for kamp mot politi er konfrontasjonens variant.

Det konstruktive arbeidet retter søkelyset mot saken, og ikke personene. Ved å jobbe og svette med å oppfylle kravet i aksjonen, retter aksjonistene lettere oppmerksomheten bort fra seg selv og over på saken. Det konstruktive arbeidet retter oppmerksomheten bort fra dem som er ansvarlige for urettferdigheten, men også fra de personene som gjennomfører aksjonen.

Slike aksjoner er langt vanskeligere å kritisere enn protestaksjonene. Motparten får det ikke lett dersom den ønsker å forby slik aktivitet, og sympatien for aktivistene blir langt sterkere enn om hovedvekten legges på å protestere. Folk som arbeider og produserer nyttige ting, kan ikke like lett klassifiseres som uansvarlige samfunnsfiender. Det er også langt lettere å unngå opportuniste internt i aksjonene.

Khadi-kampanjen

Bakgrunnen for denne kampanjen var at Gandhi mente det var galt at indere skulle kjøpe bomullsklær som var produsert av indisk bomull men som var spunnet, vevet og sydd i Storbritannia. Han startet derfor en av de største kampanjene i den indiske frigjøringsbevegelsen. Den gikk ut på at hver enkelt inder skulle

Gandhi viste oss kraften i symbolske handlinger

gjøre seg selvforsynt med klær. Alle skulle lære seg å spinne, veve og sy. Spinnerokken ble det tydeligste symbolet på at inderne kunne klare seg selv. Og fortsatt er spinnehjulet et symbol i det indiske flagget.

En massiv opplæringsinnsats fikk som resultat at importen av britiske bomullsklær falt kraftig og selvforsyningsgraden av bomullsklær økte raskt. Visse innslag i kampanjen var tydelige protester, som for eksempel å offentlig brenne britiske klær. Men den helt dominerende vekten ble lagt på det å være konstruktiv, på å vise hvordan man ville at fremtidens produksjon av klær skulle se ut.

Saltmarsjen til Dandi

En annen stor kampanje som Gandhi drev var den berømte saltmarsjen i 1930. Bakgrunnen var britenes monopol og høye skatt på utvinning av salt. Etter at Gandhi og Indian National Congress i lang tid hadde forsøkt å overtale den britiske visekongen til å slippe løs handelen med salt, bestemte Gandhi seg for å bryte monopolen. Dette skulle skje ved at han, sammen med en stor folkemasse, vandret til havet for å selv plukke opp salt på stranden.

Den lange marsjen mot havet ble brukt til et stort antall offentlige folkemøter der Gandhi fortalte landsbyboere hva han planla å gjøre. Myndighetene arresterte ham flere

ganger. Men så snart han igjen var en fri mann fortsatte kampen mot saltlovene. Gjennom å fysisk bryte monopolen på utvinning av salt i full offentlighet, fikk han på kort tid mange tusen til å følge sitt eksempel.

Konstruktive aksjoner hjemme

For mange grupper som i dag har tenkt i disse baner, har det konstruktive elementet i kampen til dels havnet ved siden av konfliktens kjerne. Et eksempel var da Fellesaksjonen mot Gasskraftverk under sin sommerleir 1997 bestemte seg for å tilby dugnadsinnsats i bygda. Dette var helt klart et konstruktivt innslag som forbedret aksjonistenes status blant lokalbefolkningen. Men å male bedehus, rense strender og reparere sjøboder lå langt utenfor debatten om gasskraft, CO2 og energipolitikk.

Det konstruktive elementet var tydeligere i den kampen som haugianerne og senere arbeiderbevegelsen førte for sine rettigheter. Gjennom å bygge deler av det samfunnet man ville oppnå ble det også lettere å få igjennom andre krav og bli tatt på alvor av resten av samfunnet. Arbeiderbevegelsens kooperative salgsboder er et annet eksempel fra denne politiske kampen. Bodene har både en politisk verdi og er et forsøk på å gjøre medlemmene uavhengige av det private næringslivets kapitalistiske butikker.

Utdrag fra «Den nødvendige ulydigheten»

Åsne Berre har vært leder av Natur og ungdom og styremedlem i Felleaksjonen mot gasskraftverk. Hun har vært aktiv i norsk miljøvernbevegelse fra midten av åttitallet.

Jørgen Johansen har vært en aktiv forkjemper for ikke-vold i en årrekke og er tilknyttet Fredssenterene ved Universitet i Tromsø og ved Gøteborg Universitet.

Internasjonal bistand som endringsverktøy

Med overskudd i vestlige økonomier og større og større forskjeller mellom rike og fattige land, utviklet det seg i mange velstående land en kultur for nødhjelp og bistand til de fattigste landene i 60- og 70-årene.

John Y Jones

Blant nordmenn har bistand alltid hatt stor oppslutning. Vi har vært pådrivere til at verdens land skulle oppfylle sine erklærte mål om at 0,7% av brutto nasjonalprodukt skulle gis i såkalt ODA-uhjelp. Selv gir vi opp mot 1% i dag, selv om en del av dette brukes av de militære styrker på en heller tvilsom måte.

Etter hvert har det også utviklet seg kritiske røster til den måten bistanden ytes på. Mange hevder at Norge som oljenasjon ikke er så uegennyttig som nordmenn flest vil ha det til. De viser til at vi gjennom vår støtte til Verdensbanken og Pengefondet stiller krav til de som skal motta hjelp og lån, som snarere tjener vestlig utvikling. Det er for eksempel dokumentert at Norge har truet med å trekke bistandsmidler hvis land (eksempelvis Zambia) ikke fulgte instruksjoner om å kutte mat- og transportsubsidier slik Verdensbanken krevde. Det som ville monnet, hevder mange, er at ulandene

får skikkelig betalt for sine varer, og at de ellers får ordne styresett slik det best tjente dem. Utvikling og kultur er så nøye vevet sammen at styring utenfra aldri vil lykkes. Og mange hevder at norske bistandsmidler må ta dette mer på alvor.

Den stadige henvisningen til korrupsjon blant ulandenes ledelse til forsvaret for at det må stilles krav ved bistandsoverføringer (såkalt kondisjonalitet) møtes med det faktum at det alltid er store vestlige ressurser involvert fra den ene siden, og at kjeltringene må tas der de er, i nord og i sør, men først og fremst må det demmes opp i nord. Det er illustrerende at det bare er få år siden norske bedrifter kunne få skattefrakt for penger brukt til korrupsjon.

For å forsvare kondisjonalitet hevdes det at bistand må brukes for å fremme menneskerettigheter for eksempel blant kvinner og barn. Men de fleste vil være enige om at all utvikling – også menneskerettigheter

der landene vil ha dem – i tilfelle må komme innenfra, og at ytre press, kulturelt, økonomisk eller militært ikke engang er hensiktsmessig, enn si etisk riktig.

Det er viktig at norsk utviklingshjelp til enhver tid vurderer om den politikken som føres er innrettet til ulandenes beste. Det er mange interesser ute etter de over 12 milliarder kroner som årlig brukes i bistandsoverføringer og nødhjelp her i landet. Det bør være lov å teste oss selv om vi som olje, fisk og teknologinasjon kan bli fristet til å bruke ulandene som springbrett for vår egen utvikling. Når bistandsmidler brukes til å hjelpe norsk eksportindustri, eller stille krav om fjerning om eksportkrav; eller når vårt utenriksdepartement stiller krav i internasjonale fora som fattige selv ikke ser et gode, bør det ringe varselklokker om at Norge ikke lenger er den barmhjertige samaritanen vi engang trodde vi var.

1789: Frihet, likhet og brorskap. Parisbefolkningen stormer det forhatte "Bastillen"-fengslet og Den franske revolusjonen er i gang

1800: Kina bannlyser all bruk og salg av opium

1814: Engelskmennene går til krig mot Nepal

1824: Engelskmennene til krig mot Burma

1840: Storbritannia går til krig mot Kina for å få rett til å selge opium til kinesisk ungdom (Opiumskrigen) og tar Hong Kong i krigsbytte.

Et kultivert imperium?

Historien har satt den britiske kolonimakten i et romantisk lys. Men som andre imperialister har også den engelske tronen en fortid preget av vold og mangel på respekt for sine kolonier. Et eksempel er briterenes kamp for kontroll over handelen med opium.

John Y Jones

Det er sagt at Gandhis frigjøringskamp lyktes fordi han hadde men motstander, Det britiske imperiet, som var preget av stor menneskelighet og en høy moral og kultur. Gandhis ikke-vold, blir det sagt, kunne bare lykkes overfor et etisk reflektert regime. Historien forteller oss et annet bilde, og fremst i denne fortellingen er briterenes kamp for opiumsmarkedet:

I 1729 slo det kinesiske keiserlige hoff alarm over det store opiumforbruket i landet. De forbød opium-husene, disse moderne kafeene som var dukket opp overalt og der en ikke solgte caffè-latte men en blanding av tobakk og opium. Opiumsrøyking ble av de kinesiske lederne klassifisert på linje med ran og medvirkning til drap, og straffet med forvisning eller død.

Men internasjonalt hadde britene nå tatt over mer og mer av opiumshandelen fra hollendere og franskmenn. Mesteparten av opiumen var dyrket fram i det britiske India på begynnelsen av 1800-tallet, i Patna for eksempel. Opiumen var en vesentlig del av Det britiske østindia-kompaniets inntektskilde. I over hundre år tolererte den kinesiske keiser denne handelen. Kompaniet bokførte i detalj at det i 1788 ble solgt 2330 kister opium, men med sitt monopol i regionen vokste kompaniets salg til 17.257 kister opium i 1835. Britenes guvernør-general skrev i 1830 at man nå satset på å øke dyrkingen av valmuer for å øke opiumsproduksjonen.

Men i 1839 hadde Kina fått nok. De stoppet handelsskipene og konfiskerte opiumen i skipene. Britene raste, og vi fikk den første narkotikakrigen, opiumskrigen mellom 1839 og 1842.

Tre blodige narkotikakriger skulle utkjempe for å sikre Det britiske imperiet denne rettigheten. Den britiske flåtekommandant Elliot fikk det britiske Indias guvernør-general til å sende en betydelig flåte. Britene krevet retten til å selge opium

Las Casas, Spania 1542

Gråter indianere når barna deres lider?

Bartolemeus de las Casas var spansk koloniherr, og vitne til de første folkemord i denne regionen. Han var en bekjent av Christoffer Columbus og ble utnevnt til den første biskopen av Chiapas. Men Las Casas ble også kjent som en menneskerettsadvokat som satt hele det spanske koloniprojektet i fare: Hans truende spørsmål var "Har indianere sjel?" Hvis svaret var ja, kunne man vanskelig gjøre dem til slaver, og koloniene ville være fallitt. De spanske kolonistene var rasende.

Under den store debatten på 1540-tallet i den spanske hovedstaden Valladolid, vitnet Las Casas mot kolonistadvokaten Juan Gines de Sepulveda: Med vitenskapelig metode foran juryen i rettsalen ville las Casas bevise at indianere hadde sjel, at indianske mødre elsket sine barn, gråt når de ble truet med smerte, og lo når barna gledet seg.

For, sier las Casas:

"alle verdens folk er mennesker, og definisjonen på mennesker - samlet eller individuelt - er den samme: mennesker er rasjonelle vesener. Alle har de evnen til å forstå og en fri vilje, formet i Guds bilde; alle har fem ytre sanser og fire indre, og styres av disse; alle har en naturgitt evne til å forstå og mestre ny kunnskap; og dette gjelder gode som (bvis de er frarøvet en god kulturell arv) onde mennesker; alle gleder de seg over det gode, over glade og velbehagelige opplevelser; avskyr ondskap og aviser alt som sorger og frastøter dem..."

Las Casas drev frem De nye lovene i 1542, som hvis de var blitt innført, hadde revolusjonert beskyttelsen av indianerne i Vestindia. Men kolonistene greide tilslutt å beseire las Casas. Økonomien seiret over Casas menneskesyn og etikk. Folkemord og utbytting uttrykket stamme etter stamme, en prosess som ennå ikke er stoppet opp.

til kinas voksende ungdomsgrupper. Denne krigens eneste hensikt var å sikre en økende profitt fra dette salget. I Det britiske underhuset talte sir George Campbell: "Hvis disse kineserne skal forgiftes med opium er det å foretrekke at de forgiftes til inntekt for våre indiske undersåtter [!] enn at det skal gå i lommen på et annet lands finansminister."*

Britene vant krigen. De fikk monopol på tehandelen i dette te-drikkende landet. Og de fikk Hong Kong. Hva var kinesernes erfaring med den britiske kulturen - var det et møte med poetene og forfatterne Byron og Tennyson og Kipling? I The Indian Gazette kunne en lese om den kultiverte krigen mot Hong Kong: "every house was broken open, every box and drawer ransacked, streets strewn with fragments of furniture,

«Hvis disse kineserne skal forgiftes med opium er det å foretrekke at de forgiftes til inntekt for våre indiske undersåtter enn at det skal gå i lommen på et annet lands finansminister»

pictures, tables, chairs, grain of all sorts - the whole set off by the dead or the living bodies of those who had been unable to leave the city from the wounds received from our merciless guns ... The plunder ceased only when there was nothing to take or destroy." Tusener av kinesere ble drept.

Nanking avtalen sluttet en endelig "fred", en pax Britannica - der britene fikk adgang til å drive handel i fem byer og fikk erstattet den konfiskerte opiumen. Dette var den noble britiske bakgrunn for Hong Kong-kolonien historie som endte 155 år seinere.

Opiums-monopol, te-monopol - ja, og salt-monopol! Salt som finnes i alle hav og trengs til alle tider og av alle mennesker. Salt. Det må man selvsagt kunne gjøre penger på. Først Det britiske østindia-kompaniet, og senere parlamentet og den engelske dronningen - som også bar tittelen Indias keiserinne - hadde dette monopol. En indier hadde ikke lov til å skrape lett i strandkanten for å skaffe seg litt krystallisert salt. Det ville være lovbrudd. Han måtte handle det raffinert fra, ja, nettopp "kolonialhandelen".

Det var opprør mot dette urettferdige vanviddet britene kalte Loven, som Mahatma Gandhi gjorde

til en av sine store symbolhandlinger. Han startet en mangesidet kamp mot det britiske handelsmonopolet, ja mot hele kolonialiseringen av India. I 1930 tok han staven sin og la ut på marsjen, ca 30 mil i staten Gujarat, til byen Dandi ved havet. På veien ble følget større og større, til flere tusen. Ved vannkanten bøyde han seg ned og plukket opp salt.

Og Gandhi ble arrestert. Gang på gang på gang. Villig til å dø, men også til å forhandle, snakke, forklare, overtale. Ikke en hvilken-som-helst tom dialog med makten, men når det kunne tjene saken. En ikkevoldspioner som fikk India, selve juvelen i den britiske keiserkronen, til å løse. Men det ble riktignok drept mange av Gandhis ikke-voldstilhengere, og enda flere der hvor volden fikk feste.

Gandhis drøm om India var grunnleggende forskjellig fra Det østindiske handelskompaniets. Det indiske flagget hadde Gandhis drøm i seg - med spinnehjulet i midten - for å minne om at det var produksjonen i hjemmene, det lille, viktige bidraget fra hver enkelt borger, som til sammen bygget nasjonen.

*A.L.Mortons "A People's History of England", p. 447

Om palestinernes og urfolks rettigheter:

Winston Spencer Churchill

«Jeg er ikke enig i at hunden har retten til hundehuset bare fordi han befinner seg der, ja selv om han kan ha ligget der lenge. Hunden har ingen slik rett. Jeg innrømmer, for eksempel, ikke at det er gjort urett mot de amerikanske røde indianere, eller mot Australias svarte folkeslag. Jeg innrømmer ikke at det er gjort galt mot disse folkene bare fordi en sterkere rase, en høyerestående rase, en mer ord-kyndig rase, om jeg får lov, har kommet og tatt deres plass.»

Winston Spencer Churchill var britisk statsminister, marineminister, finansminister, parlamentsmedlem og Nobelprisvinner i litteratur 1953

The Ordinary Person's Guide to Empire

Hvis du skal lese bare én bok om dagens imperialism, så skal du velge Arundhati Roys "The Ordinary Person's Guide to Empire."

Roy er innsiktsfull og engasjert. Og hun kan skrive! 144 korte sider som du ikke klarer å legge fra deg før du har lest det siste av bokas syv artikler. Hun skriver om ikke-voldens treenighet, Mandela, Gandhi og Luther King som i dag blir misbrukt og forbrukt på det groveste av dagens maktapparat. Hun skriver om løgnen og fortielsen som det samme apparatet sprer om seg som kvelende gass og forvrenger hverdagen vår til et villniss av ugjennomtrengelig propaganda i Irak, Afghanistan og i våre hovedsteder. Hun skriver om den egentlige terroren. Hun skriver om hvordan de fordreier og latterliggjør vestens selvbylde som forkjempere for opplysnings, demokrati og menneskeverd.

Og hun skriver om håp: om å lykkes ikke bare med å konfrontere dette imperiet, men med om å beseire det. Om å kvele det for oksygen; å sette skamstemplet der det hører hjemme; avsløre og latterliggjøre med kunst, kultur, musikk, litteratur. Og stahet. Hun oppfordrer oss til å skrive våre egne historier. Historier som hennes egne, som trosser hjernevask og ledere, som heller ikke vi i Norge er spart for.

1848: USA får California av Mexico. De store gullfunnene avdekkes året etter.

1853: Amerikaneren Perry lander i Japan med sine båter og åpner handelen mellom landene

1856: Briter og franskmenn knuser kinesernes vakre Sommerpalass

1858: Det britiske østindia-kompaniet avprivatiseres og legges direkte under Parlamentet

1861: Borgerkrig i USA. Den nordmerikanske borgerkrigen mellom nord og sør er i gang

Med ANC i ikkevold og vold

Også lengst syd i Afrika har Gandhis ideer hatt stor betydning. Men frigjøringsbevegelsen ANC valgte å gå bort fra ikke-voldelig motstand for å vinne kampen mot apartheid-regimet.

Yash Tandon

Styrken ved ideen med aktiv ikke-vold ligger ikke i ideens opphavsmann. Den ligger i ikke-voldens relevans og effektivitet.

Verden har forandret seg siden Gandhi. Den kalde krigen har kommet og gått, Gandhi hadde bare en følelse av dens begynnelse. Den koloniserte verden var blitt uavhengig, Gandhi hadde bare bevitnet Indias uavhengighet og delingens traume. Kommunismen var der i Gandhis tid, men den er også borte, og etterlot seg en verden med én pol.

Nye bevegelser har oppstått siden Gandhis tid. Feministbevegelsen har introdusert en ny dimensjon på alle plan i det sosiale og politiske livet - i hjemmene, nasjonalt og internasjonalt; den har til og med forandret språket i den allmenne diskursen. Miljøbevegelsen har oppstått med påståelighet og har reist grunnleggende spørsmål angående forholdet mellom menneskene og naturen.

Menneskerettighetsbevegelsen har nådd et nytt platå med Wien-kongressen, og er blitt en viktig unnskyldning for stormaktenes innblanding i mindre lands affærer. En bevegelse basert på utviklingsteori fantes i Gandhis tid, Gandhi var en av de få som hadde stilt spørsmål ved dens relevans. I våre dager er "utvikling" ikke lenger noen trygg gud.

Men Gandhi loddet dypere enn de aktuelle hendelsene. Sikkert nok, som aktivist kjempet han med alle datidens sosiale og politiske spørsmål, men hele tiden prøvde han å gripe tak i de underliggende krefter som påvirket disse spørsmålene - rasisme og menneskelige fordommer, grådighet og arroganse, autoritet og motstand; voldelige og terroristiske krefter, kjærlighet og avholdenhet - og framfor alt, som han ville sagt det, "sannhetens" og satyagrahas kraft.

Han var en dyptloddende tenker og aktivist, en som ikke skilte teori fra praksis, liv fra virkelighet, og virkelighet fra visjon. Derfor må det å forsøke å vurdere Gandhis "relevans" på det nåværende tidspunkt, eller når som helst, gjøres med en følelse av beskjedenhet overfor denne overveldende oppgaven.

Men Gandhis 125-årsjubileum gir oss en utmerket mulighet til å se inn i oss selv med gandhiske linser, og se hvordan vi langt på vei har mistet de idealene som han satte for seg selv og for menneskeheten.

Voldens rolle

For det sørlige Afrikas del må spørsmålet om vold være utgangspunktet. Det er også det mest kontroversielle. Gandhis innvirkning på bevegelsen som ville frigjøre det sørlige Afrika, var dyp.

I nesten fire tiår etter den ble grunnlagt, og mot alle odds holdt Den Afrikanske Nasjonale Kongressen (ANC), den ledende frigjøringsbevegelsen i området, seg til metodene for ikkevold etter arven

fra Gandhis tidligere kamper i Sør-Afrika. Det var en mektig arv som man ikke lett gir slipp på.

Lederen Albert Luthuli, ANCs president og vinner av Nobel-prisen, kom fra en mektig zulukrigertradisjon, men under innflytelsen av Gandhis undervisning hadde han valgt ikkevold.

En ren ikkevoldelig linje ville, hvis den hadde lyktes, med sikkerhet ha tatt mye lengre tid.

Det var ikke før på slutten av 1950-tallet at ANC til slutt forlot ikkevoldslinjen og valgte den væpnede kampen. Man argumenterte med at vold var det eneste språket som boerregimet forstod. 21. mars 1960 i Sharpeville meiet det sørafrikanske politiet ned 69 passive demonstranter. Dette var en skarp leksjon og et vendepunkt. Den ikkevoldelige tilnærmingen syntes å ha møtt sin nemesis.

Det samme gjaldt for de portugisiske koloniene Angola og Mosambik, den britiske kolonien Rhodesia, og FN-kommissariatet Namibia, som var under sørafrikansk kontroll. Også i disse landene ga frigjøringsbevegelsene motvillig opp de fredelige og konstitusjonelle midlene og valgte geriljakamp. Maos lære fortrenget Gandhis.

I hvilken grad den endelige nedkjempelsen av de koloniale og rasistiske kreftene i det sørlige Afrika var et resultat av den væpnede kampen, og i hvilken grad den var et resultat av andre faktorer, vil alltid forbli et kontroversielt spørsmål. Svaret avhenger i noen grad av ens ideologiske preferanser, det subjektive elementet kan man ikke se bort fra.

Til syvende og sist i denne debatten er imidlertid de som legger vekt på den væpnede kampen, enige

i at geriljaene ikke ville ha lyktes uten støtte fra millioner av bønder i Angola, Mosambik, Zimbabwe og Namibia. Bønder som undergrov regimet på tusen forskjellige måter på utsiden av den militære kampen.

Likedan kan de som forsvarer ikkevold, måtte si seg enig i den avgjørende rollen som geriljaene spilte for den endelige seiren, særlig når det gjelder timingen. En ren ikkevoldelig linje ville, hvis den hadde lyktes, med sikkerhet ha tatt mye lengre tid.

I tilfellet Sør-Afrika synes imidlertid kjensgjerningene å bikke i favør av effektiviteten ved den ikkevoldelige tilnærmingen og i den væpnede kampens ufordel. Ironisk kanskje, men viktig. Denne konklusjonen kan kanskje overraske dem som er oppfostret i glorifikasjonen av "væpnet kamp". Men konklusjonen kan underbygges.

I 15 år etter Sharpeville baserte de største frigjøringsbevegelsene (ANC og Den Pan-Afrikanske Kongressen) seg i utlandet eller gikk under jorda, og mange av deres ledere ble fengslet. I praksis forlot de banen. Selv deres lederskap ville innrømme at dette var bevegelsens mørke dager.

Da aktiv motstand ble gjenopptatt

Ikke bare er Gandhis visjon relevant, men også hans metode for å virkeliggjøre denne visjonen.

igen i 1976, kom lederskapet som tok initiativet fra uventet hold, nemlig fra militante studenter.

Disse tilhørte alle en ny generasjon, hadde trolig aldri hørt om Gandhi, og sikkert ikke om "satyagraha"-metodene. Hvis de ble spurt, ville de antakelig sagt ja til å styrte regimet med vold.

Men de visste om risikoene med dette. På voldens område var regimet bedre forberedt og utstyrt, og mye mer nådeløse enn de kunne

være. De hadde ikke ressursene eller organisasjonen til å sette i gang væpnet kamp. Dermed var deres strategi, tvunget av omstendighetene snarere enn etter ideologi, å vingestekke staten og økonomien gjennom aktiv sivil motstand, noen ganger på måter som Gandhi trolig ikke ville ha likt, men i det store og hele basert på sivil aksjon heller enn militær. Noe Gandhi ville ha sluttet seg til med sin karakteristiske kraft og disiplin.

Snart fikk de følge av industribedrettere som i stillhet organiserte seg og kampen sin på fabrikkgulvene alle disse årene, og som nå innledet en rekke lammende streiker.

Og den tredje fløyen (ved siden av studentene og arbeiderne) besto av de andre organene i det sivile samfunn (religiøse instanser, kvinne- og ungdomsbevegelser, og gatekomiteer som organiserte kamper om husleie, forbrukeraksjoner og bussboikotter), som til slutt kulminerte i en løs struktur ved navn Den Forente Demokratiske Front (UDF).

Alle disse strømningene av aktiv motstand var sikkert ikke bevisst Gandhi-inspirerte. Faktisk hadde til og med mange av figurene i ledelsen for Den Indiske Nasjonalkongressen, som ble dannet av Gandhi i 1894, distansert seg fra Gandhi for lenge siden. Nå var disse undergrunnsaktivister enten i Kommunistpartiet eller i ANC, og støttet - iallfall i teorien - den væpnede kamps ideologi.

I praksis fant de imidlertid metoden med aktiv sivil motstand mer relevant under de vilkårene som hersket. Styrken i en idé, i dette tilfelle ideen aktiv ikkevold, ligger ikke i dens opphavsmann, men i dens relevans og effektivitet. Og dette er poenget når det gjelder motstanden mot den sørafrikanske staten og systemet i tidsrommet mellom Sharpeville og løslatelsen av Nelson Mandela - den ble gjennomført, i det store og hele, med metoder som Gandhi generelt

ville ha bifalt, det vil si med metoder innenfor aktiv sivil motstand.

Den væpnede geriljakampen var blitt en sekundær faktor. Faktisk ble den væpnede geriljakamp raskt redusert til handlinger av "væpnet propaganda", som tok form av tilfeldige og spasmodiske utbrudd på "strategiske" steder i Sør-Afrika, mer for psykologisk virkning internt og diplomatisk virkning eksternt enn for virkelig strategisk vinning eller økonomisk sabotasje.

Disse anslagene hadde sikkert nok sin funksjon, men deres betydning er blitt sterkt overdrevet i frigjøringslitteraturen. Det er en del av mytebyggingen som ethvert samfunn nyter - den edle helten kommer seirende hjem, bærende på sine våpen.

Sør-Afrikas sanne frigjørere er imidlertid millionene - menn, kvinner og barn - som kjempet inne i Sør-Afrika, i fabrikker og på farmer, på skoler og colleger, i slumbyer og gatekomiteer. De slåss med midler som ville ha gjort Gandhi stolt.

Kampen etter frigjøringen

Gandhi eller ikke Gandhi, vold fortsetter å være en viktig faktor i det politiske bildet i det sørlige Afrika. Det er minst tre typer vold.

Den første er statlig vold, styringen av samfunnet utført av et monopol på tvang som staten besitter. Dette blir utøvd mot alle dem som blir sett på som en "trussel" mot staten eller økonomien. Dette var, og er fortsatt, den viktigste formen for vold i Sør-Afrika. I de andre uavhengige landene i regionen er den mindre uttalt.

Den andre er politisk vold som partier tyr til enten for å ta over statsmakten eller for å sikre seg en bedre avtale innenfor statsmaktens orden. I det sørlige Afrika har dette en mer etnisk eller regional karakter enn en religiøs, slik tilfellet er i enkelte andre deler av Afrika. I Angola og Mozambique har dette resultert i en kontinuerlig borgerkrig i nærmere 20 år (helt siden deres

Sør-Afrikas sanne frigjørere er imidlertid millionene som kjempet inne i Sør-Afrika, i fabrikker og på farmer, på skoler og colleger, i slumbyer og gatekomiteer.

uavhengighet fra kolonistyrer i 1975), og det har krevd en ekstremt høy pris i form av lemmer og liv såvel som av eiendom og økonomisk infrastruktur. I Zimbabwe ble de første årene etter uavhengigheten preget av en voldelig etnisk og regional konflikt, som nå er sublimeret som resultat av et politisk kompromiss mellom de to viktigste politiske partiene.

Den tredje typen vold er økonomisk vold, slik den gir seg utslag gjennom Det internasjonale pengefondet og Verdensbanken, hvis "strukturtilpasningsprogrammer" (SAP) og markedsorienterte strategier forårsaker en stigning i arbeidsløshet, sosial elendighet og generell fattigdom blant vanlige folk, som man aldri før har opplevd.

I Zimbabwe har for eksempel

1869: Gandhi blir født i en liten by nord i India

1890: Massakren ved Wounded Knee. Høvdingen Sitting Bull med mange menn, kvinner og barn blir slaktet i en av de verste massakrene i de amerikanske indianernes historie.

1898: USA legger under seg Flippinene

1901: Nobels fredspris blir delt ut for første gang. Mottakeren er grunnleggeren av Røde Kors, Jean Henry Dunant

1906: USA okkuperer Cuba. Etter å ha støttet øya i sin frihetskamp mot det spanske herredømmet overtar USA makten frem til den første valgte presidenten i 1909.

beløpet brukt på helse per innbygger falt fra 18 zimbabwiske dollar i 1990 til 16 i 1991, mens tilfellene av barseldød har økt fra 190 til 242 av 1000 i løpet av ett år.

Konklusjon

Mahatmaen var en stor mann, en helgen. Selv om han var beskjeden nok til å benekte at han var en visjonær, hadde han en visjon om et i stor grad selvregulert samfunn av omsorgsfulle individer som ville leve etter prinsippene om ahimsa (ikkevold) og enkelt liv basert på

produksjonen av varer til forbruk og ikke til handel.

Hvem våger å si at en slik visjon er "irrelevant" for vår samtids sivilisasjon - en verden full av vold, hat, rasisme og grådighet; en verden av global apartheid der 20 prosent av verdens befolkning nyter tidligere usett materiell overflod gjennom å utbytte ressursene til de gjenværende 80 prosent. En verden som raskt deler seg inn i økonomiske blokker som intensiverer den internasjonale konkurransen om markeder og ressurser, og der amerikanerne

daglig truer med å påkalle Super 301-sanksjoner mot Japan fordi landet ikke åpner sine markeder for amerikanske produkter. En sivilisasjon hvor vi med vitende begår økologisk selvmord og med det dreper alt som er menneskelig og vakkert.

Selvsagt er Gandhis visjon relevant. Kanskje mer enn selv han ville ha innsett, siden han ikke er et vitne til verdens tilstand mot århundreskiftet. Ikke bare er Gandhis visjon relevant, men også hans metode for å virkeliggjøre denne visjonen.

Hvem ville tvile på visdommen i å

skille handlingen fra gjerningsmannen, å behandle sykdommen men redde pasienten? Hvem ville tvile på visdommen i ikke å rettfærdiggjøre vold som har som hensikt å ta over eller beholde statsmakt?

Sikkert nok sørget ikke Gandhi for institusjonelle svar på det stadig gjentakende problemet politisk vold, men han ville si at institusjoner er bygget av mennesker, og det er med mennesker at vi først må begynne de politiske prosessene.

Gandhis tillit til mennesket var enestående. "Jeg har oppdagat at

mennesket står høyere enn systemet det legger fram."

Denne tilliten til mennesket er evig relevant, for uten den vil det politiske og økonomiske systemet som den nåværende sivilisasjon har skapt, med sikkerhet, som monsteret Frankenstein, fortære oss alle.

Yash Tandon er ugander bosatt i Zimbabwe. Han er professor i økonomi og leder handelsnettverket SEATINI

Makt til velferd

Asbjørn Wahl

Velferdsstaten betyr at vi tar ansvar for hverandre i fellesskap. Rett til arbeid, trygd, behandling under sykdom, skolegang og trygg hverdag og fritid er fellesgoder som vi tar for gitt i vårt samfunn. Men velferdsstaten har ikke alltid vært der. Den er et resultat av en lang kamp. Den har utviklet seg lengst i land hvor fag- og arbeiderbevegelsen og andre folkelige krefter klarte å tilkjempe seg økonomisk og politisk makt. Der demokratiet med andre ord har stått sterkest.

Sammenhengen mellom velferd og makt underslås eller forsvinner ofte i dagens samfunnsdebatt. Ikke sjelden skapes det et inntrykk av at den offentlige velferden har vært et fellesprosjekt for alle politiske retninger, og at det er samfunnets teknologiske og økonomiske nivå som avgjør hvor langt de kollektive velferdsordninger er utviklet.

Økonomisk vekst sikrer ikke velferd

Hadde dette vært riktig, så ville vel USA vært verdens mest utviklede velferdsstat, for dette landet lenge har vært fremst i teknologisk utvikling og i økonomisk vekst. Slik er det imidlertid ikke. Snarere tvert i mot.

USA er det av de rike industrilandene som har den minst utviklede velferdsstaten.

Vest-Europa har langt mer utviklede velferdsordninger, og de nordiske velferdsstatene er av mange vært sett på som de mest framskredne. Dette avspeiler viktige og ulike maktforhold i disse landene.

Marked og spekulasjon skulle gi oss ny vekst, en vekst man sa skulle gi verdier til fordeling for alle.

Velferdsstaten er ikke konstruert på et tegnebrett og så lagt den fram for folket i valg. De offentlige, kollektive velferdsordningene var et resultat av at store folkegrupper ville kjempe seg ut av sosial utrygghet og nød. Kampen startet for fullt på slutten av 1800-tallet, da industrikapitalisme og en fri markedsøkonomi var blitt de dominerende former for økonomisk virksomhet.

Frie markeder ble uro

Den frie markedsøkonomien var kjennetegnet av uro, opp- og nedturer, kriser og høykonjunkturer. Og for hver gang krisene slo til, skapte det massearbeidsløshet, nød og elendighet for store deler av befolkningen. Til og med i gode tider var det vanskelig for folk flest å få del i samfunnets økende velstand. Verdien samlet seg hos kapitaleierne og samfunnets elite. Kampen for kollektive, offentlige velferdsordninger ble svaret på denne sosiale utryggheten. Fremst i kampen gikk den framvoksende fag- og arbeiderbevegelsen, som organiserte dem som ble rammet hardest av krisene, nedgangskonjunkturer og den systematisk skjeve fordelingen av godene i den frie markedsøkonomien.

Denne velferdskampen var hard og ble ført over en lang periode. Den omfattet så vel streiker som lock-out'er, konfrontasjoner mellom streikende arbeidere på den ene siden og streikebrytere, politi og militære på den andre. Etter hvert ble maktforholdene i samfunnet endret. Styrkeforholdet mellom arbeid og kapital, mellom markedskreftene og det sivile samfunn, ble forandret. Makt ble overført fra markedet til politiske beslutningsorganer, og en stadig mer velorganisert fagbevegelse fikk gradvis større innflytelse på arbeidsplassene.

Markedet tøyles

Over tid førte dette til at den frie markedsøkonomien ble tøylet. Kapitalkontroll ble innført - det vil si at kapitaleierne ikke fritt kunne eksportere og importere kapital eller investere hvor de ville. Slik ble spekulasjonsøkonomien begrenset, markedene ble regulert, og trygder og offentlige velferdstjenester ble utviklet for å sikre folks økonomiske og sosiale interesser. Velferdsordninger ble bygd ut som offentlige tjenester nettopp fordi de skulle sikre folks økonomiske trygghet som motvekt mot den private markedsøkonomiens opp- og nedturer.

Helse og utdanning, samt store deler av samfunnets infrastruktur - post, tele, kollektivtrafikk, vann- og elektrisitetsforsyning - ble etablert som offentlige tjenester, eller i det minste gjennom sterk offentlig styring og regulering. Den velferdsøkonomien som ble utviklet, gikk langt ut over de snevert definerte velferdstjenestene. Slik hadde vi ikke bare et boligmarked, men også en sosial boligpolitikk, vi hadde ikke bare et energimarked, men også en sosial energipolitikk. Markedet ble

tøylet og underlagt overordnede samfunnsmessige hensyn. Dette førte til en omfattende utjevning av samfunnets ressurser, slik at flest mulig kunne ta del i et aktivt samfunns- og arbeidsliv, og det virket stabiliserende på hele samfunnsøkonomien.

Etter den andre verdenskrig ble dette den dominerende utviklingsretning - først og fremst i Vest-Europa, men også i land som New Zealand og Australia. Etter 15-20 år med økonomisk krise, massearbeidsløshet og krig var det et massivt krav hos befolkningene om at de økonomiske kreftene måtte tøyles. Derfor fikk vi den såkalte Bretton Woods-politikken (som har fått sitt navn etter den byen i USA hvor seiersmaktene møttes på slutten av den andre verdenskrig for å drøfte hvordan etterkrigsøkonomien skulle organiseres). Kapitalkontroll, faste vekslingskurser mellom valutaene og omfattende inngrep i markedene ble innholdet i denne velferdsøkonomien.

Noen har kjempet for det

En høyt utviklet velferdsstat er med andre ord resultat av en lang samfunnsmessig kamp, en kamp basert på folkelig mobilisering, konfrontasjon med motkreftene og - ikke minst - at en stor del av økonomien ble tatt ut av markedet og underlagt folkelig, politisk styring. Over halvparten av økonomien i de nordiske velferdsstatene ble på denne måten tatt ut av markedet og underlagt direkte politisk styring, mens den gjenværende private markedsøkonomien ble underlagt omfattende styring og regulering.

Så omfattende politisk intervensjon måtte det altså til for å skape den økonomiske trygghet for befolkningen som de nordiske velferdsstatene bidro til.

Det ble den rådende økonomiske utviklingstrenden fram til ut på 1970-tallet. Da fikk vi den mest omfattende, internasjonale økonomiske krise i etterkrigstida - oljekriser, råvarekriser og valutakrise. Kapitalkreftene benyttet denne situasjonen til å gå på offensiven. Fag- og arbeiderbevegelsen, som hadde blitt delvis avideologisert og avradikalisert i de rolige etterkrigsårene, så ikke faren, og markedsliberalismen og spekulasjonsøkonomien vant terreng verden over. Marked og spekulasjon skulle gi oss ny vekst, en vekst man sa skulle gi verdier til fordeling for alle.

Velferdsstaten er ikke konstruert på et tegnebrett og så lagt fram for folket i valg. De offentlige velferdsordningene var et resultat av at store folkegrupper ville kjempe seg ut av sosial utrygghet og nød.

Globalisering og modernisering er villet

I markedsliberalismens verden er omfattende styring og regulering av markedene en uting, en stor offentlig sektor er negativt for økonomien og markedet bør overta stadig større deler av samfunnsøkonomien. Globalisering og modernisering blir det ofte kalt, og det blir ofte presentert som en naturgitt, nødvendig og irreversibel fase i den økonomiske utviklingen. I realiteten representerer det en massiv offensiv fra de private kapitalinteressene. Det er maktforholdene i samfunnet som har endret seg, ikke en naturlov som har markert seg.

Som et resultat av denne maktforskyvningen opplever vi ikke bare et økt press på utviklingslandenes ressurser, men også på den kollektive velferden i den rike del av verden. De sosiale og økonomiske forskjellene øker for tida på alle nivåer i verdenssamfunnet - mellom rike og fattige land, mellom de rike og de fattige i de rike landene, og mellom de rike og de fattige i de fattige landene. Ingenting av dette er nødvendig eller uimotståelig.

Liberalisering av økonomien, avregulering av markedene og privatisering av offentlige tjenester undergraver hele fundamentet for velferdsstatens. Den økonomiske trygghet som ble oppnådd ved at velferdsordninger ble koplet fri fra markedsøkonomiens opp- og nedturer, er i ferd med å svekkes etter hvert som folks grunnleggende behov igjen knyttes opp til markedet. Strømprisenes mangedobling vinteren 2002/03 er vel det ferskeste eksemplet på denne utviklingen. Neste i rekken er våre pensjoner, som nå foreslås privatisert og individualisert og knyttet direkte opp mot børsens opp- og nedturer.

Bak står altså sterke økonomiske interesser, nå som før i historien. Men det er faktisk mulig å gjøre noe med det - hvis vi vil.

Asbjørn Wahl leder organisasjonen For velferdsstaten, er en kjenner av norsk fagforenings-, handels- og utviklingspolitikk, og er særlig opptatt av den hardt pressede norske velferdsmodellen.

1908: Den første masseproduserte personbilen ruller ut fra fabrikkene til Henry Ford i Detroit, USA.

1909: Mahatma Gandhi blir leder av det indiske nasjonalistpartiet "Den indiske nasjonalistiske kongress"

1911: Revolusjon i Mexico med legender som Emiliano Zapata og Pancho Villa i hovedrollene.

1911: Roald Amundsen og hans menn blir førstemann på Sydpolen.

1912: Dampskipet Titanic går på et isfjell med 1500 passasjerer om bord. Bare 700 overlever i isvannet

Frykten for den røde fare

«Vår frykt for at kommunismen en dag kan ta over mesteparten av verden, blinder oss for det faktum at anti-kommunismen allerede har gjort det»
Michael Parenti

William Blum

Det var i de tidlige dagene av krigen i Vietnam at en Vietkong-offiser sa til sin amerikanske fange: «Dere var våre helter etter krigen. Vi leste amerikanske bøker og så amerikanske filmer, og en vanlig frase i de dagene var 'å være like rik og klok som en amerikaner'. Hva skjedde?»

En amerikaner kunne ha blitt spurt om noe liknende av en guatemalaner, en indoneser eller en kubaner gjennom de ti årene før dette, eller av en uruguayaner, en chilener eller en greker i det påfølgende tiåret. Den bemerkelsesverdige internasjonale godviljen og troverdigheten som USA har nytt siden slutten av annen verdenskrig, løste seg opp i land etter land, av intervensjon etter intervensjon. Muligheten for å bygge den krigsherjede verden på ny, å legge grunnlaget for fred, velstand og rettferdighet, brøt sammen under den fryktelige vekten av anti-kommunismen.

Denne vekten hadde samlet seg opp over noe tid, i virkeligheten siden første dag av den russiske revolusjonen. Sommeren 1918 befant omkring 13 000 amerikanske soldater seg i den nyfødte Unionen av Sosialistiske Sovjetrepublikker. To år og tusener av dødsofre senere dro de amerikanske soldatene sin vei, etter å ha mislykkes i sitt oppdrag om å «kvele [bolsjevikstaten] ved fødselen», som Winston Churchill

kalte det.

Den unge Churchill var Storbritannias krigs- og luftminister gjennom denne perioden. I økende grad var det han som dirigerte invasjonen i Sovjetunionen av de allierte (Storbritannia, USA, Frankrike, Japan og mange andre nasjoner), på den kontrarevolusjonære «Hvite armés» side. Mange år senere skulle historikeren Churchill tegne ned sine synspunkter for denne enkelte hendelsen for ettertiden:

«Var de [allierte] i krig med Sovjet-Russland? Med sikkerhet ikke; men de skjøt de sovjetrukkerne de kunne se. De sto som angriper på russisk jord. De væpnet den sovjetiske regjeringens fiender. De blokkerte dens havner, og senket dens krigsskip. De ønsket og planla dens fall. Men krig - sjokkerende! Imblanding - synd og skam! Det var, gjentok de, en likegyldig sak for dem hvordan russerne ordnet sine egne indre saker. De var upartiske - bang!

Hva var det med bolsjevik-revolusjonen som alarmerte verdens

Hvis vi ser at Tyskland vinner, bør vi hjelpe Russland, og hvis Russland vinner, bør vi hjelpe Tyskland, og det på den måten som lar dem drepe så mange som mulig

mektigste nasjoner så sterkt? Hva drev dem til å invadere et land hvis soldater nylig hadde kjempet side om side med dem i tre år, og lidd større tap enn noe annet land på begge sider av verdenskrigen?

Bolsjevikene hadde vist den frekthet å slutte en separat fred med

Tyskland i den hensikt å forlate en krig de så på som imperialistisk og ikke på noen måte deres krig, og for å prøve å gjenoppbygge et grusomt plaget og ødelagt Russland. Men bolsjevikene hadde vist en enda mye større frekthet ved å styrte et kapitalistisk-føydalt system og proklamere den første sosialistiske staten i verdens historie.

Dette var hovmod i stor skala. Dette var forbrytelsen de allierte måtte straffe, viruset som måtte utryddes om det ikke skulle spre seg til deres egne folk. Invasjonen oppnådde ikke sin umiddelbare hensikt, men konsekvensene av den var likevel dype og vedvarer like til i dag.

Historien forteller oss ikke hvordan et Sovjetunionen som hadde fått lov å utvikle seg på «normal» måte etter sitt eget valg, ville ha sett ut i dag. Vi vet imidlertid at Sovjetunionens natur ble angrepet i vuggen, vokste opp alene i en ekstremt fiendtlig verden, og når den oppnådde å bli voksen ble oververt av nazistenes krigsmaskin med Vestmaktene velsignelse. Usikkerheten og grusomhetene som dette resulterte i, har uunngåelig ført til misforminger ikke ulike dem man kan finne hos individer som er vokst opp under liknende livstruende omstendigheter.

Vi i Vesten får aldri lov til å glemme hvor Sovjetunionen kommer politisk til kort (reelt og falskt). Samtidig blir vi aldri minnet om historien som ligger bak. Den antikommunistiske propagandakampanjen begynte enda tidligere enn den militære intervensjonen. Før året 1918 var omme, hadde uttrykk som «den røde fare», «bolsjevikenes angrep på sivilisasjonen» og «de rødes trussel mot verden» blitt vanlige på sidene til

New York Times.

I februar og mars 1919 holdt en amerikansk juridisk underkomité under senatet høringer der mange «skrekkehistorier om bolsjevikene» ble presentert. Karakteren av noen av vitnesbyrdene kan måles ved overskriften i den vanligvis så sedate Times 12. februar 1919:

«Beskriver grusomheter under rødt styre.

Nær sagt ingen historie om bolsjevikene var for godt funnet på, for bisarr, for grotesk, eller for pervertert til å trykkes

R.E. Simons og W.W. Welsh forteller senatorer om bolsjevikenes brutalitet - kler av kvinner i gatene - folk fra alle klasser bortsett fra bermen utsatt for vold fra gjenger.»

Historikeren Frederick Lewis Schuman har skrevet: «Resultatet av disse høringene ... var å gi et bilde av Sovjetruksland som et slags galehus bebodd av ynkelige slaver som totalt eksisterte på nåde fra en organisasjon av morderiske galninger, hvis formål var å ødelegge alle spor av sivilisasjon og bringe nasjonen tilbake til barbariet.»

Nær sagt ingen historie om bolsjevikene var for godt funnet på, for bisarr, for grotesk, eller for pervertert til å trykkes og bli trodd i stor grad - fra at kvinner ble nasjonalisert til at spedbarn ble spist

Mange historier gikk om kvinner med alle de uhyggelige assosiasjonene om statseiendom, tvangssekteskap, «fri kjærlighet» og så videre. Historiene ble kringkastet over landet gjennom tusen kanaler,» skrev Schuman, «og gjorde kanskje mer enn noe annet for å stemple de russiske kommunistene som perverse kriminelle i bevisstheten til de fleste amerikanske borgere.»

Disse eventyrene fortsatte å være gangbare i stor grad selv etter at Utenriksdepartementet ble tvunget til å offentliggjøre at det var bedrageri. (At sovjeterne spiser sine babyer ble det fremdeles undervist om ved John Birch Society for en stor tilhørerskare minst så sent som i 1978.)

I 1920 presenterte magasinet The New Republic en lengre analyse av nyhetsdekningen til New York Times av den russiske revolusjonen og intervensjonen. Blant mye annet observerte den at i de to årene som fulgte revolusjonen i november 1917, skrev Time ikke mindre enn 91 ganger at «sovjeterne nærmer seg kanten av stupet eller har faktisk allerede nådd det»

Dersom dette var realiteten slik den ble presentert av USA «mest etterrettelige avis» kan man bare med forferdelse forestille seg med hvilket heksebrugg resten av nasjonens aviser føret sine lesere med.

Den militære intervensjonen fikk en ende, men - med det eneste, delvise unntaket av perioden rundt annen verdenskrig - har propagandaoffensiven aldri holdt opp. I 1943 viet magasinet Life et helt nummer til ære for Sovjetunionens gode sider, og gikk langt lenger enn det som krevdes for krigssolidariteten. Bladet gikk så langt som til å kalle Lenin «kanskje den største mann i moderne tid».

To år senere hadde imidlertid slikt brorskap ingen mulighet til å overleve, med Harry Truman sittende i Det hvite hus. Truman var tross alt mannen som lot følgende ord falle dagen etter at nazistene hadde invadert Sovjetunionen: «Hvis vi ser at Tyskland vinner, bør vi hjelpe Russland, og hvis Russland vinner, bør vi hjelpe Tyskland, og det på den måten som lar dem drepe så mange som mulig, selv om jeg ikke ønsker å se Hitler seire under noen omstendigheter.»

Mange kilometer med propaganda har blitt presset ut av den sovjetisk-tyske avtalen av 1939, noe som har vært mulig bare ved fullstendig å ignorere det faktum at russerne ble tvunget inn i pakten av at Vestmaktene gjentatte ganger nektet å forene seg med Moskva i en anstrengelse mot Hitler. Dette gjelder spesielt USA og Storbritannia.

Likeledes nektet de å komme den sosialistisk-orienterte spanske regjeringen til hjelp da den var under beleiring av tyske, italienske og spanske fascister fra 1936. Stalin innså at hvis Vesten ikke ville redde Spania, ville de med sikkerhet ikke redde Sovjetunionen.

Fra Det røde skremsel fra 1920-tallet via McCarthyismen på 1950-tallet til Reagans korstog mot Det onde imperium på 1980-tallet, har det amerikanske folket vært underlagt en nådeløs anti-kommunistisk indoktrinering. Den er blitt innført med morsmelken, framstilt i bilder i tegneseriebøker, skrevet i skolebøkene deres; deres daglige avis tilbyr dem overskrifter som forteller dem alt de trenger å vite; ministre holder

For den hjernen som omhyggelig er oppdratt til å bli voksen i USA, er antikommunismens sannheter innlysende

prekener om det, politikere blir valgt på det, og Reader's Digest blir rike på det.

Den heftige overbevisningen som uunngåelig er produsert av dette snikende angrepet på intellektet, er at en stor forbannelse er lyst over verden. Muligens av djevelen selv, men i menneskers form. Ikke mennesker som ikke er berørt av de samme behov og følelser, den samme angst og personlige moral som styrer andre av arten. Men mennesker som er engasjert i en ekstremt dyktig, monolitisk, internasjonal konspirasjon viet til å ta over verden og gjøre den til et sted for slaveri. Dette med grunner som kanskje ikke alltid er klare, men ondskap trenger ingen annen motivasjon enn ondskapsen selv.

For den hjernen som omhyggelig er oppdratt til å bli voksen i USA, er antikommunismens sannheter selvnlysende, like selvnlysende som det var at jorda var flat for tidligere hjerner; like selvnlysende som at det russiske folket trodde at ofrene for Stalins utrensninger virkelig var skyldige i forræderi.

Utdraget er tatt fra «Killing hope» 1995. William Blum var tidligere ansatt i den amerikanske statsadministrasjonen. Kjent for bøkene «Killing hope» og «Rouge state».

A FOREIGN AND POISONOUS WEED.

U. S. "That's right, Mr. GRANGER; I thought you would not have that in your field."

1913: Veien mellom Atlanterhavet og Stillehavet åpnes med Panamakanalen som strekker seg 82 kilometer fra øst til vest

1914: Europa kastes ut i første verdenskrig som vil ta millioner av liv de neste fire årene

1915: Krigen sprer seg til Afrika. I tillegg til kampen om ressursene, gir krigen de store koloni-landene enda en grunn til å gå til angrep på hverandre

1917: Den engelske utenriksministeren Arthur Balfour går inn for opprettelse av en jødisk stat i Palestina. Men staten Israel blir ingen realitet før etter neste store krig.

1917: Revolusjon i Russland! Etter år med streiker og demonstrasjoner overtar kommunistene makten i landet. Navn som Vladimir Ilyich Lenin og Leon Trotsky står sentralt.

Et forrædersk nett

New Labour og Storbritannia oppfyller ikke sine løfter om å være en moralsk stormakt. Regjeringen driver faktisk politikk som er direkte motsatt til dens retorikk. Er innbyggerne i Storbritannia klar over hva som er blitt gjort i deres navn?

Mark Curtis

Siden den fikk makten i 1997, har New Labour-regjeringen ustoppelig kommet med ekstraordinære erklæringer om moralen i sin utenrikspolitikk, og om sitt ønske om å være en "det godes kraft i verden". Aldri før i britisk historie har det vært et slikt gap mellom regjeringas erklæringer og politikken virkelighet.

Virkeligheten er at Storbritannia under New Labour over systematisk vold mot internasjonal lov og etiske standarder i sin utenrikspolitikk - i realiteten: en verstingstat. Landet er en nøkkelalliert av noen av verdens mest undertrykkende regimer som gjennomført lar brudd på menneskerettighetene gå upåttalt hen, og noen ganger aktivt fremmer slike brudd.

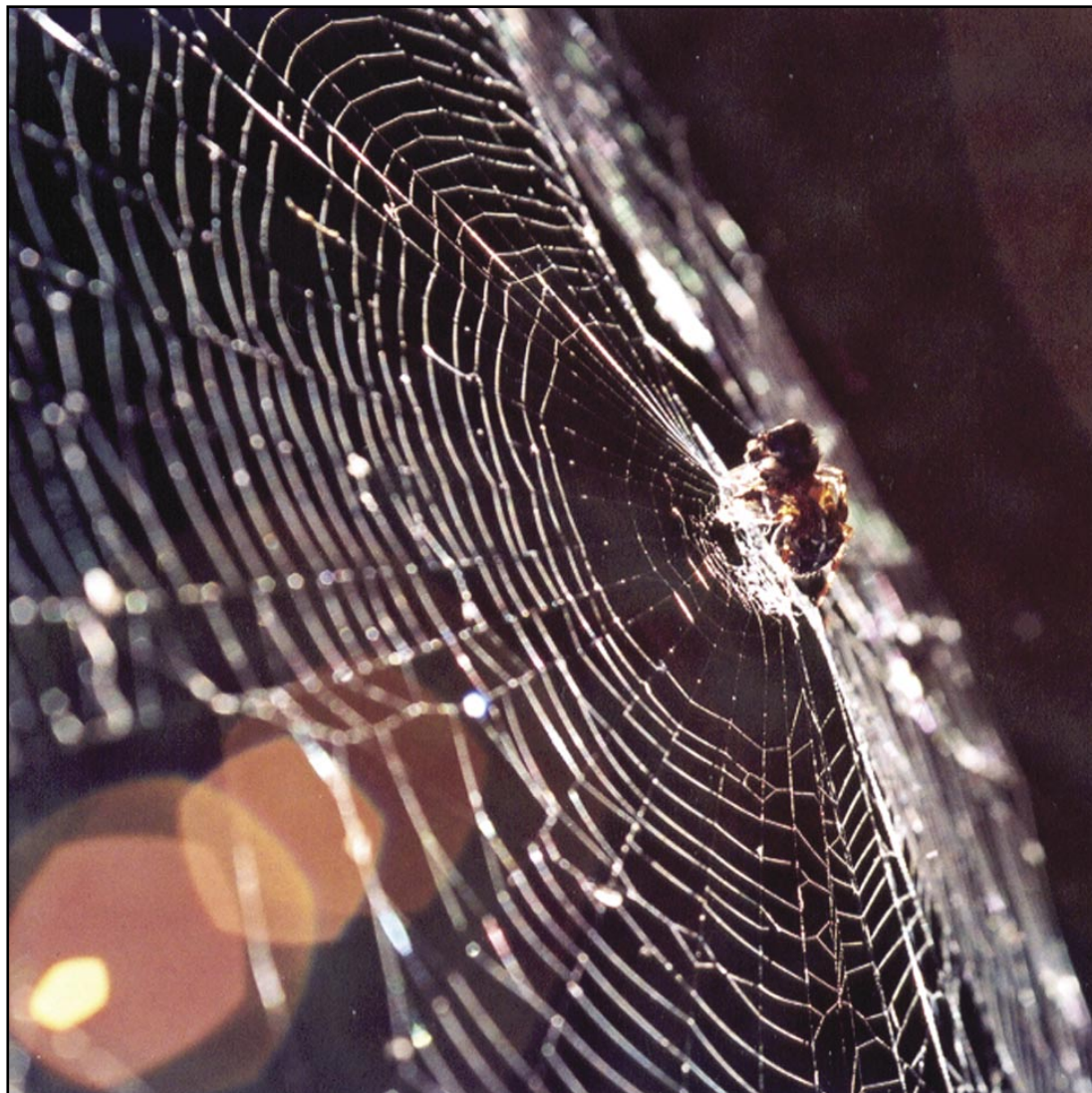
Gjennom en såkalt "krig mot terrorisme", er Storbritannia i realiteten en av verdens ledende forsvarere for, og tilhengere av, statsterrorisme utført av allierte som er ansvarlig for mye alvorligere forbrytelser enn Al Qaida eller andre offisielle trusler. Og, i globaliseringens æra forfekter Storbritannia under Labour en fundamentalistisk økonomisk ideologi som framelsker at big business i økende grad tar over den globale økonomien.

En vev av bedrageri skjuler dette bildet. Innbyggerne i Storbritannia er i stor grad ikke klar over hva som er blitt gjort i deres navn, selv når regjeringens politikk undergraver våre egne interesser. Offentlighetens forståelse av Storbritannias virkelige rolle i verden skjules av et ideologisk system - først og fremst mainstream-mediene - som i stor grad tar New Labours retorikk for moralske formål som god fisk.

Nåtidens britiske utenrikspolitikk er generelt ikke bare umoralsk, men også farlig, for den britiske befolkningen såvel som for andre. Denne politikken bidrar til å gjøre verden mer usikker, og mer preget av ulikhet og menneskerettighetsbrudd.

I verden etter 11. september er trusselen fra terrorisme begått av organisasjoner som Bin Ladens Al Quida sant nok en realitet, men det er politikken til vår egen regjering, og vår fremste allierte, USA, som i virkeligheten er verdensbefolkningens største trussel. Det er derfor i vår egen interesse å presse på for grunnleggende endringer i Storbritannias rolle i verden.

Utsagnene til Blairs regjering er ofte utenom det vanlige. Labours første utenriksminister, Robin Cook, snakket om "å sette menneskerettigheter i sentrum for utenrikspolitikken", og risset opp en 'etisk dimensjon' for utenrikspolitikken en måned etter at han hadde tiltrådt stillingen. Tony Blair lover å hjelpe til med å helbrede 'arret på verdens samvittighet', idet han refererer til fattigdom og konflikt i Afrika, og han lover å 'kjempes for rettferdighet' globalt.

Om Storbritannias sanne rolle i verden

Upphørlig understreker han konseptet med global gjensidig avhengighet og har tegnet konturene av 'en ny doktrine for internasjonalt samfunn', der han sier at nasjonale interesser 'i en stor grad [er] styrt av internasjonalt samarbeid'. 'Nå er vi alle internasjonallister', erklærte han i en tale i Chicago i april 1999.

Tidligere utenriksminister Peter Hain har skrevet om 'vårt prosjekt for å overvinne verdens fattigdom og bygge internasjonal fred og en verden basert på rettferdighet, likhet og menneskerettigheter'. Den britiske ministeren for internasjonal utvikling, Clare Short, sier at britiske mål er å 'systematisk redusere fattigdom og fremme varig utvikling i de fattigste

Storbritannias rolle i verden er et stort svik mot folket i dette landet. Jeg tror de forventer at regjeringen skal forholde seg til de moralske verdiene utenlands som de fleste mennesker lever etter i sine daglige liv.

landene'. Selv handelsministeren Patricia Hewitt sier så ofte en mulighet byr seg at Storbritannia fremmer 'rettferdig handel' globalt og står på utviklingslandenes side i de internasjonale forhandlingene om handel som omformer den globale økonomien. Offisielt står

Storbritannia på englenes side.

Aldri før har offentligheten i det demokratiske land vært gjenstand for en slik ekstraordinær, varig tirade av propaganda. For regjeringen driver, helt generelt, faktisk politikk som er direkte motsatt til dens retorikk. Realiteten ved Storbritannias nåværende og tidligere rolle i verden kan vises ved å ta en uavhengig kikk på den løpende politikken ved å bruke et mangfold av kilder bak mainstream-kildene, og ved å gjøre synlig de tidligere hemmelige, nå nedgraderte planleggingsdokumentene til regjeringen.

Storbritannias rolle i verden er et stort svik mot folket i dette landet. Jeg tror de forventer at regjeringen skal forholde seg til de moralske verdiene utenlands som de fleste mennesker lever etter i sine daglige liv. Det er delvis derfor offentligheten fra elitenes side i virkeligheten blir sett på som en stor trussel mot deres arbeid for å oppfylle sine prioriteringer.

Etter mitt syn er den liberale intelligentsiaen i Storbritannia skyldig i å hjelpe til med å veve den kollektive vev av bedrageri. Under New Labour har mange kommentatorer åpent tatt del i Labours stormløp mot verden, ofte lovpriser de Tony Blair og hans ministre for å snakke rettighetenes, utviklingens og den globale sikkerhetens språk på sin vei mot å tilintetgjøre slike noble dyder i sin faktiske politikk. Å lese mange mainstream-kommentatorers skrifter om Storbritannias rolle i verden er å komme inn i en surrealistisk Kafkalinende verden der virkeligheten ofte er direkte motsatt av det som blir hevdet og der antakelsene er i

skremmende grad støtter oppom statsmakten.

Mitt synspunkt er at intelligentsiaen lider av den samme sykelige 'elitismen' som politikerne, at de generelt velger deres side, og at de ofte villig lar seg inkludere. Den britiske liberale intelligentsiaen viser generelt sitt slaveri under maktthaverne snarere enn under

Aldri før har offentligheten i det demokratiske land vært gjenstand for en slik ekstraordinær, varig tirade av propaganda.

vanlige mennesker, både utenlands og her hjemme.

Et synspunkt man har hatt lenge går ut på at Storbritannia 'har mistet et imperium og ennå ikke funnet en rolle', sagt med de berømte ordene til den amerikanske utenriksminister Dean Acheson for flere tiår siden. Likevel er Storbritannias virkelige rolle lett å oppdage hvis vi bryr oss nok om å se etter; problemet er at resultatene av en slik leting er heller ubehagelig. Storbritannias rolle forblir i sitt vesen en imperialistisk rolle: å handle som en juniorpartner til USAs globale makt; å hjelpe til med å organisere den globale økonomien til beste for vestlige konserner; og å maksimalisere Storbritannias (det vil si, de britiske elitenes) uavhengige politiske stilling i verden og slik forbli en 'stormakt'.

Teksten er hentet fra forordet til «A web of deceit, Britains real role in the world»

Mark Curtis, direktør for World Development Movement, har de siste ti årene skrevet om utviklingsspørsmål. Han er tidligere forsker ved Royal Institute of International Affairs.

London, 27.03.1902

Rhodes død i Afrika

Det britiske imperiets fremste mann i Afrika er død. Cecil Rhodes ble bare 49 år gammel. I løpet av sin karriere erobret han store deler av det sørlige Afrika for den britiske trone.

Cecil Rhodes ble født i 1853 i Bishops Cleeve, Hertfordshire. Han viste tidlig gode evner for boklig lærdom og gjennomførte sin utdannelse ved Oxford Universitet. Som 17-åring flyttet han for første gang til Sør-Afrika sammen med sin bror for å delta i den blomstrende diamantindustrien i landet.

Allerede før han hadde fylt 40 år hadde Rhodes selskap De Beers Consolidated Mines kontroll over de aller fleste kjente diamantgruver på jorden. Men i tillegg til sine evner som forretningsmann hadde Cecil Rhodes også en politisk målsetning. Hans drøm var å samle hele det afrikanske kontinentet under det britiske imperiet.

I 1880 grunnla Rhodes The British South Africa Company som med velsignelse fra den engelske tronen utvidet imperiet nordover på det afrikanske kontinentet. Formålet var å ta kontroll over de store verdiene i gull og diamanter som eksisterte i området. Samtidig ville en utvidelse nordover bety større makt til det Britiske Imperium og større muligheter for en profitabel handel i området. Selskapet etablerte byen Salisbury som i 1895 ble hovedstaden i den enorme nasjonen kjent som Rhodesia.

1920: Kommunistisk propaganda beslaglegges i hele USA. Over 3000 blir arrestert på få dager, mistenkt for å støtte forbudte bevegelser inspirert av revolusjonen i Russland

1921: Irland deles i to. Århundreder med politiske konflikter forsøkes å løses i Irland ved å dele nasjonen i en protestantisk og en katolsk del

1922: Gandhi fengsles i India etter opprørene mot det engelske styret selv om han tar avstand fra voldsbruken. Dommen blir på 6 års fengsel men han løslates etter to år.

1925: Med Lenins død året før kommer Joseph Stalin til makten i Russland. Mange holder Stalin som en av vår tids verste diktatorer i perioden frem til hans død i 1953.

1929: Panikk på Wall Street. Det fullstendige kollapse på den amerikanske børsen fører til en økonomisk krise som vilprege USA og andre vestlige land i mange år.

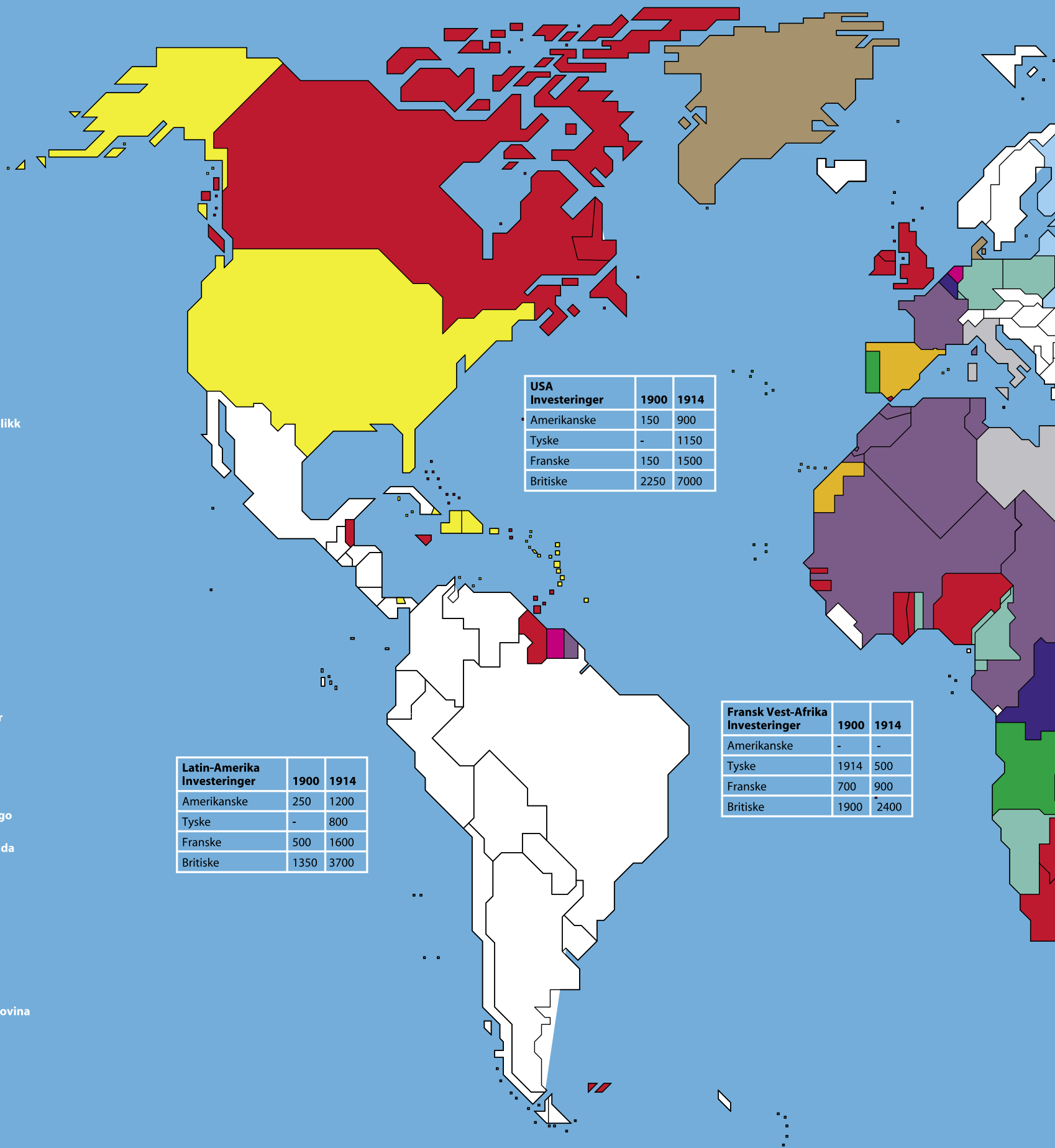
Verden i dag:
I HDIs levestandardsindeks for alle verdens land, kommer Norge på topp, mens Sierra Leone befinner seg helt i bunnen. Rangeringen ser slik ut:

1. Norge
2. Island
3. Sverige
4. Australia
5. Nederland
6. Belgia
7. USA
8. Canada
9. Japan
10. Sveits
11. Danmark
12. Irland
13. Storbritannia
14. Finland
15. Luxemburg
16. Østerrike
17. Frankrike
18. Tyskland
19. Spania
20. New Zealand
21. Italia
22. Israel
23. Portugal
24. Hellas
25. Kypros
26. Hong Kong, Kina
27. Barbados
28. Singapore
29. Slovenia
30. Koreanske Republikk
31. Brunei
32. Tsjekia
33. Malta
34. Argentina
35. Polen
36. Seychellene
37. Bahrain
38. Ungarn
39. Slovakia
40. Uruguay
41. Estland
42. Costa Rica
43. Chile
44. Qatar
45. Litauen
46. Kuwait
47. Kroatia
48. Arabiske Emirater
49. Bahamas
50. Latvia
51. St Kitts og Nevis
52. Cuba
53. Belarus
54. Trinidad og Tobago
55. Meksiko
56. Antigua og Barbuda
57. Bulgaria
58. Malaysia
59. Panama
60. Makedonia
61. Libya
62. Mauritius
63. Russland
64. Colombia
65. Brazil
66. Bosnia og Herzegovina
67. Belize
68. Dominica
69. Venezuela
70. Samoa (vest)
71. St Lucia
72. Romania
73. Saudi Arabia
74. Thailand
75. Ukraina
76. Kazakhstan
77. Surinam
78. Jamaica
79. Oman
80. St. Vincent og Grenada
81. Fiji
82. Peru
83. Libanon
84. Paraguay
85. Filippinene

Boksene viser investeringer i ulike deler av verden i årene 1900 og 1914. Summene er i USD.

Oppgave: Finn tallene på utbytte av disse investeringene!

KART OVER K

USA Investeringer	1900	1914
Amerikanske	150	900
Tyske	-	1150
Franske	150	1500
Britiske	2250	7000

Latin-Amerika Investeringer	1900	1914
Amerikanske	250	1200
Tyske	-	800
Franske	500	1600
Britiske	1350	3700

Fransk Vest-Afrika Investeringer	1900	1914
Amerikanske	-	-
Tyske	1914	500
Franske	700	900
Britiske	1900	2400

USA

RUSSLAND

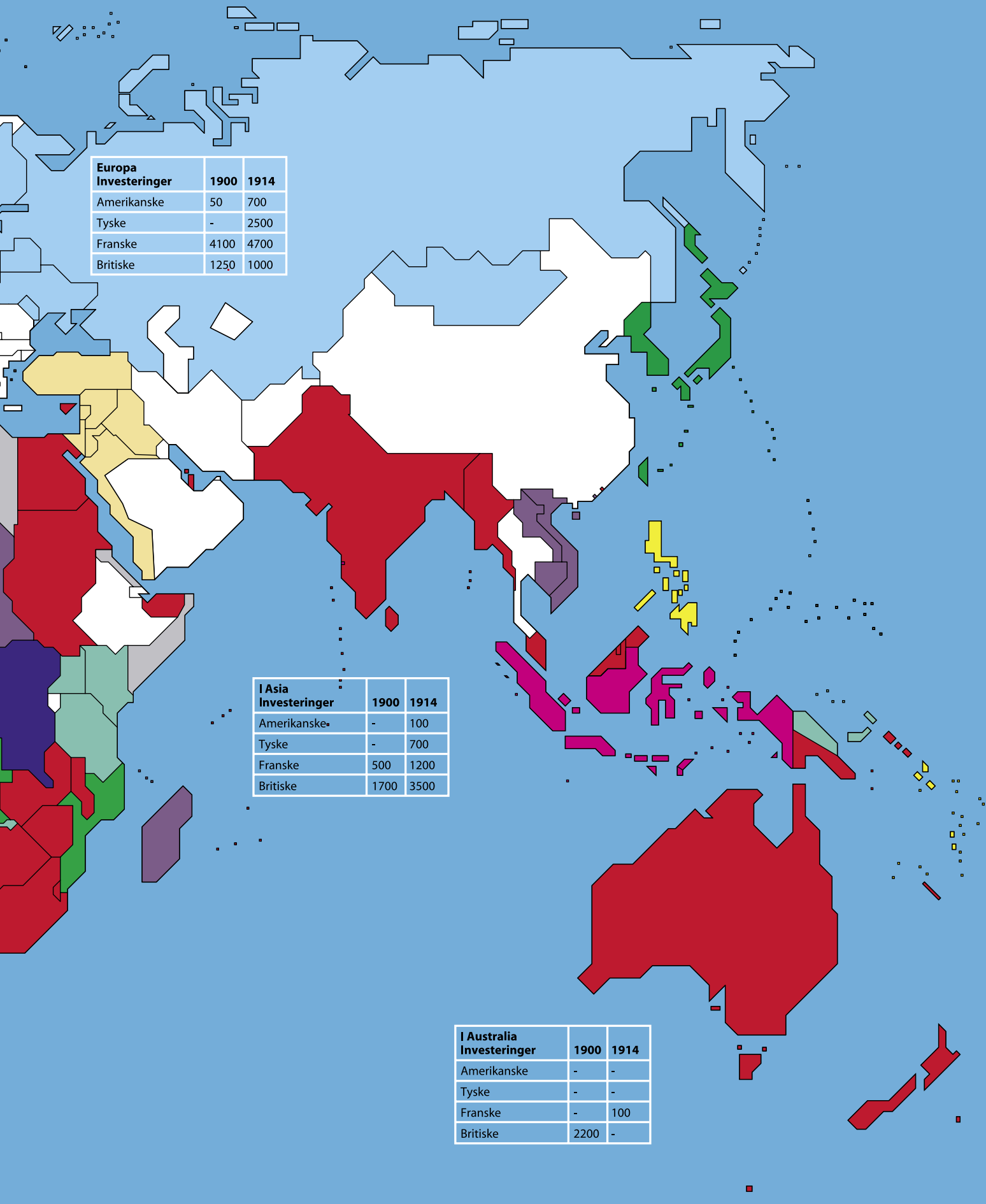
NEDERLAND

STORBRITANNIA

FRANKRIKE

ITALIA

OLONIER 1914

86. Maldivene
87. Turkmenistan
88. Georgia
89. Azerbaijan
90. Jordan
91. Tunisia
92. Guyana
93. Grenada
94. Dominikanske republikk
95. Albania
96. Tyrkia
97. Ecuador
98. Okkuperte palestinske territorier
99. Sri Lanka
100. Armenia
101. Uzbekistan
102. Kirgistan
103. Kapp Verde
104. Kina
105. El Salvador
106. Iran
107. Algerie
108. Moldova
109. Vietnam
110. Syria
111. Sør-Afrika
112. Indonesia
113. Tajikistan
114. Bolivia
115. Honduras
116. Ekvatorial Guinea
117. Mongolia
118. Gabon
119. Guatemala
120. Egypt
121. Nicaragua
122. São Tomé og Prinsipe
123. Solomonøyene
124. Namibia
125. Botswana
126. Marokko
127. India
128. Vanuatu
129. Ghana
130. Kambodsja
131. Myanmar
132. Papua Ny Guinea
133. Swaziland
134. Comoros
135. Laos
136. Bhutan
137. Lesotho
138. Sudan
139. Bangladesh
140. Kongo
141. Togo
142. Camerun
143. Nepal
144. Pakistan
145. Zimbabwe
146. Kenya
147. Uganda
148. Yemen
149. Madagaskar
150. Haiti
151. Gambia
152. Nigeria
153. Djibouti
154. Mauritania
155. Eritrea
156. Senegal
157. Guinea
158. Rwanda
159. Benin
160. Tanzania
161. Elfenbenskysten
162. Malawi
163. Zambia
164. Angola
165. Chad
166. Guinea-Bissau
167. Kongo
168. Sentralafrikanske republikk
169. Etiopia
170. Mosambik
171. Burundi
172. Mali
173. Burkina Faso
174. Niger
175. Sierra Leone

SPANIA TYRKIA BELGIA TYSKLAND
 PORTUGAL JAPAN DANMARK x

Å konfrontere

Motstand mot imperialismen er vårt felles ansvar. Motstanderne våre er mektige, men husk at vi er mange og de er få. Vår styrke begrenser seg ikke til bare å konfrontere imperiene men også beleire og overvinne dem med vår motstand.

Arundhati Roy

Når vi snakker om å konfrontere "imperiet", er vi nødt til å definere hva "imperiet" betyr. Betyr det USAs regjering eller Verdensbanken? Det internasjonale pengefondet, Verdens Handelsorganisasjon eller multinasjonale selskaper? Eller er det mer enn dette?

I mange land har imperiet fått andre støttespillere til å spire fram. Noen av dem er farlige biprodukter

som nasjonalisme, religiøs forblindelse, fascisme og, selvfølgelig, terrorisme. Alle disse marsjerer arm i arm med storselskapenes globalisering.

La meg illustrere hva jeg mener. India - verdens største demokrati - er for øyeblikket i forreste linje for globaliseringsprosjektet. Landets "marked" på en milliard mennesker brytes åpent av WTO. Korporatisering og privatisering blir ønsket velkommen av regjeringen og den indiske eliten.

Det er ikke et tilfeldig sammentreff at statsministeren, innenriksministeren, deinvesteringministeren - mennene som undertegnet avtalen med Enron i India, mennene som selger landets infrastruktur til multinasjonale, mennene som vil privatisere vannet, elektrisiteten, oljen, kullet, stålet, helsen, utdanningen og telekommunikasjonen

- alle er medlemmer eller beundrere av RSS. RSS er et høyreorientert, ultra-nasjonalistisk laug, som åpent har beundret Hitler og hans metoder.

Nedbyggingen av demokratiet skrider fram med hurtigheten og effektiviteten til et strukturtilpasningsprogram. Mens storselskapenes globalisering river i stykker menneskers liv i India, presser massiv privatisering, og "reformer" i arbeidslivet, mennesker vekk fra sin jord og ut av sine jobber. Hundrevis av fattiggjorte bønder begår selvmord ved å innta desinfeksjonsmidler. Rapporter om sult-dødsfall kommer inn fra hele landet.

Mens eliten er på reise til sitt innbilte bestemmelsessted nær verdens topp, virvler de berøvede nedover, inn i kriminalitet og kaos. Klimaet av frustrasjon og nasjonal disillusjon er, som historien forteller oss, den perfekte matjord for fascisme.

Den indiske regjeringens to armer har klekket ut den perfekte tofrontsstrategi. Mens den ene armen flittig selger ut India i tjukke skiver, orkestrerer den andre armen en avledningsmanøver. Et ulende, gjøende kor av hindu-nasjonalisme og religiøs fascisme. Den leder atomprøvesprengninger, skriver historiebøkene på nytt, brenner

Denne globaliseringen, eller skal vi kalle den ved dens rette navn, imperialismen, trenger en presse som later som den er fri. Den trenger domstoler som later som de utøver rettferdighet.

kirker, og ødelegger moskeer. Sensur, overvåking, tilsidesettelsen av sivile friheter og menneskerettigheter, definisjonen av hvem som er en indisk borger og hvem som ikke er det, alt dette er nå i ferd med å bli vanlig praksis.

I mars i år, i delstaten Gujarat, ble to tusen muslimer slaktet i en statsstøttet pogrom. Muslimske kvinner var spesielt utsatt. De ble avledt og voldtatt av gjenger, før de ble brent levende. Brannstiftere brente og plyndret butikker, hjem, tekstilfabrikker og moskeer. Mer enn 150 000 muslimer er blitt drevet fra sine hjem. Det økonomiske grunnlaget for det muslimske samfunn er blitt ødelagt.

Mens Gujarat brant, var den indiske statsministeren på MTV for å reklamere for sine nye dikt. I januar i år ble regjeringen som organiserte massemordet, gjenvalgt

World Social Forum, Bombay, januar 2004: Arundhati Roy taler til et fullsatt stadion . Over 80.000 mennesker møttes under parolen "en annen verden er mulig"

1930: Revolusjon i Sør-Amerika! Revolusjonene i Argentina, Chile og Brasil endrer de politiske forholdene over hele kontinentet

1933: Hitler kommer til makten i Tyskland. Den karismatiske lederen for nasjonalsosialistene kommer til makten som et resultat av stor fattigdom og uro i det tyske riket

1936: Borgerkrigen i Spania mellom republikanere og de mer nazivennlige nasjonalistene ledet av general Francisco Franco blir startet et blodbad som tar en million spanske liv.

1939: Annen verdenskrig er i gang. Etter angrepet på Polen 1. september går det bare to døgn før England og Frankrike erklærer krig mot Tyskland.

1940: Norge invaderes av Tyskland. I løpet av to døgn har den tyske hæren kontroll over de fleste større byer og havner i Norge. Kongehuset og regjeringen flykter til London.

imperiet

med et behagelig flertall. Ingen er blitt straffet for folkemordet. Narendra Modi, pogromens arkitekt og stolt medlem av RSS har tatt fatt på sin andre periode som delstatsminister i Gujarat. Hadde det vært Saddam Hussein, ville selvsagt det hele vært sendt på CNN. Men ettersom han ikke er det - og siden det indiske "markedet" er åpent for globale investorer - har ikke massakren engang framstått som en sjenerende ubehagelighet.

Det er mer enn hundre millioner muslimer i India. En tidsinnstilt bombe tikker i det eldgamle landet vårt.

Alt dette sier jeg for å påpeke at det er en myte at det frie markedet bryter ned nasjonale stengsler. Frimarkedet truer ikke nasjonalt selvstyre, det undergraver demokratiet.

Ettersom forskjellen mellom de rike og de fattige vokser, blir kampen om å kjøpe opp ressurser mer intens. Det å drive igjennom sine "yndlingskontrakter", å kommersialisere avlingene vi dyrker, vannet vi drikker, luften vi puster inn, og drømmene vi drømmer - storselskapenes globalisering trenger et internasjonalt forbund av lojale, korrumperte, autoritære regjeringer i fattige land, som kan presse igjennom upopulære reformer og undertrykke opprørene.

Denne globaliseringen, eller skal vi kalle den ved dens rette navn, imperialismen, trenger en presse som later som den er fri. Den trenger domstoler som later som de utøver rettferdighet.

I mellomtiden tetter Nord til grensene sine og hamstrer masseødeleggelsesvåpen. Når alt kommer til alt, må de forsikre seg om at det bare er penger, varer, patenter og tjenester som blir globalisert. Ikke menneskenes frie bevegelse. Ikke hensynet til menneskerettigheter. Ikke internasjonale avtaler om rasemessig diskriminering eller kjemiske og kjernefysiske våpen, eller utslipp av drivhusgasser eller klimaendringer, eller - Gud forby - rettferdighet.

Dette er altså - alt dette - "imperiet". Dette lojale forbundet, denne obskøne opphopningen av makt, denne sterkt økte avstanden mellom dem som tar beslutningene og dem som må lide under dem.

Vår kamp, vårt mål, vår visjon om En Annen Verden må være å fjerne denne avstanden.

Hvordan står vi så imot "imperiet"?

Den gode nyheten er at vi slett ikke gjør det så dårlig. Det har vært viktige seire. I Latin-Amerika har vi sett så mange - i Bolivia har vi Cochabamba; i Peru var det opprøret i Arequipa; i Venezuela hoder president Hugo Chavez koken, til tross for at USAs regjering anstrenger seg så godt den kan.

Og verden stirrer på folket i Argentina, som prøver å omforme landet fra asken etter ødeleggelsene som Det internasjonale pengfondet har forårsaket.

I India samler bevegelsen mot økonomisk globalisering tyngde, og

ser ut til å bli den eneste virkelige politiske kraften som kan møte den religiøse fascismen.

Når det gjelder den økonomiske globaliseringens glitrende ambassadører, Enron, Bechtel, WorldCom, Arthur Anderson, hvor var de i fjor, og hvor er de nå?

Og her i Brasil må vi selvsagt spørre... hvor var presidenten i fjor, og hvor er han nå?

Fremdeles har mange av oss mørke øyeblikk av håpløshet og desperasjon. Vi vet at under den utslåtte baldakinen til Krigen mot Terrorisme er menn i dress harde til å jobbe.

Mens bombene regner ned over oss og kryssraketter glir over himmelen, vet vi at kontrakter blir signert, patenter blir registrert, oljerørledninger blir lagt, naturressurser blir plyndret, vann blir privatisert, og George Bush planlegger å gå til krig mot Irak. Hvis vi ser på denne konflikten som en direkte konfrontasjon øye til øye mellom "imperiet" og de av oss som står imot det, kan det synes som om vi taper.

Men det finnes en annen måte å se på det på. Vi, alle vi som er samlet her, har hver på vår måte begynt å beseire "imperiet". Vi har kanskje ikke stoppet det på dets vei - ennå - men vi har kledd av det. Vi har fått det til å miste maska. Vi har tvunget det ut

«I dag vet vi at ethvert argument som brukes for å trappe opp krigen mot Irak, er en løgn. De mest latterlige av dem er den amerikanske regjeringens dype omtanke for å bringe demokrati til Irak.»

på åpen mark. Nå står det der foran oss på verdensscenen i all sin dyriske, skammelige nakenhet.

Imperiet kan tenkes å gå til krig, men det befinner seg i åpent lende nå - for stygt til å tale å reflektere over seg selv. For stygt selv til å samle sine egne folk. Det vil ikke være lenge før flertallet av det amerikanske folket blir våre allierte. For bare noen få dager siden i Washington marsjerte en kvart million mennesker mot krigen mot Irak. For hver måned samler bevegelsen mere vekt.

I dag vet vi at ethvert argument som brukes for å trappe opp krigen mot Irak, er en løgn. De mest latterlige av dem er den amerikanske regjeringens dype omtanke for å bringe demokrati til Irak. Å drepe folk for å redde dem fra diktatur eller ideologisk korrupsjon er, selvfølgelig, en gammel sport for USAs regjeringer.

Ingen tviler på at Saddam Hussein er en nådeløs diktator, en morder (hvis verste utspill var støttet av regjeringene i USA og Storbritannia). Det er ingen tvil om at irakerne vil ha det bedre uten ham.

Men - hele verden ville ha det

bedre uten en viss herr Bush. Faktisk er han mye farligere enn Saddam Hussein. Altså, skulle vi bombe Bush ut av Det hvite hus?

Det er mer enn åpenbart at Bush var bestemt på å gå til krig mot Irak, uten hensyn til fakta og uten hensyn til den internasjonale offentlige opinionen. I sin rekrutteringsjakt etter allierte er USA klar for å finne opp fakta. Gjetteleken med våpeninspektorene er den amerikanske regjeringens offensiv, en fornærmende innrømmelse overfor en eller annen form for internasjonal etikette.

Hva kan vi gjøre?

Vi kan slipe vår hukommelse, vi kan lære av vår historie. Vi kan fortsette å bygge den offentlige opinionen til den blir et øredøvende brøl. Vi kan vende krigen mot Irak til et akvarium for den amerikanske regjeringens overtramp. Vi kan vise fram George Bush og Tony Blair og deres allierte som de kujoner av babymordere, vannforgiftere og de feige langdistansbombene de er. Vi kan gjenoppfinne sivil ulydighet på en million ulike måter. Med andre ord, vi kan varte opp med en million framgangsmåter for å bli en kollektiv pain in the ass.

Når George Bush sier at "du er enten med oss, eller du er med terroristene", da kan vi si: "Nei, takk skal du ha". Vi kan la ham få vite at verdens mennesker ikke trenger å velge mellom en ondskapsfull Mikke Mus og de gale mullahene.

Vår strategi skulle være ikke bare å konfrontere imperiet, men å beleire det.

Stjele oksygenet fra det. Vanære det. Håne det. Med vår kunst, vår musikk, vår litteratur, vår hardnakkethet, vår glede, vår briljans, vår rene og skjære ubøyelighet og vår evne til å fortelle våre egne historier. Historier som er forskjellige fra dem vi blir hjernevasket til å tro på.

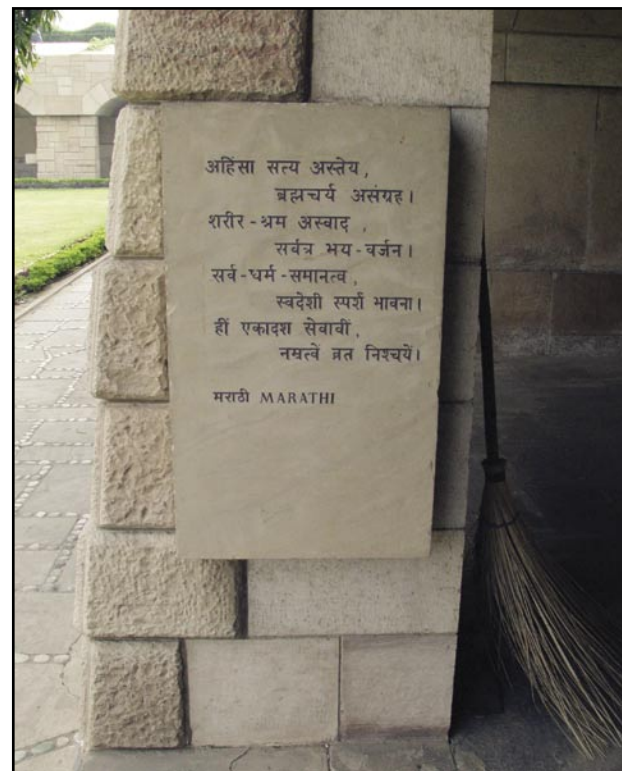
Den korporative revolusjonen vil kollapse hvis vi nekter å kjøpe det de selger av sine ideer, sin versjon av historien, sine kriger, sine våpen, sine begreper om uunnghelighet.

Husk dette: Vi er mange, de er få. De trenger oss mer enn vi trenger dem.

*Porto Alegre, Brasil.
World Social Forum 2003*

Denne talen kommer i Arundhati Roys artikkelsamling "Til alle murmeldyr og markmus her i verden ..." på Pax forlag medio oktober 2004. Da vil kapittelet hete "Det nye imperiet".

Arundhati Roy fra India slo gjennom internasjonalt som forfatter med boken "Guden for de små ting." Hun er en ettertraktet skribent og foredragsholder med tema rettferdighet og utvikling.

Minnetavle i Delhi, ved bredden av Ganges der Gandhi ligger begravet

Delhi 21.01.1948:

Gandhi drept av fanatiker

Fredsforkjemperen og folkelederen Mohandas Karamchand Gandhi ble i går kveld skutt ned og drept i Delhi. Gjerningsmannen ble pågrepet på stedet.

Gandhi var på vei med sine nærmeste til kveldsbønn i Dehli da han brutalt ble skutt ned og drept i går kveld. Uten forvarsel trakk en unge ortodoks hinduist en revolver på åpen gate og avfyrte flere dødelige skudd mot lederen av den indiske nasjonalbevegelsen.

Gjerningsmannen Nathuram Godse ble pågrepet på stedet. En rasende folkemengde gikk løs på mannen som ble reddet av soldater i nærheten. Gjerningsmannen ga i avhør klart uttrykk for at han ikke angret på attentatet.

Store menneskemengder i Bombay brøt ut i åpent opprør da nyheten ble kjent i løpet av natten. Indiske myndigheter rapporterer at 15 mennesker ble drept og over femti skadet i urolighetene som først ble oppløst i morgentimene.

Indias statsminister Pandit Jawaharlal Nehru ba i natt det indiske folket om å vise besinnelse. Han uttrykte sin store sorg over Gandhis plutselige bortgang.

- Gandhi has gone out of our lives and there is darkness everywhere. The father of our nation is no more- no longer will we run to him for advice and solace. This is a terrible blow to millions and millions in this country.

- Our light has gone out, but the light that shone in this country was no ordinary light. For a thousand years that light will be seen in this country and the world will see it... Oh, that this has happened to us! There was so much more to do, beklaget Nehru i sin tale i natt.

Gandhi kom til verden i byen Pordanbar vest i India i 1869. Han ble oppdratt i en hinduistisk familie men kom tidlig i kontakt med Jainismen som er en trosretning som tar sterk avstand fra voldsbruk. Etter sin utdannelse ved Universitetet i Bombay flyttet Gandhi til London for å studere juridiske fag.

Oppholdet i England ble etterfulgt av en periode med juridisk arbeid i Sør-Afrika. Gandhis opplevelse av rasisme og den imperialistiske holdningen i disse landene ville prege ham i hans kamp for det indiske folk gjennom resten av hans liv.

Ved starten av første verdenskrig i Europa flyttet Gandhi tilbake til India. I løpet av få år var han blitt en viktig maktfaktor i indisk politikk og leder for det indiske nasjonalistiske partiet.

Gandhis motstand mot de engelske myndighetene var alltid ikke-voldelig. Men han brukte sterke ord for å beskrive hvordan det engelske styret i hans øyne hadde ødelagt India. I forslaget til en indisk uavhengighetserklæring for India i 1930 skriver Gandhi at: "The British Government in India has not only deprived the indian people of their freedom, but has based itself on the exploitation of the masses, and has ruined India ecomically, politically, culturally and spiritually."

Med Ghandis død mister India en lysende politiker og folkeleder. Hans eksempel vil ikke-voldelig motstand som redskap mot overgrep vil være til inspirasjon for menesker over hele verden i lang tid etter hans bortgang.

1945: Utryddelsen av 6 000 000 jøder blir kjent. Ved slutten av 2. verdenskrig og Tysklands overgivelse avsløres de grusomme overgrep i konsentrasjonsleirene.

1945: Atombomben brukes første gang i krig av USA mot Hiroshima, Japan. For å få en betingelsesløs overgivelse slipper USA enda én over Nagasaki noen dager senere.

1946: Forente Nasjoner blir født. Som et resultat av de siste tiårenes konflikter stiftes FN med mål om å arbeide for fred og grunnleggende menneskerettigheter.

1947: Uavhengighet for India. I årene etter krigen vil stadig flere nasjoner løsrive seg fra de store imperiene og bli selvstendige nasjoner

1948: Gandhi blir drept. En politisk motstander av Gandhi trekker en revolver og avfyrer flere skudd på åpen gate mot Gandhis familie som er på vei til kveldsbønn

Galskapen i

I 1967, på årsdagen før sin død, holdt menneskerettighetsforkjemper Martin Luther King en historisk tale i Riverside Church i New York. Temaet var krigen i Vietnam, en krig som da hadde kostet millioner av menneskelig og enorme lidelser for både det vietnamesiske folk og amerikanske soldater.

Martin Luther King, Jr.

Jeg kommer til dette tilbedelsens hus i kveld fordi min samvittighet ikke gir meg noe annet valg.

Når jeg har vandret blant de desperate, avviste og sinte unge mennene har jeg fortalt dem at Molotov-coctails og geværer ikke vil løse deres problemer. Jeg har forsøkt å tilby dem min dypeste medlidenhet, samtidig som jeg har opprettholdt min overbevisning om at sosial forandring mest meningsfullt kommer gjennom ikkevoldelig handling.

Men de svarte, og med rette: Hva med Vietnam? De spurte om ikke vår egen nasjon brukte massive doser med vold for å løse sine problemer, for å få til den forandringen den ønsket seg.

Spørsmålene deres traff meg hjemme, og jeg visste at jeg aldri igjen kunne oppløfte min røst mot volden fra de undertrykte i gettoene uten først å ha talt klart til den største leverandøren av vold i verden i dag, nemlig min egen regjering.

For disse guttenes skyld, for denne regjeringens skyld, for de hundretusener som skjelver under vår vold sin skyld, kan jeg ikke tie stille.

Dette mener jeg er privilegiet og byrden til alle de av oss som anser oss for å være bundet av troskap og lojalitet som er bredere og dypere enn nasjonalismen, og som strekker seg utover vår nasjons selv-definerte mål og ståsteder. Vi er kalt til å snakke for de svake, for de stemmeløse, for ofrene for vår nasjon og for dem som den kaller fiende. For intet dokument fra menneskeheten kan gjøre disse menneskene til noe mindre enn våre brødre.

Og når jeg tenker over galskapen i Vietnam og leter i meg selv etter veier for å forstå og svare i medlidenhet, går tankene mine uopphørlig til folket på denne halvøya. Jeg snakker nå ikke om soldatene på begge sider, ikke om ideologiene til Frigjøringsfronten, ikke juntaen i Saigon, men ganske enkelt om det folket som har levd under krigens forbannelse i nesten tre kontinuerlige tiår nå. Jeg tenker på dem også, fordi det er åpenbart for meg at det ikke vil bli noen meningsfull løsning der før det blir gjort forsøk på å kjenne dem og høre deres brutte skrik.

De må se på amerikanerne som noen merkelige frigjørere. Det vietnamesiske folket proklamerte sin uavhengighet i 1945 etter en kombinert fransk og japansk okkupasjon, og før den kommunistiske revolusjonen i Kina. De ble ledet av Ho Chi Minh. Selv om de siterte den amerikanske uavhengighetserklæringen i sitt eget frihetsdokument, nektet vi å anerkjenne dem. I stedet bestemte vi oss for å støtte Frankrike i dets gjenerobring av sin tidligere koloni.

Vår regjering følte da at det vietnamesiske folket ikke var iklart for uavhengighet, og igjen falt vi som offer for den dødelige vestlige

arrogansen som så lenge har forgiftet den internasjonale atmosfæren. Med denne tragiske avgjørelsen avviste vi en revolusjonær regjering som søkte selvbestemmelse, og en regjering som var blitt etablert ikke av Kina, for hvem vietnameserne ikke nærer noen stor kjærlighet, men med klare innfødte krefter som omfattet noen kommunister. For bøndene betydde denne nye regjeringen reell jordreform, et av de viktigste behovene i deres liv.

Den eneste forandringen kom fra Amerika da vi økte vår forpliktelse om å stille soldater til støtte for regjeringer som var særdeles korrupte, uskikkede og uten folkelig støtte. Hele tiden leste folket våre løpesedler og fikk regelrette løfter om fred og demokrati, og om jordreformer. Nå pines de under våre bomber og betrakter oss, og ikke sine med-vietnamesere, som den virkelige fienden. De beveger seg trist og apatisk når vi gjeter dem vekk fra sine fedres jord, til konsentrasjonsleire der minimale sosiale behov knapt blir møtt. De vet at de må flytte eller bli ødelagt av våre bomber. Derfor går de, først og fremst kvinner og barn og de gamle.

De ser på mens vi forgifter vannet deres, mens vi dreper fem millioner mål av deres avlinger. De må gråte mens bulldosere braser gjennom områdene deres og forbereder seg på å ødelegge verdifulle trær. De vandrer inn i sykehusene, med minst 20 skadede fra amerikansk ild for hver skade forårsaket av Vietkong. Så langt kan vi ha drept en million av dem, de fleste barn. De vandrer inn i landsbyene og ser tusener av barn, hjemløse, uten klær, som løper i flokker i gatene som dyr. De ser barn som blir nedverdiget av våre soldater mens de tigger om mat. De ser barn som selger sine søstre til våre soldater, soldater som forlanger deres mødre.

Vi har ødelagt deres to mest avholdte institusjoner: familien og landsbyen. Vi har ødelagt deres land og deres avlinger. Vi har samarbeidet om å knuse nasjonens eneste ikke-kommunistiske revolusjonære politiske kraft, den forente

Vi har ødelagt deres land og deres avlinger. Vi har fordervet deres kvinner og barn og drept deres menn.

buddhistiske kirke. Vi har støttet fiendene til bøndene i Saigon. Vi har fordervet deres kvinner og barn og drept deres menn.

Hvordan dømmes de oss når våre embetsmenn vet at under 25 prosent av dem er medlemmer av kommunistpartiet, og likevel insisterer på å gi dem samlebetegnelse

«kommunister». Hva må de tenke når de vet at vi er klar over deres kontroll av viktige sektorer av Vietnam, og likevel synes vi å være klare til å tillate nasjonale valg der denne høyst organiserte politiske parallelle regjeringen ikke vil få delta? De spør om hvordan vi kan snakke om frie valg, når pressen i Saigon er sensurert og kontrollert av militærjuntaen.

Og de har så visst rett når de undrer seg over hva slags ny regjering vi planlegger å bidra til å danne uten dem, det eneste partiet som er i reell kontakt med bøndene. De stiller spørsmål ved våre politiske mål, og de benekter realiteten i en fredsavtale som de vil bli ekskludert fra. Spørsmålene deres er skremmende relevante. Planlegger vår nasjon å bygge på en politisk myte igjen, og deretter støtte opp under den med makten av ny vold?

Her ligger den sanne mening og verdi ved medlidenhet og ikkevold når den hjelper oss til å se fiendens synspunkt, å høre hans spørsmål, å lære å kjenne hans utsagn om oss selv.

stansen den må være vårt.

Dette er meldingen fra de store buddhistlederne i Vietnam. Nylig skrev en av dem disse ordene, og jeg siterer: «Hver dag krigen fortsetter, øker hatet i hjertet til vietnameserne og i hjertene til dem som har menneskelig instinkt. Amerikanerne tvinger selv sine venner til å bli deres fiender. Det er underlig at amerikanerne, som kalkulerer så omhyggelig rundt mulighetene for militær seier, ikke innser at i prosessen gjør de et dypt psykologisk og politisk nederlag uheldelig. Bildet av Amerika vil aldri mer være bildet av revolusjon, frihet og demokrati, men bildet av vold og militarisme.»

Dersom vi fortsetter, vil det ikke være noen tvil i min sjel eller i verdens sjel om at vi ikke har ærefulle hensikter i Vietnam. Hvis vi ikke stanser vår krig mot Vietnams folk straks, vil verden ikke ha noe annet alternativ igjen enn å se på dette som en grusom, klossete og dødelig lek vi har bestemt oss for å leke.

I mellomtiden har vi en

av en verdensrevolusjon. Gjennom de siste ti årene har vi sett det komme til syne et mønster av undertrykkelse som nå har rettfærdiggjort nærværet av amerikanske militære «rådgivere» i Venezuela. Dette behovet for å opprettholde sosial stabilitet rundt våre investeringer gjør greie for den kontrarevolusjonære aktiviteten til amerikanske styrker i Guatemala. Det forteller hvorfor amerikanske helikoptre blir brukt mot gerilja i Kambodsja, og hvorfor amerikansk napalm og styrker med grønne luer allerede har vært aktive mot opprørere i Peru. Det er med slik aktivitet i tankene at ordene til den sene John F. Kennedy kommer tilbake og hjemsøker oss. For fem år siden sa han: «De som gjør fredelig revolusjon umulig, vil gjøre voldelig revolusjon uunnødvendig.» [Applaus]

I økende grad er rollen vår nasjon har tatt, ved valg eller tilfeldig, rollen til dem som gjør fredelig revolusjon umulig ved å nekte å gi opp privilegiene og gledene som skriver seg fra de enorme profitene

For fra hans synspunkt kan vi virkelig se de grunnleggende svakhetene ved vår tilstand, og hvis vi er modne, kan vi lære, vokse og vinne på visdommen fra de brødrene som blir kalt opposisjonen.

På en eller annen måte må denne galskapen opphøre. Vi må stoppe nå. Jeg snakker som et Guds barn og som bror av de lidende fattige i Vietnam. Jeg snakker for dem hvis land blir lagt brakk, hvis hjem blir tilintetgjort, hvis kultur blir brutt ned. Jeg snakker for de fattige i Amerika som betaler den doble prisen for knuste håp hjemme og for død og korrupsjon i Vietnam. Jeg snakker som en verdensborger, for verden slik den forferdet står på stien vi har tatt inn på. Jeg snakker som en som elsker Amerika, til lederne for vår nasjon. Det store initiativet i denne krigen er vårt. Initiativet til å

kontinuerlig oppgave i kirkene og synagogene, mens vi oppfordrer vår regjering til å løse seg fra en skammelig forpliktelse. Vi må fortsette å bruke våre stemmer og våre liv hvis vår nasjon står fast ved sine perverse handlemåter i Vietnam. Vi må være forberedt på å parere handlingene med ord, ved å lete opp enhver mulig kreativ måte å protestere på.

Dette er en tid for virkelige valg, ikke for falske valg. Vi er på det punktet da våre liv må bli rett plassert hvis vår nasjon skal overleve sin egen dårskap. Enhver mann med humane overbevisninger må bestemme seg for den protestmåten som best passer hans overbevisninger, men protestere må vi alle.

I 1957 sa en observant amerikansk embetsmann at det virket for ham som om vår nasjon var på den gale siden

fra investeringer på den andre siden av havet.

Jeg er overbevist om at hvis vi skal komme oss på den rette siden av verdensrevolusjonen, må vi som nasjon undergå en radikal revolusjon når det gjelder våre verdier. Vi må raskt begynne å bevege oss fra et "ting-orientert" samfunn til et "person-orientert" samfunn. Når maskiner og computere, profittmotiver og eiendomsrett blir ansett som viktigere enn mennesker, er det enorme trekløveret av rasisme, ekstrem materialisme, og militarisme, ikke mulig å overvinne.

En virkelig revolusjon av verdier vil snart se med ubehag på den grinende kontrasten mellom fattigdom og rikdom. Med rettfærdig indignasjon vil den se over havene og se individuelle kapitalister i Vesten

1949: Tyskland deles i to. Noen år senere bygges Berlinmuren som står som et symbol på den kalde krigen og spenningen mellom øst og vest frem til Sovjets fall på slutten av 80-tallet.

1950: Konflikten mellom Nord- og Sør-Korea utvikler seg til åpen krig. USA involverer seg på den sør-koreanske siden mens sosialistiske Nord-Korea får støtte fra Kina.

1952: Opprør i Kenya. Det britiske styret i Kenya blir satt under hardt press fra Mau Mau-bevegelsen som ti år senere vinner uavhengighet for det kenyanske folket

1954: Regnes som den offisielle start på USAs engasjement i Vietnam. Etter midlertidig fred mellom Nord- og SørVietnam gikk USA inn med store summer til SørVietnams hær.

1959: Den revolusjonære lederen Fidel Castro tar kontroll over Cuba. Med revolusjonen blir Cuba den første kommunistiske stat på den vestlige halvkule.

15. desember 1966:

Krigen trekker ut

Krigen i Vietnam ser ikke ut til å gå mot en snarlig slutt. Nærmere 400.000 amerikanske soldater er nå utplassert i en av de blodigste kriger i USAs historie.

- Vi er pålagt strategiske begrensninger fra øverste hold. Det fører til at krigen blir mer komplisert for hver dag som går, sier den amerikanske generalen William Westmoreland som står ansvarlig for de amerikanske styrkene i landet.

Ingen bruk av atomvåpen

Amerikanerne har også bestemt seg for å utelukke bruk av strategiske atomvåpen i denne konflikten.

Free Fire Zone

Flere områder er etter hvert blitt merket "Free Fire Zone". Et slikt uttrykk innebærer at invasjonsstyrkene vil skyte mot alt som rører seg innen dette området. Denne politikken har ført til at store mengder internflykninger nå er i bevegelse i landet etter å ha blitt fordrevet fra sine landsbyer. 1.5 millioner flyktninger har så langt funnet veien til de overfylte flyktingeleirene lenger sør i landet.

Motstand i Europa

Den europeiske motstanden mot krigen i Vietnam er nå sterkt voksende. Men mange NATO-nasjoner har hittill valgt å holde en høflig diplomatisk linje ovenfor USA. Et av unntakene er Frankrike som nå sier klart ifra at de ikke vil ha noe med den amerikanske invasjonen å gjøre. Flere dramatiske TVreportasjer har i Europa den siste tiden skapt sterke reaksjoner på de amerikanske styrkenes framferd mot det vietnamesiske folket.

Lite kritikk i USA

Men selv om kritikken vokser i Europa er det fremdeles en bred støtte til krigen hjemme i USA. Den motstand som kommer til syne her består hovedsakelig av en liten gruppe venstreradikale intellektuelle. Den folkelige støtten til de amerikanske soldatene utgjør et sterkt press mot de som er kritiske til konflikten. Borgerrettighetsforkjemperen Martin Luther King er blant dem som i det siste har mistet mange tilhengere i USA på grunn av sin uttalte motstand mot krigen i Vietnam.

Vietnam

som investerer digre pengesummer i Asia, Afrika og Sør-Amerika, bare for å ta ut profittene uten å bekymre seg om noen sosial forbedring i landene og si: "Dette er ikke rettferdig". Den vestlige arrogante følelsen av at vi har alt å lære andre og ingenting å lære av dem, er ikke rettferdig. En sann verdirevolusjon vil legge sine hender på verdensordenen og si dette om krig: "Denne måten å etablere forskjeller på er ikke rettferdig." Virksomheten med å brenne mennesker med napalm, eller å fylle vår nasjons hjem med foreldreløse og enker, eller å sprøyte giftstoffer av hat inn i årene på normalt humane mennesker, å sende menn hjem fra mørke og blodige slagmarker fysisk handikappede og psykisk forstyrret, kan ikke forenes med visdom, rettferdighet og kjærlighet.

En nasjon som år etter år fortsetter å bruke mer penger på militært forsvar enn på programmer for sosial forbedring, nærmer seg en åndelig død. [Applaus].

En ekte verdirevolusjon betyr i den avsluttende analysen at våre lojaliteter må bli økumeniske heller enn sektorske. Enhver nasjon må utvikle en virksom lojalitet til menneskeheten som et hele, i den hensikt å bevare det beste i deres individuelle samfunn.

Denne oppfordringen om et verdensomspennende kameratskap som løfter nabobekymringer opp over den enkeltes stamme, rase, klasse og nasjon er i virkeligheten en oppfordring om en altomfavnende og ubetinget kjærlighet til hele menneskeheten. Dette ofte misforståtte og feiltolkede begrepet, så beredvillig forkastet av verdens Nietzsche"r som en svak og feig kraft, er nå blitt en absolutt nødvendighet for menneskets overlevelse. Når jeg snakker om kjærlighet, snakker jeg ikke om et eller annet sentimentalt og svakt svar. Jeg snakker ikke om den kraften som bare er følelsesmessig sludder. Jeg snakker om den kraften som alle de store religionene har sett som det øverste forenende livsprinsipp. Kjærlighet er på en måte nøkkelen som åpner døra som fører til den ultimate virkelighet. Denne hinduiske, muslimske, kristne, jødiske, buddhistiske troen på absolutt virkelighet blir vakkert summert opp i evangelisten Johannes" første brev:

"Mine kjære, la oss elske hverandre! For kjærligheten er fra Gud, og den som elsker, er født av Gud og kjenner Gud. Den som ikke elsker, har aldri kjent Gud, for Gud er kjærlighet. «Hvis vi elsker hverandre, har Gud sin bolig i oss, og hans

kjærlighet er fullkommen i oss.»

Så la oss begynne nå. La oss nå på nytt vie oss til den lange og bitre, men vakre, kampen for en ny verden. Dette er kallet som Guds sønner har, og våre brødre venter ivrig på vårt svar. Skal vi si at overmakten er for stor? Skal vi si til dem at kampen er for hard? Vil vårt budskap være at kreftene i det amerikanske livet kjemper mot deres ankomst som fullstendige menn, og at vi sender våre dypeste beklagelser? Eller vil det være et annet budskap,

En nasjon som år etter år fortsetter å bruke mer penger på militært forsvar enn på programmer for sosial forbedring, nærmer seg en åndelig død.

av lengsel, av håp, av solidaritet med deres plager, av forpliktelse overfor deres sak, uansett hva det koster? Valget er vårt, og selv om vi kunne foretrukket det annerledes, må vi velge i dette avgjørende øyeblikket i menneskets historie.

Den noble gårsdagens skald, James Russel Loyle, konstaterte så veltalende: "En gang kommer et

øyeblikk for å bestemme seg, for enhver mann og enhver nasjon. I striden mellom sannhet og falskhet, for den gode eller den onde side, en stor sak, Guds nye Messias tilbyr hver og en mørket eller lyset og valget står for alltid mellom dette mørket og dette lys, ved muligheten til det ondes framgang. Likevel er det sannheten alene som er sterk. Selv om hennes lodd kan være retterstedet og ikke tronen, råder framtiden ved dette retterstedet. Og bak det halvmørke ukjente står Gud i skyggen og våker over sine egne."

Og hvis vi bare vil gjøre det rette valget, vil vi være i stand til å omforme denne avventingens kosmiske klagesang til en skapende fredssalme. Hvis vi gjør det rette valget, vil vi være i stand til å omforme vår verdens skurrende dissonanser til en vakker symfoni om brorskap. Hvis vi bare gjør det rette valget, vil vi være i stand til å framskynde den dagen i hele Amerika og i hele verden, da rettferdigheten vil strømme ned som en mektig flom. [Applaus]

Denne talen, «Beyond Vietnam», holdt Martin Luther King i Riverside Church i New York 4. april 1967

Det andre Amerika

Jeg var med på marsjen i San Francisco. Og marsjene i New York og London også. Jeg var overalt, og hva så jeg? Jeg så ting jeg aldri trodde jeg skulle se.

Anis Shivani

Jeg så Susan Sarandon si til demonstrantene: "Glem krigen i Irak, tragedien i Palestina, alt det som ellers foregår i resten av verden! Ser dere ikke hva som skjer i deres egen bakgård? Kjemp den første krigen først!"

Hva var det hun snakket om? Jeg så at noen var litt forvirret.

"Jeg vil at dette skal være den siste antikrigsmarsjen," sa den ærverdige skuespillerinnen.

"La oss lage den første marsjen for fred! La oss be om en enkel ting: gi oss vår frihet tilbake! Kast ut Patriot Act. Steng Departementet for nasjonal sikkerhet. La oss slippe Tom Ridge og John Ashcroft og alle dem som terroriserer oss. La oss få en slutt på frykt og paranoia i dette landet. Resten vil ordne seg selv!"

Forsamlingen brølte, og Sarandon var bare den første taleren. Denne antikrigsmarsjen hadde på et øyeblikk forandret seg til en frihetsmarsj. Så enkelt det er, når du tenker over det.

Den neste som talte var Kim Gandy, lederen for National Organization for Women.

"Feminismen som bevegelse er

død!", ropte hun. "Vi må erkjenne dette. Den er en bunt av bitterhet, tapte håp og drømmer, umulige motsigelser. Hvis vi med feminisme mener frykt, mistenksomhet, offergjøring, å anklage andre og klandre og sutre og ikke gi ros der det er på sin plass, da sier jeg at feminismen er død! La oss begynne på nytt. La oss arbeide for en verden der menn og kvinner er frie til å være de de ønsker å være. Jeg spør: Har den moderne feminismen gjort menn og kvinner frie?"

Folkemengden ropte med én stemme: "Nei!"

Gandy fortsatte: "Er vi ikke fanget i nye tvangsforestillinger? Synes du ikke det er pinlig å bli kalt feminist?"

Halvparten av tilhørerne brølte igjen, mens andre så ned og følte seg ille til mote.

Ralph Nader var nestemann ut. Jeg syntes det var spennende å få se ham! Han hadde på seg sin vanlige mørke dress og rødt slips. Jeg har alltid beundret hans enkelhet. Kanskje kunne han, bare én gang, si det jeg alltid har ønsket at han skulle si - nemlig å be folk om å være mer lik ham selv i det virkelige liv? Ja, dette var virkelig dagen!

"Godtfolk, jeg er her for å fortelle dere at dere har blodet til det irakiske folket på hendene deres," sa Ralph. "Blodet til palestinerne, elendigheten til sørasiatene, afrikanerne, latinamerikanerne, dere har alt dette på dere! Det er dere som er de ansvarlige!"

Folkemengden var stille. Ralph fortsatte.

"Ja, jeg mener dere, hvite liberale i San Francisco og New York, som sender barna deres til private skoler, som kjører i store firehjulstrekkere fordi de får dere til å føle dere trygge. Jeg er her for å fortelle dere at dere er de ansvarlige for krigen i Irak, ikke George Bush! Er dere villige til å avstå fra noe av deres luksus? Å senke levestandarden? Vil dere avstå fra noe?"

Ralph tok en pause. "Helgenaktig" har han alltid blitt kalt, men for første gang syntes jeg virkelig at han fortjente det. "La oss brenne firehjulstrekkene! La oss velge oss ut av den onde forbrukerøkonomien. Ikke finn deg i fornærmelser fra din arbeidsgiver, dine representanter for det offentlige, ditt telefonselskap, banken din. Slåss! Gå i fengsel hvis du må det. Demokratisk handling er ikke å marsjere i gatene med vakre slagord og ordspill, for deretter å gå hjem igjen og surfe på nettet. La oss ta tilbake dette landet! La oss ta det tilbake til menneskene det tilhører!"

Jeg har hørt disse ordene på talløse møter, men de har aldri rørt meg på denne måten - før nå. Dette var en dag da alt virket mulig.

Biskop Al Sharpton var den neste. Han virket dempet. Ville han også leve opp til mine drømmer?

"Kjære dere, jeg er her for å si noe til dere! Enhver i dette landet er ansvarlig for seg selv. Vi kan ikke anklage andre for våre livsvilkår.

1963: Martin Luther King går mot Washington. Marsjen mot Washington blir fulgt av 250.000 mennesker i en enorm demonstrasjon for de svartes rettigheter i USA.

1964: Nelson Mandela dømt til livstid. Den sør-afrikanske lederen for ANC blir dømt til livsvarig fengsel for sabotasje og forræderi.

1966: Kulturrevolusjonen i Kina. Med formann Mao i spissen gjennomførte kommunistpartiet en voldsom utrensning av alt som minnet om borgerlig dekadens.

1967: Seks dager er alt Israel trenger for å vinne en kort men blodig krig mot sine arabiske naboer. Denne krigen ble starten på et voldsomt våpenkapløp i Midt-Østen.

1968: Martin Luther King blir drept. Tyve år etter drapet på Gandhi opplever verden nok et mord på enda en av våre fremste menneskerettighet sforkjempere.

Geværer og Gandhi i Afrika

Kaundas utfordrende spørsmål fulgte med ham gjennom hans mange år som president i Zambia. Det gjorde også utfordringen han hadde fordi både talsmenn for pasifisme og for væpnet kamp stilte spørsmål ved hans strategiske forpliktelser. Kaundas forsøk på å «spille i bruddene» handlet om å finne et felles punkt mellom de tilsynelatende motsatte strategiene med vold og ikkevold. I sitt svar på det han kalte voldens gåte, utforsket han disse spørsmålene i en serie essays publisert i 1980. Han stilte sitt grunnleggende spørsmål slik: Kan rettferdighet og frihet opprettholdes gjennom ikkevoldelig aksjon?

Bill Sutherland

I åpningen av *The Riddle of Violence* skrev Kaunda at Gandhi hadde vært hans ideal i hans tidligere år, før Zambia ble selvstendig. Med Kaundas ord «brakte Gandhi perfektion til alle sine kvaliteter. Jeg kjempet,» skrev han, «for å utvikle selvdisciplin, strenghet, enhet med folket, en opphøydhed som ikke var snerpet, fromhet med sans for humor, og praktisk visdom... Så det var i tråd med disse ikkevoldsprinsippene etter Gandhi-modellen at de endelige scenene av frihetskampen i Zambia ble ledet. Doktrinen ble den offisielle politikken til UNIP, og sett bort fra noen få beklagelige feil, ble den fulgt av massene, hvis disiplin ansikt til ansikt med alvorlig provokasjon var bemerkelsesverdig».

Kaunda oppsummerte arbeidet til Africa Freedom Action and Peace Brigade, og fortalte en historie om samtaler han hadde med den indiske lederen J.P. Narayan. Narayan foreslo at Kaunda ikke skulle innta presidentposisjonen, men heller, som Gandhi, holde seg utenfor politikernes arena for å kunne ha innflytelse på politikken i en bredere skala. Etter det Kaunda beskriver som «et par søvnløse netter», avgjorde han at Narayans forslag ikke passet for ham - at for å kunne tjene Zambias masser, måtte han tvert imot gå inn i regjeringen.

Det han har skrevet, gjenspeiler denne innledningsvise konflikten som gikk på det han ser som et nødvendig valg mellom enten og eller - «mellom et kompromissløst standpunkt i spørsmålet om ikkevold, og det å presse i vei på en politisk karriere som iblant må lede meg til å gjøre ting som strider mot mine overbevisninger».

Denne enten-eller-tenkningen, påstod Kaunda, ville «rane det politiske liv for sine idealister uten å påvirke behovet for politikere som sådan». Videre er det heller ikke etterspørsel etter et absolutt enten-eller-perspektiv på spørsmålene om ikkevold og vold. «La meg ikke overdrive,» skrev han, «graden av motsetning mellom ikkevoldstrategiene og de for væpnet kamp. Det følger ikke alltid at ikkevoldens veier er farligere. Det kan forekomme tider når dette er den eneste sunne veien å handle langs. Heller ikke er væpnet kamp alltid garantisten for nasjonal sikkerhet. Langt derifra. Men enhver leder må ha friheten til å skjelve.»

For vold og ikkevold, så langt fra å være absolutte alternativer, utfyller hverandre i praksis. Som en taktikk blir ikkevoldens effektivitet forsterket når den står fram i skarpt relieff mot et bakteppe av underforstått eller faktisk vold. Det har blitt sagt at ikkevold trenger vold på samme måte som stjernene trenger nattehimmelen for å synes.»

For å beskrive vanskelighetene med å overføre fra grasrotbevegelse

til nasjonal regjering, forklarte Kaunda sitt problem: «De eneste strenge prinsippene finnes i lærebøker. Historien, såvel som erfaringen, viser at jo yngre nasjonen er, desto nærmere overflaten er røttene til vold.»

I sin posisjon som leder for en regjering følte han seg spesielt presset til å forstå og handle i forhold til den ofte skjulte eller mer subtile volden som lå i status quo. Idet han siterte det filosofiske prinsipp at «den som bekrefter staten, bekrefter volden», bemerket han at alle med unntak av noen få «hellige» - som har beveget seg over til en fjern tilværelse i det ville - spiller en eller annen rolle i å bekrefte staten.

I et personlig brev til Kaunda fra 1981 rett etter offentliggjørelsen av essayene *Gåte*, minnet Bill ham på at til tross for den generelle misoppfatningen at Gandhi var en hellig i politikken, beskrev Mahatma'en seg selv som en politiker som prøvde å leve et fromt liv. Snarere enn at han brøt med den indiske Kongressen, som Kaunda antydte, brøt Kongressens lederskap med Gandhi på tidspunktet for uavhengighet, da han foreslo at de ikke skulle ta makten på et nasjonalt plan, men i stedet konsentrere seg om grasrotmakt gjennom å etableringen av lokale politiske og økonomiske helheter, landsbyrepublikkene.

Kaundas kritikk av ikkevoldsbewegelsen var sentrert rundt det premisset at det er urett og urealistisk å forvente at alle skal bli helgener. I tillegg tar absolutisten av og til feil når han skiller mellom individuell og institusjonell vold, og prøver å oppnå individuell helgentilværelse.

«En gjennomført pasifisme,» påstår han, «oppmuntrer til allmenne dommer om politiske regimer, som lever ut de marginale moralske forskjellene som er statsmannskapets råstoff». Disse pasifistene som argumenterer for at enhver seier gjennom vold er ufruktbar på grunn av midlene som blir brukt, risikerer å bli det totalitære systemets lettlurte idioter, «fordi en sterk despotisk makt veldig ofte ikke behøver å bruke makt for å ydmyke en som er svakere, mens frie nasjoner som mobiliserer til motstand mot slik aggresjon, må stille opp sine militære ressurser, og dermed pådrar seg pasifistens vrede.»

En henvisning langs disse linjene gjenkaller et argument fra 1936, da Hitler okkuperte Rheinland uten å løse et skudd. Sinnet til enkelte europeiske pasifister var dengang ikke rettet mot nazistene for deres territoriale aggresjon, men mot Churchill og andre som argumenterte med at tyskerne skulle stoppes med makt før det ble for sent.

Selvfølgelig retter dette argumentet seg bare mot de mest konservative blant pasifistene, og unntar de mange ikkevoldelige revolusjonære som var blant de første

I sin 28 år lange presidentperiode ble Kenneth Kaunda revet mellom ønsket om ikkevoldsforsvar og krav om tradisjonell opprusting.

til å protestere mot den voksende nazismen og fascistbevegelsene i Europa.

Den radikale vingen i pasifistbevegelsen i USA, som var for direkte aksjon, der blant mange andre Bill Sutherland var med, gjorde det klart at deres stilling som opponenter på samvittighetsgrunnlag delvis vokste ut av deres forståelse av at nazisme og fascisme var den logiske forlengelsen av rasismen og imperialismen innenfor de såkalte demokratiene. Kaunda erkjente at hele Gandhis politiske liv hadde vært sentrert om en kamp mot imperialismen og for nasjonal uavhengighet, men han anslo at Gandhi var et unntak i de indiske og pasifistiske bevegelsene. Kaunda konkluderte med at «i de fleste konflikter er det nødvendig å velge side, fordi nøytralitet er en stemme for den aggressive part».

Bills utfordring til Kaunda understreket at Gandhi og noen av hans politisk sett mer innsiktsfulle tilhengere, som J.P. Narayan, etterlyste et sterkt lederskap - ikke nøytralitet eller politisk avholdenhet - men lederskap i en radikal retning. «Å sette reell avgjørelsesmakt i hendene på folket på landsbynivå,» skrev Bill, «ville ha vært et viktig sjansespill - å vedde på at hvis du 'tar vare på pennyene, vil dollarene ta vare på seg selv.'».

Han innrømmet at Kaundas spørsmål i 1962 om ikkevoldelig nasjonalt forsvar hadde brakt ut av fatning den direkte aksjonsgruppa som hadde gitt ham råd fram til punktet for uavhengighet, men Bill havnet på betydelig ulike

konklusjoner.

«Det var på det tidspunktet,» husker Bill tilbake, «at jeg begynte å innse at det kunne være noe fundamentalt motsatt ved sant demokrati i forhold til den moderne nasjonalstaten.» Bills brev fra 1981 irettesatte Kaunda for at de fleste afrikanske ledere hadde valgt å akseptere den vestlige modellen av den moderne nasjonalstaten, som bare utfordret kolonialismen, og leilighetsvis kom med mild kritikk av nykolonialismen.

«Kanskje er det på tide,» skrev Bill, «å være veldig politisk i den dypeste betydningen av ordet, og oppdage et annet system for politisk organisering hinsides nasjonalstaten?»

Det kan være liten tvil om at noe av det mest bemerkelsesverdige Kaunda utrettet som president i Zambia, lå i hans støtte til de afrikanske frigjørings- og antikoloniale bevegelser. Sør-Afrikas ANC-hovedkvarter hadde lenge base i Lusaka, og kampen for frihet i Zimbabwe - tidligere det sørlige Rhodesia - ble delvis ført fra zambisk jord. Det zambiske folket led av økonomiske mangler og militære angrep på grunn av sin støtte til frigjøringsbevegelsene i det sørlige Afrika. I det han ytte politisk og materiell støtte som vertskap for disse væpnede kampene, konstaterte Kaunda ofte: «Vi har sluppet opp for alternativer.»

Uvillig som han var til ganske enkelt å forlate sin tro på ikkevoldens makt, satte og forklarte han imidlertid sin støtte i en taktisk sammenheng.

«Jeg mener ikke,» skrev han, «at voldens taktikker og ikkevoldens taktikker ikke er til å skjelve fra hverandre. Jeg tror heller ikke at det er uten betydning om vi rammer folk blindt, gitt at enhver revolusjonær handling er nødt til å ramme noen. Jeg forsøker bare å drive bort illusjonen om uskyldighet.»

Uskyldighet, sa Kaunda, er den farlige posisjonen som ekstremister på begge sider av debatten om væpnet kamp/ikkevold setter seg i for å rettferdiggjøre sine linjer. Kaunda risset opp «krigsmyter» og «fredsmyter» - unøyaktigheter skapt på begge sider for å tjene deres halvpartar av diskusjonen. Blant krigsmytene er tendensen til å idealisere revolusjon og gi den en smak av romantikk og drama, ideen som sikrer at varianter av autoritet er rettferdiggjort og rettskafne, og teorien om den «siste tilflukt» ved at alt annet er prøvd.

I tillegg kritiserte han terminologien om krig som blir brukt til å si at krig er noe uunngåelig - «sendt av gudene» - som ikke har noen menneskelige aktører, bare menneskelige ofre. Krig «bryter» ikke «ut» som en storm, påstår han, heller ikke «driver» nasjoner inn i krig, som et forvirret individ kan drive inn i et uventlig nabolag.

Fredsmyter, på den annen side, innbefatter påstanden om at kriger aldri løser noenting, og etterlater flere problemer enn de løser. En annen myte definerer krig som «sykdommen» til et spesielt politisk system, det være seg kapitalisme, kommunisme, nasjonalisme, eller kolonialisme.

1968: Sovjetunionen invaderer Tsjekkia. Sovjetiske tanks ruller inn i Praha som en reaksjon på Alexander Dubceks forsøk på å innføre en mer liberal "sosialisme med et ansikt".

1969: Mennesket på månen. Når den amerikanske astronauten Neil Armstrong setter sin fot på månen markerer dette en av de største historiske begivenheter i vår tid.

1972: Blodig søndag i Irland. En fredelig protestmarsj utvikler seg til gateslag mellom irske sivile og engelske soldater. TV-dekningen gjør at oppslutningen øker rundt IRA.

1975: Borgerkrig i Libanon. Den blomstrende hovedstaden Beirut blir arena for en voldsom borgerkrig mellom forskjellige etniske grupper i Libanon.

1979: Nobels Fredspris går i 1979 til den katolske nonnen Mor Theresa for hennes urettelige innsats for verdens fattigste. Hun regnes etter sin død som en helgen.

Endelig fant Kaunda det vanskelig at ikkevold ofte blir stilt opp som en alternativ politikk til krig.

«Ikkevold,» argumenterte Kaunda, «er ikke en politikk i det hele tatt. Det er å nekte å godta en spesiell politikk, fysisk makt, som en løsning på visse problemer.»

Med en gang denne nektelsen finner sted, uansett hvile taktikker som blir brukt, er nøkkelspørsmålet om hva å gjøre som neste skritt - å bygge en nasjon eller skape et rettferdig samfunn - reist for alltid. Etter Kaundas synspunkt, på et praktisk plan, har ikkevold mest slående blitt brukt «som et uttrykk for moralsk krenkelse og en personlig erklæring om hensikt, men den tilbyr ikke noe råstoff for politisk bearbeiding.»

«Min forståelse av både Gandhi og Martin Luther King,» imøtegikk Bill, «er at de var veldig klar over uunngåeligheten av vold som følger grunnleggende sosial forandring. Fokuset er å oppdage en metode for kamp som ville bryte sirkelen av vold og undertrykkelse. Både Gandhi og King var overbevist om at den åndelige makten som blir utløst av «sjelskraften» til de undertrykte i ikkevoldelig direkte aksjon, kunne bryte denne sirkelen.»

Mens han forsto og var enig i Kaundas vurdering av rigide absolutister på begge sider - slik som zimbabvere som ønsket å fortsette den væpnede kampen uten hensyn til forholdene til folket på grasrotplan, eller de pasifistene som ikke ville ha noe å gjøre med mennesker som var

engasjert i geriljakrig - kjempet Bill for å minne Kaunda på en middelvei som man kan velge. «Jeg håper at du vil anerkjenne dem som har arbeidet sammen med deg,» argumenterte Bill, «og de som fremdeles tror på ikkevold som et eksperiment i måten å kjempe mot voldsform nummer én i vår tid - institusjonell vold eksemplifisert av det sørafrikanske apartheid-regimet - uten å bryte vår identifikasjon med de undertrykte som ser på væpnet kamp som det eneste svaret.»

Kaundas ståsted, selv om det var kvalifisert, hadde noen paralleller til Bills avsluttende bekyrninger. «Jeg ville personlig ønske å se en total kjernefysisk avvæpning,» skrev Kaunda. «Intet mindre kan forhindre de fryktinngytende mulighetene som

vi alltid blir advart mot. Men jeg må protestere,» fortsatte han, «mot den arrogante antakelse at de maktene som allerede utgjør atomklubben har retten til å fryse klubbens medlemsmasse til de områdene de kan betro atomvåpen, mens folket i - la oss si, Zambia eller Sveits eller Island ikke er til å stole på.»

Spørsmålet om krig i Afrika - blant og mellom afrikanere - framsto som det mest tragiske for denne medgrunnleggeren og to ganger lederen av Organisasjonen for Afrikansk Enhet.

«Nesten enhver pris er verdt å betale,» framholdt Kaunda, «for å unngå risikoen for Afrikas ultimate krig. Nesten enhver pris - unntatt én. Vi vil aldri, aldri hvile før Afrika er feid rent for den stinkende skitten som heter apartheid.»

Diktatorens makt

De fleste afrikanske ledere fjernes ved kupp, ikke valg. En som dessverre har unnsloppet fall over en periode som nærmer seg evigheten, er general Mobutu Sese Soko i Zaire. Hans styre har vært en forbannelse for landet i mer enn tyve år, med ødeleggende resultat for hans folk. Det er vanskelig å forestille seg et land med større naturressurser - eller i en verre forfatning.

Susan George

Zaire har lidd under lite eller ingen tørke. Jordbrukslandet er rikt. Enorme forekomster av kobolt, kopper, diamanter og andre sjeldne mineraler ligger under overflaten. Landet har fremdeles enorme skoger, og dets elver sørger for et naturlig transportsystem såvel som en svær potensiell kilde til vannkraft.

Likevel, som vi skal se i makaber detalj, har livet for den vanlige zairer aldri vært så vanskelig. Reallønningene er en tiendel av hva de var da landet ble uavhengig; feilernæringen er kronisk; 80 prosent av folket lever i absolutt fattigdom: en velkjent liturgi. Men ikke bry deg om det. Som Jim Chapin rapporterer i Food Monitor: “Ting er ille i Zaire, men ikke for alle”.

Landets gjeld er på fem milliarder dollar, og tilfeldigvis er dette også det antatte beløp som general Mobutu og hans familie har stjålet fra Zaire. Han eier ikke mindre enn syv slott i Belgia og Frankrike, såvel som palassaktige gods og boliger i Spania, Italia og Sveits. Han eier bygninger i Elfenbenskysten, presidentboliger i alle Zaires åtte provinser, og et palass i sin hjemprovins.

Ingen vet hvor mye penger han har i sveitsiske banker, og han har enerett til bruk, eller eierskap, til et større antall skip, jettfly (herunder et Boeing 747), minst 51 mercedaser, og så videre.Hans plantasjeimperium, CELZA, er den tredje største arbeidsgiveren i Zaire, og produserer rundt en sjettedel av landets jordbruksvareeksport.

... [Han eier også] aksjer i alle de

store utenlandske selskapene i landet, i bankene, og [tar kommisjon av] fem prosent av landets mineraler, som blir innbetalt til hans bankkontoer i utlandet.30 prosent av landets aktive budsjett flyter gjennom hans kontor uten at han står til regnskap for det.

Det siste anslaget over Zaires gjeld kryper faktisk opp mot seks milliarder dollar, og belgiske forskere har offentliggjort adressene til elleve slott og store eiendommer i Belgia.

En bygning i den eksklusive avenyen Foch i Paris, en palassmessig bolig i Nice, en villa med 22 soverom i Sveits (permanent bemannet med 26 tjenere), en villa i standkanten i Costa del Sol, og et slott fra 1700-tallet i Spania - men hvilken rolle spiller et par slott fra eller til? De samme forskerne gir detaljer om konserner, banker og jordbruksindustriselskaper som har vært eid av medborgerpresident Mobutu.

Med et slikt prektig eksempel på toppen, er det ikke overraskende at selv skolebarn er blitt smittet av grådighetsviruset. To zairske lærere bemerkter:

Når vi spør unge elever hva de vil bli, svarer de uten unntak at de ønsker å bli store forretningsmenn, politikere eller musikk- og idrettsstjerner. Vi spurte om grunnene til deres valg, og de sier at det er slik de kan gi ordre til alle, gjøre store penger og arbeide veldig lite. Det som slår oss er deres overdrevne begjær etter rikdom, paret med en bestemt uvilje mot enhver type varig kroppslig eller intellektuelt arbeid. Hvis de blir spurt: ‘Hvorfor vil du svindle og bedra andre?’, svarer mange rett ut: ‘Fordi vi er zairere’.

Myndighetenes styrker fortsetter med uforminsket tyverie og folket blir årelatt. Likevel mottar Zaire fortsatt rikelig med friske penger. Verdensbanken lånte Mobutu-regjeringen over en milliard dollar, herunder 375 milliarder bare mellom 1984 og 1986.

Det internasjonale pengefondet (IMF) har satt i verk sine vanlige virkemidler.

Her kommer noen vitnesbyrd om leveforholdene i dette ulykkelige landet, slik de er formidlet innefra Zaire. Et år etter at devalueringen var påtvunget landet av IMF i september

1983, trengte en gjennomsnittlig familie i småbyen Bukavu (øst i landet) 80 zairer om dagen bare til mat (uten noe kjøtt eller fisk), mens inntekten til en mer eller mindre faglært arbeider eller en lærer var 20 zairer dagen. I 1986 hadde lønningene steget, men det hadde også prisene, slik at forholdet stort sett var det samme.

Mangelfull ernæring er blitt mer og mer vanlig siden 1983; antall tilfeller av kwashiorkor (syndromet med oppsvulmet mage) er på vei opp; i noen områder ‘sier folk at halvparten av barna nå dør før de når fem års alder’.

En undersøkelse viser at i de to største byene - Kinshasa, hovedstaden, og Lubumbashi - er gjennomsnittlig daglig kalorirasjon 1 450 og 1 425. I følge FN’s organisasjon for mat og jordbruk (FAO) er daglig kaloriinntak nødvendig for et normalt aktivt liv 2 300; nivået i Zaire er derfor tegn på langsom sult.

Og usikkerheten er stor. En nonne som arbeider i Shaba-provinsen skrev i 1984:

Folk som bor i vårt nabolag våger ikke å gå ut etter seks på kvelden, fordi soldater patruljerer hele byen og raner og anholder mennesker tilfeldig.Soldatene må faktisk leve på denne måten, fordi de selv er så dårlig betalt [200 zairer per måned]. Men de overdriver virkelig. Ved høylys dag stjal de geitene som var det eneste en fattig enke eide

... Siden devalueringen på 450 prosent i september 1983, ble lønningene offisielt økt med 100 prosent. Men ved vårt sykehus fikk 29 ansatte bare 20 prosent lønnsøkning, og de 120 andre fikk ingenting. Hvor blir det av disse pengene? Lærerne er rasende. De tjener bare 300-350 zairer i måneden, mens en sekk maniokmel koster 740 zairer. En familie kan leve på en sekk i to uker hvis de bare spiser ett måltid om dagen.

Susan George leder det nederlandske Transnational Institute. Hun er økonom og har forfattet en rekke ledende bøker om gjeldsproblematikk.

1. januar 1995

Handel over landegrenser

Verdens handelsorganisasjon (WTO) ble etter mange års forhandlinger offisielt stiftet. I globaliseringens store tiår blir WTO et av de fremste symbolene på den rike verdens økende press for liberalisering og verdenshandel.

Verdens handelsorganisasjon (WTO)

Helt siden siste verdenskrig hadde seierherrene søkt å utvikle systemer for internasjonal samkvem og handel som skulle sikre global fred og velstand. Det var imidlertid ikke FN som skulle lede verden framover. Med sin ett-land-en-stemme-modell kunne FN gitt verden spiren til et demokratisk styringsverktøy. Men de toneangivende, vestlige land ville det annerledes. I stedet utviklet de gjennom Marshallhjelpen, Bretton Woods-institusjonene, OECD, bistandshjelp og NATO militær, økonomisk og politisk kontroll.

Med sammenbruddet av Sovjetunionen stod verden igjen med én supermakt. Et svekket Japan, og et lite koordinert Europa ga USA stort spillerom. Veien lå nå åpen for de mest dynamiske dollarsentrerte økonomiene, godt hjulpet av kraftig våpenmakt og kulturell driv, å styre verden framover. Handel og bytteordninger, som gjennom århundrer har vært kanalene for å samle rikdommer i store sentra, imperier eller ikke, fant i WTO et naturlig forum.

Ordet globalisering får i nittiårene et nytt innhold: En handelsjuridisk og økonomisk ordning for å lette og øke handel. WTO bygger på konsensusprinsippet, som ofte blir misforstått som et enighetsprinsipp, mens det snarere betyr at de som har initiativet får beholde det så lenge motstanden ikke er sterk nok.

Land med høyt nivå innen utdanning, teknologi, transport, produksjon og som klarer å dominere kulturelt og idémessig bestemmer hvilke saker som skal drøftes. Det har ført til at WTO er betraktet som enda mindre åpen og demokratisk enn selv Verdensbanken og Pengefondet. Det vil også være enighet om at arbeidet i WTO er bygd på prinsippene om at frihandel og komparative fortrinn fører til optimal vekst og utvikling for alle land, også de fattigste, «i det lange løp», som det heter.

Det er også enighet i dag om at WTO har vært til stor fordel for de rike landene, mens de fattige afrikanske landene, for eksempel, har sett mindre til fordelene. Dette har ført til at de siste forhandlingsmøtene i WTO ikke bare har møtt store protestsamlinger på vegne av de fattige landene. Også internt har organisasjonen sviktet i å samle de rike og fattige landene om en felles retning for arbeidet. De fattige landene vil kort sagt beskytte sine svake økonomier mot konkurranse, slik de rike en gang selv beskyttet seg. Og de ser at dagens WTO ikke er til deres fordel.

At ulikheter mellom landene, for eksempel i landenes pengeverdi og teknologisk nivå, gir urettferdig utgangspunkt for konkurranse, bl.a. ved patentbeskyttelser og andre hindre mot teknologisk overføring, gjør at de fattige landene rettmessig spør seg om frihandelsprinsippet bare brukes når det passer de rike landene, men skjules når det kunne gitt de fattige fordeler.

Det er imidlertid en misforståelse å tro at ulandene først og fremst vil ha eksporttilgang til de rike markedene og at de for eksempel ser norsk distriktspolitikk med subsidier til smågårder og lokal utvikling og industri, som en trussel. Få innser, som fattige bønder i ulandene, at et frislipp for alle slags investeringer og handel over landegrensene, vil true småbønder, produsenter og småindustri uansett hvor de måtte være.

De spør seg også om det er globalt lønnsomt å bruke opp knappe oljeressurser på å transportere varer fra en verdensende til en annen i frihandelens navn, når de samme varene kunne vært produsert lokalt og gitt arbeidsplasser der det er bruk for dem.

1980: Ronald Reagan blir valgt til president i USA året etter Margaret Thatcher blir valgt i England. Sammen utgjør de symbolet på 80-årenes ny-liberalistiske økonomiske politikk.

1982: Konflikten mellom England og Argentina om Falklandsøyene fører til åpen krig på øyene. England går seirende ut av krigen som varer i to måneder og krever over tusen liv.

1985: Live Aid. Med artisten Bob Geldof i spissen samler hele verdens musikkstjerner seg på Wembley Stadion til musikkfestivalen Live Aid.

1986: Marerittet i Tsjernobyl. En serie eksplosjoner i et atomkraftverk fører til enorme utslipp av radioaktivt avfall over Ukraina.

1987: 19. oktober raser verdien av verdens børser samtidig. Krakket blir slutten på den fantastiske økonomiske oppgangen som har preget den vestlige verden de siste tiårene.

Hvor er den palestinske Gandhi?

Kitty Clark

Hvor er den palestinske Gandhi? Letingen er en lek preget av uendelig fascinasjon for de vestlige mediene, et geopolitisk motstykke til "Hvor er Waldo?". På overflaten er spørsmålet likevel ærlig. Gandhi var kanskje den første innfødte som drev ut en utenlandsk okkupasjonsregjering - i Indias tilfelle britene - ved hjelp av ikkevoldelig motstand.

Hans eksempel fortsetter å gi gjenklang, og er verdt å etterlikne. Det er usannsynlig at man lykkes helt og fullt; okkupasjoner ender tradisjonelt alltid først når de blir altfor smertefulle, som med den britiske okkupasjonen av Palestina.

Israel ville ikke eksistert i dag hvis det ikke var for handlingene til jødiske militante som Irgun, som sprengte i luften King David Hotel, hovedkvarteret til den britiske okkupasjonsregjeringen, i 1946. Bombingen drepte 91 mennesker, blant dem sivile og jøder, og var én i en rekke militante aksjoner utformet for å presse britene ut av Palestina og oppnå jødisk selvbestemmelse.

Irguns leder Menachem Begin, som i våre dager ville bli kalt en "terrorist", ble Israels statsminister. Hans militante fortid dannet grunnlaget for hans legitimitet, slik tilfellet også er med statsminister Ariel Sharon i dag.

Letingen etter en palestinsk Gandhi understreker Vestens stilltiende enighet: Israelsk vold er alltid "gjengjeldende", landets militære invasjoner er alltid en form for "selvforsvar". I motsetning

til dette er den palestinske volden alltid illegitim, uansett israelsk provokasjon.

Den palestinske Gandhi - utdannet i Vesten, en person som henvender seg til okkupasjonsregjeringen, i 1946. Bombingen drepte 91 mennesker, blant dem sivile og jøder, og var én i en rekke militante aksjoner utformet for å presse britene ut av Palestina og oppnå jødisk selvbestemmelse.

Det som mangler i dette argumentet er at mange palestinere allerede har praktisert, og fortsetter å praktisere, ikkevoldelig motstand, med overraskende sparsom mediendeckning. Den palestinsk-ledede International Solidarity Movement er bare ett eksempel. Palestinsk militans blir derimot overalt foraktet og ivrig omtalt og rapportert.

Som hjemland for en av verdens mest formidable hærer, importerer Israel nyeste våpenteknologi fra Amerika - F-16 bombefly og Hellfire-raketter fra Lockheed Martin, Apache andgrepshelikoptre fra Boeing - alt subsidiert av millioner av dollar fra amerikanske skattebetalere.

Mens palestinske selvmordsbombere bmed rette blir fordømt for å drepe og lemleste sivile med sine hjemmelagde spikerbomber, opprettholder Israels høyesterett bruken av flechettegranater, som Israel dreper og lemlester sivile med på Gaza-stripen, et av de tettest befolkede stedene på jorda. Disse granatene, som blir skutt ut fra tanks, er fylt av tusenvis av bittesmå stålpiler som sprutes ut i en cirka 300 meter lang og 90 meter bred "drapsradius".

Israelske flechettegranater eller palestinske spikerbomber, hva er forskjellen?

Gjennom de tre siste årene har israelske angrepsgrupper myrdet omkring 140 palestinske militære og politiske ledere, og de har drept mer enn 100 sivile i denne prosessen. Deres luftstyrke brøt en 30 år lang våpenvile med Syria, da de bombet en angivelig militant treningsleir nær Damaskus etter et spesielt ødeleggende selvmordsbomberangrep.

Ettersom Israel ikke har vært i stand til å få slutt på de palestinske angrepene med verken politikk eller

makt, utgjorde et svakt og stadig mer isolert Syria sannsynligvis et mer passende mål for å tilfredsstille en sørgende israelsk befolkning - et publikum som i stor grad støtter voldshandlinger som de såkalte "målrettede drap", kjent som "likvideringer" på hebraisk.

Men ved frontlinjene er man ikke like sikre. Israel ble forståelig nok sjokkert da 27 israelske piloter og reservister kunngjorde at de nektet å "fortsette å forulempe uskyldige sivile" ved å myrde det palestinske lederskapet, og konstaterte at de ikke lenger ville utføre "umoralske og illegale" bombeoperasjoner.

Pilotene ble ledet av brigadesjef Yiftah Spector, som hadde et vidt omdømme som et legendarisk flygeress. Deres stemmer fikk følge av mer enn 500 israelske "refuseniks", som har valgt mulige fengselsopphold heller enn tjeneste i de okkuperte områdene.

Pilotene ble bakvasket i den israelske pressen. "De burde alle gå sin vei med halen mellom bena," sa Ezer Weizman, tidligere israelsk president og sjef for luftstyrkene, på den israelske hærens radio. "Det er som kref: Det vil spre seg hvis det ikke blir fjernet".

Grunnene til at mange jødiske nybyggere flytter til de okkuperte territoriene, i klar motstrid til internasjonal lov, er skatteletter og subsidier fra regjeringen. En studie gjort av den israelske gruppa Peace Now avdekket at de fleste har slått seg ned i bosetningene på grunn av en "livskvalitet" som de ikke ville hatt råd til på andre måter, og at 60 prosent av dem ga uttrykk for vilje til å forlate disse områdene hvis det ble kompensert økonomisk.

Men regjeringen (som bruker ni milliarder årlig på det militære) vil ikke subsidiere dette. I stedet slo Israel i september i fjor inn på en politikk - i prinsippet - for å "fjerne" Yasser Arafat. To israelske ministre brakte brakte saken på bane ved å komme med åpne trusler om å myrde den demokratisk valgte palestinske lederen.

Jerusalem Post, som blant sine ledere teller Richard Perle, rådgiver

for Det hvite hus, omfavnet denne ideen i en leder med tittelen "Drep Arafat".

Det nazistiske Holocaust har blitt tolket i nåtidens Israel som en ydmykelse som krever en fullstendig ny mentalitet. De seks millionene myrdede jøder blir nå sett på ikke bare som ofre for en avskyelig periode i historien, men som ydmyke "slaktelam", som delvis kan anklages for sin egen hjelpeløshet.

Den "nye jøde", post-Holocaust, må være i stand til å kjempe til døden og aldri gi seg en tomme. Denne nytolkningen av den jødiske tragedie har hatt en underlig virkning: Frykten for tilintetgjørelse dominerer den israelske mentaliteten så til de grader - og blir spilt på som en harpe av Israels politiske ledere - at enhver fiende blir sett på som en mulig trussel mot Israels eksistens, selv om denne fienden er en nabo som ønsker jorden sin tilbake, eller en kritiker i egne rekker som viser israelske brudd på menneskerettighetene.

Israel har nå en tendens til å se seg selv som den svakeste part, selv når maktbalansen klart er i deres egen favør.

Se et øyeblikk på et parallelt univers der De palestinske selvstyremyndighetene kunngjør planer om å "fjerne" Ariel Sharon. Ville ikke verden bryte ut i protest? Ville ikke palestinerne miste enhver rest av legitimitet?

Tenk deretter tilbake på den nazistiske okkupasjonen av Frankrike. Franskmennene som bekjempet tyskerne ble senere erklært helter; kollaboratører ble skutt. Husker du Warszawa-gettoen? "Frihetskjemperne" som kastet molotovcocktails mot tyske panservogner ble motstandshelter.

Jeg har sett filmene, lest bøkene, besøkt museene. Ikke fortell meg at de var "terrorister" som skulle ha ventet på sin Gandhi.

Men dette hindrer ikke Vesten i å lukke øynene. Og vente.

Teksten er hentet fra et leserbrev i Adbusters magazine

Tanker ved Yad Vashem

Ragnar Kvam jr.

Yad Vashem heter det størstlätte monumentet Israel har reist til minne om Holocaust. Det ligger på en høyde utenfor Jerusalem, med utsikt viden om, ja, det er som om jeg kan se hele det vesle landet herfra, der jeg sitter på en benk med mine tanker. Jeg har nettopp avsluttet vandringen gjennom de mange rom og haller som i tekst og bilder forteller den bestialske historien om nazistenes drap på seks millioner jøder.

Mye av dokumentasjonen er kjent, men her i Israel får den nye dimensjoner. Begrepet "aldri mer" får større mening enn noen gang. Det slår meg at Yad Vashem legger særlig vekt på den motstand de forfulgte jødene til tross for sår underlegenhet klarer å yte sine tyske bødler. Som symbol på denne motstanden har tilretteleggerne

av minnesmerke valgt oppstanden i Warszawa-ghettoen.

Etter erobringen av den polske okkupasjonsstyrkene å isolere den jødiske befolkningen. Med stein og piggråd murte de etter hvert nærmere en halv million jøder inne, eller like mange som Oslos innbyggere. Fornedret mistet de sin bevegelsesfrihet, sitt arbeid og det meste av sitt daglige brød. Etter hvert mistet de også livet gjennom sult og vold, eller gjennom deportasjoner til steder som Treblinka og Auschwitz.

I april 1943 var det bare mellom 60 000 og 70 000 jøder igjen i ghettoen. Da tyskerne kom for å hente også dem, samlet de seg til opprør. Det var en ulik kamp, og snart lå de siste jødene i Warszawas ghetto døde tilbake. Men om opprørerne ikke klarer å redde egne

liv, ble deres gjerning stående som stolt eksempel for den videre jødiske motstand. Det er den samme stolthet som lyser fra veggene i Yad Vashem, og som forteller den besøkende at om Hitler knekket nakken på seks millioner mennesker utelukkende fordi da var jøder, så klarer han aldri å knekke verdigheten, verken hos dem eller deres etterfølgere.

Så underlig, da, et par dager senere å ferdes langs muren israelerne nå bygger rundt Vestbredden. Med betong og elektriske gjerder stenges hundretusenvis av palestinere inne. Ser ikke Ariel Sharon og hans folk at en slik mur med uvegerlig konsekvens fører til samme desperasjon og kampvilje, ja, stolthet hos palestinerne som tyskernes mur skapte blant jødene i Warszawa? Forstå de ikke at det palestinske folk betrakter seg selv med samme

verdighet som det jødiske, og at det ligger åpenbar eksplosjonsfare i å trække slik verdighet på tærne?

I Gaza er situasjonen om mulig enda verre. Der lever 1,2 millioner mennesker kloss i hverandre på et område knapt større enn Kragerø kommune, uten muligheter til å slippe ut. Befolkningsveksten er på 4 prosent og blant de høyeste i verden, og for hver dag tikker den sosiale bomben raskere. Når den virkelige eksplosjonen kommer, og den kommer om stengselen ikke bygges ned, kan det vi nå har sett av intifadaer, bli for småplukk å regne.

Sikkerhetsgjerdene, kaller den israelske regjeringen sine murer og piggråder, og så langt har Sharon fått velgerne til å ta agnet. 80 prosent av israelerne sier de støtter en annen form for fysiske sperrer mellom seg og palestinerne

på Vestbredden og i Gaza. De drives av frykt for selvmordsbombere, og i et kort perspektiv er det forståelig. Men samtidig er selvmordsbombere selve uttrykket for den desperasjon palestinerne føler, en desperasjon ingen mur kan fjerne.

Bedre enn annen vet jødene hvordan det er å være innesperret. Med desto større styrke kan de derfor gjenta at det aldri må hende igjen, og derfor har de også laget Yad Vashem. Men budskapet må utvides til å gjelde alle forfulgte, skal det ha mening. Yad Vashem tåler ikke at det nå løper en mur så å si ved dets føtter.

Ragnar Kvam jr. er jordomseiler, journalist og skribent med en rekke tema under huden. Han arbeider for tiden i Aftenposten.

1989: Berlinmuren blir revet. Murens fall er et resultat av et voldsomt press for demokratisering i hele Øst-Europa. Dette markerer også starten på Sovjetunionens oppløsning.

1990: Sterkt internasjonalt press og stadige opprør tvinger Sør Afrika til å gi slipp på apartheidpolitikken. ANC-lederen Mandela kan etter 27 år forlate fengselet som en fri mann.

1991: Desert Storm. Den første amerikanske invasjonen av Irak skjer som en reaksjon på Iraks aggresjon mot nabolandet Kuwait.

1994: Den voldsomme populariteten til Nelson Mandela fører til at han blir Sør-Afrikas første fargede president.

1999: Krig i Europa. Konflikten på Balkan har på 90-tallet blitt en nærmest uløselig uenighet mellom ulike nasjoner og folkegrupper. NATO angriper Beograd og president Milosevic.

Å tolke fred

Å forstå fred er ingen enkel sak. Hvem definerer freden og når vet vi at vi har nådd målet? I denne artikkelen går vi nærmere inn på fredsprosessen i El Salvador hvor blant annet FN var involvert.

Alejandro Bendaña,

FNs generalsekretær skulle besøkt El Salvador i mars 2002. Han hadde svart positivt på en invitasjon fra den salvadoranske regjeringen om å være med å feire tiårsdagen for fredsavtalen, som ble forhandlet fram ved hjelp av FN.

President Francisco Flores' idé var å gripe anledningen til litt reklame. Ti år etter signeringen av fredsavtalen var overgangen fra krig til fred over, avtalen satt ut i livet, og alt var takket være at hans parti ARENA uavbrutt hadde sittet med presidentskapet.

Innledningsvis trodde herr Annan og hans rådgivere at også FN kunne tjene på å opptre på dette arrangementet. År 2002 markerte også tiårsjubileet for proklameringsen av Agenda for peace. Dette var derfor en fin anledning for generalsekretæren til å vise frem hva mange anså for å være et sentralamerikansk utstillingsvindu for fredsbygging, en modell for en vellykket FN-intervensjon.

Tidligere geriljaorienterte politikere i FMLN, eller i det minste dens viktigste fraksjon, var hjertens uenige. Det var deres standpunkt, sammen med et antall fag- og bondeorganisasjoner, som hadde ført til at de ulike regjeringene hadde samtykket i alle de foreslåtte forpliktelsene, særlig på det sosiale og økonomiske området. For dem ville proklameringsen av en vellykket omforming besørget av Annan og Flores være ensbetydende med å løse regjeringen og andre krefter fra forpliktelsen til å samarbeide.

Etter at en delegasjon fra FMLN besøkte New York, bestemte Annan seg for å avlyse besøket. Slik unngikk han å trekke inn i det politiske minefeltet det ville være å tolke graden og naturen av enighet om overenskomstene.

Episoden kaster lys over den unngåelig politiske naturen av det å

felle dommer over både fred og den fredsbyggende etterkrigsrollen FN har spilt. Selv freds-konseptet kunne ikke unnsnippe å bli gransket: Hvis fred er fraværet av økonomisk urettferdighet og strukturell vold generelt, da ville en fattig nasjon som El Salvador med en høyst ulik fordeling av inntekt hatt en lang vei å gå.

Det er ingen tvil om at FMLN og mange av dens sympatisører innenfor og utenfor landet så for seg en fred som befattet seg med økonomiske og ressursmessige spørsmål, spesielt fordelingen av jord. Mye av denne visjonen har funnet sin vei inn i fredsavtalene, i stor grad i bytte mot demobilisering av FMLN-hæren. Likevel er det fortsatt et stort problem med vold i byene og fattigdom på landsbygda i El Salvador. Observatører har generelt vært enige om at de nye strukturene i politiet og rettsvesenet fremdeles ikke fullt ut har tillit i mye av befolkningen.

Ifølge Washington-kontoret for Latin-Amerika:

“Dagliglivet til den gjennomsnittlige salvadoraner er like ille, om ikke verre, enn det var før krigen. Nivåene av fattigdom og ulikhet som var medvirkende årsak til krigen, er fremdeles ekstremt høye, særlig i landlige områder. Ifølge Verdensbanken er faktisk brutto nasjonalprodukt per innbygger lavere i dag enn det var før borgerkrigen ... På grunn av mangelen på sikkerhet og den harde økonomiske situasjonen til flertallet av salvadoranere, er utvandringstallene like høye eller høyere enn under krigen.

I realiteten reises det andre betraktninger i sammenheng med FN's og giveres politikk, som vurderer effektiviteten av fredsbygging etter krigen.

I begynnelsen er det snakk om en sammenheng som i stor grad reduserer “fred” til spørsmål om politikk, institusjonsbygging, mekanismer for resolusjoner om konflikten og generelt effektiv styring. Samtidig består imidlertid spørsmålene omkring rollen og ansvaret til eksterne krefter, særlig såkalte givere, som er så involvert i det endelige resultatet, og som i slik grad krever “forsoning”.

Motsetningene vi har sett i El

Salvador og andre steder, spesielt i en etterkrigssammenheng, understreker ulike forståelser av fredsbygging og av fred i seg selv. Mens uenighetene i sin kjerne er av politisk karakter, blir forskjellene overført når det kommer til å definere fredsbygging. De salvadoranske aktørene underskrev en fredsavtale, ikke en enkel våpenhvileavtale, med opprørernes overgivelse. Forskjellen mellom det ene og det andre er nettopp fredsbygging - avtalen er en verdiladd tekst med en overflod av referanser til universelle menneskerettsprinsipper og forståelser av at fred innebærer rettferdighet, den setter opp spesifikke skritt og stadier for å oppnå rettferdighet i betydningen politisk og økonomisk demokratisering.

I signeringsøyeblikket trodde kanskje alle aktørene, både hjemme og i utlandet, at demokrati og utvikling ville flyte naturlig fra fredsavtalene som et bindende rammeverk.

God vilje produserer imidlertid ikke vinn-vinn-situasjoner. Mye fordi den fulle og kraftfulle gjennomføringen av avtalene, som i Guatemala og andre steder, medførte et “tap” for den tradisjonelle landeideende eliten og for næringslivssektoren.

Den konservative visjonen om fredsbygging, særlig den som medfører forsoning, betydde at “tapsfaktoren” skulle være minimal, og omfatte tilgang til vektstenger innen økonomisk og politisk makt. Så hvem sin visjon om fred, og hvilken fred, refererer vi til: den som ble undertegnet i 1992 eller det kompliserte scenariet vi var vitne til ti år senere?

I tilbakeblikk kunne man argumentere for at FN, El Salvadors regjering og giverlandenes regjeringer i stor grad overvurderte sin evne til å bringe varig fred og rettferdighet til El Salvador. Men fantes det en felles forståelse av fred, eller fantes det ikke en tendens til å sikre freden nå og rettferdigheten senere? Finnes det en forbindelse mellom den suksessfulle høyreorienterte nytolkningen av avtalene, og innsnevringen av definisjonen av fredsbygging som konsept?

Å tolke hvilken fred det er som blir bygget i El Salvador er alt i alt mer sammensatt, der svarene til de

internasjonale aktørene eller til de politiske partiene selv fremdeles har en tendens til å være defensive, og til og med feirende når det gjelder dokumentet de underskrev for ti år siden. Spørsmålet består imidlertid: Hvilken fred refererer vi til? Og det kan ikke være helt enkelt slutten på organisert sivil vold, som virkelig fortjener feiring, hvis dette går på bekostning av blindhet overfor nivåene av økonomisk og/eller “kriminell” vold som noen ganger gjør krav på å konkurrere med selve krigens vold.

Arbeidet for fred må ha som forutsetning at økonomisk vold er krig med andre midler. Å skille de to fører til uakseptable etiske og politiske betraktninger, slik det ville slå imot selve begrepet ikkevold. Gandhi var helt fast på dette punktet. Hans advarsel fra 1926 har ikke mistet noe av sin styrke og presisjon, men er like relevant i 1992 eller i et komplisert scenarium:

“En væpnet konflikt mellom nasjoner skremmer oss. Men den økonomiske krig er ikke noe bedre enn en væpnet konflikt. Dette er som en kirurgisk operasjon. En økonomisk krig er tortur strukket ut i tid. Og dens herjinger er ikke mindre grusomme enn de som blir beskrevet i litteraturen om krig som nevnes ved dette navn. Vi tenker ikke over den andre, fordi vi er vant til dens dødelige virkninger ... Fordi vi er vant til denne dvelende døden, tenker vi ikke mer på den. Bevegelsen mot krig er sunn. Jeg ber for at den må lykkes. Men jeg kan ikke noe for den gnagende frykten for at bevegelsen vil slå feil hvis den ikke berører roten til alt ondt - menneskets grådighet. Vil Amerika, England, og de andre store nasjonene i Vesten fortsette å utbytte de såkalte svakere eller usiviliserte rasene, og håpe å oppnå freden som hele verden higer etter? Eller vil amerikanerne fortsette å drive rovdraft på andre, drive økonomisk konkurranse, og likevel forvente å diktere fred i verden?”

Alejandro Bendaña er aktiv i Jubilee South og leder av Senter for utviklingsstudier i Nicaragua. Han har vært sitt lands ambassadør ved FN.

Bagdad 03.11.2003

Femten drept i helikopterstyrt

Minst 15 soldater ble drept og 21 ble såret da et amerikansk helikopter ble skutt ned i Irak. Dette skjedde på dagen et halvt år etter at krigen i Irak offisielt ble avsluttet.

De amerikanske soldatene var på vei til noen dagers permisjon i Bagdad da angrepet skjedde. To bakke-til-luft raketter ble skutt mot transporthelikopteret i nærheten av byen Falluja vest for hovedstaden. Det meldes at en av rakettenes traff helikopteret som så styrtet ukontrollert.

Angrepet på det amerikanske helikopteret føyer seg inn i rekken av mange alvorlige angrep mot den amerikanske okkupasjonsmakten de siste månedene. Totalt er nå flere utenlandske soldater drept etter fredserklæringen enn under krigens gang.

Flere utenlandske journalister mener at det siste angrepet er et eksempel på at motstanden mot okkupasjonsstyrkene fremstår som stadig mer samlet og enhetlig. De siste ukene har angrepene blitt flere. Nå gjennomfører motstandsbevegelsen mer enn 30 angrep daglig av mer eller mindre alvorlig grad.

Men alle er ikke like enige i at de amerikanske styrkene er på vei mot å miste kontrollen i Irak. USAs forsvarsminister Donald Rumsfeld mener de utenlandske soldatene gjør fremskritt i landet selv om arbeidet går langsomt fremover.

2001: To tårn. Vår tids mest berømte terrorangrep gjennomføres 11.september i USA. Angrepet på World Trade Center var en katastrofe som sjokkerte en hel verden.

2003: Ny invasjon av Irak. Amerikanske styrker setter de internasjonale våpeninspektørene til side og invaderer Irak på ny.

Terra nullus (av terra=jord og nullus=ingenting)

Tomt og ubebodd område som kunne legges under fremmed flagg.

Ved å erklære land de erobret for terra nullus kunne man uhindret

kolonialisere fremmed land, uten å ta hensyn til lokal kultur, lov eller rett.

Kasteløse barn mobiliserer. Mumbai 2004

9/11 x 3
9/11 2001

4000 mennesker omkommer i ruinene etter at tre fly kapres og styrtes i New York og Washington. Det er første gang USA blir angrepet på eget territorium siden japanerne bombet og styrte selvmordsflygere mot militærbasen Pearl Harbour ved Hawaii under Den andre verdenskrig.

9/11 1973

Chiles hærsjef general Pinochet hjelper av USAs CIA til å ta makten. President Allende omkommer da presidentpalasset i Santiago bombes fra fly. Et mangeårig militærdiktatur innføres med henrettelser og bortføringer i titusentall. Pinochet hyldes for sin innsats av lederne i Storbritannia og USA.

9/11 1922

Den britiske regjeringen erklærer Palestina som et mandat område, til de arabiske landenes store raseri. Dette var en direkte oppfølging av den britiske utenriksminister Balfour's-erklæring fra november 1917 som vedtok å opprette et jødisk hjemland i Palestina. Balfour uttalte at han ikke var interessert i å vite hva de registrerte 700.000 palestinerne i landet måtte mene om dette.

Med ikkevold som våpen. Fortsettelse fra side 1

Kommunistregimets fall i Øst-Tyskland med sin spektakulære åpning og riving av Berlin-muren var for mange høydepunktet i 1989. Få vet imidlertid om den flere måneder lange kampen som førte til at Øst-Tyskland ble kvitt det gamle regimet. I Leipzig startet det demonstrasjoner som økte i omfang og styrke utover høsten 1989. En helt bevisst ikkevoldelig linje ble valgt og lederne oppfordret på gang å holde fast ved denne linjen.

USSR truet med å gripe inn, men valgte til slutt å avstå. Gorbatsjov ga etter for presset og lot massene i Øst-Tyskland få sin vilje. Etter en kaotisk overgangsfase ble det etablert en ny regjering som senere utlyste frie valg. Fra flere hold ønsket man en samling med Vest-Tyskland. Da president Bush (den eldre) lovet Gorbatsjov at NATO ikke skulle ekspandere østover dersom Russland gikk med på samlingen av Tyskland, gikk prosessen relativt raskt.

Sovjetunionen oppløses (1991)

I de tre baltiske landene holdt de folkelige bevegelsene fast på en ikkevoldelig linje, selv da de ble møtt av den sovjetiske hær. "Den syngende revolusjonen i Estland" fikk navnet sitt da befolkningen dannet en menneskelig kjede fra Østersjøen til den russiske grensen. De sto hånd i hånd og sang sin nasjonalsang. Hjulpet av politisk press fra andre europeiske land nådde de sitt mål om selvstendighet.

Det kom til noen sammenstøt med militære tropper og folk ble skutt og kjørt over av stridsvogner da de baltiske statene frigjorde seg, men de som krevde endring tok ikke til våpen og vold.

Femten tidligere sovjetiske republikker oppnådde sin uavhengighet gjennom politisk press og ved forhandlingsbordet.

I Tsjetsjenia derimot kom det til blodige kriger med omfattende ødeleggelser, da russerne invaderte landet i 1994. Tsjetsjenerne tok til våpen i kampen for å forsvare sin uavhengighet som de etablerte 1991 med Dudajev ble valgt til president.

Russland under både Jeltsin og Putin har forsøkt å tvinge tsjetsjenerne

i kne ved hjelp av massiv bombing og rene utrensingsaksjoner. I dag er landet ruinert og over 90 prosent av husene ødelagt av krigshandlingene. Verdens manglende støtte til det tsjetsjenske folket, og implisitte godkjenning av Moskvas harde linje har vært en viktig faktor i den tragiske utviklingen.

Tsjekkoslovakia (1993)

Delingen av Tsjekkoslovakia ble knapt nok registrert i mediene. De som ville dele landet så på ikkevold som den eneste effektive metoden. Selv om utgangspunktet for denne prosessen var langt enklere enn for delingen av Jugoslavia, var oppdelingen ikke problemfri. Men ingen av partene truet med vold, og resultatet ble oppnådd ved forhandlingsbordene.

Indonesia (1998)

Massive demonstrasjoner tvang diktatoren Suharto til å gå av etter 32 år ved makten. En rekke demonstrasjoner utviklet seg til optøyer der biler og bygninger ble antent. Enkelte bydeler i hovedstaden Jakarta ble delvis ødelagt. Bak ødeleggelsene sto antagelig krefter som hadde fått i oppdrag å kaste dårlig lys over demonstrasjonene. Demonstrantene som krevde Suhartos avgang skulle fremstå som uansvarlige voldsmakere.

Serbia (2000)

Å fjerne Milosevic var åpenbart et av målene for NATOs tre måneder lange bombing av Kosovo. Alt NATO oppnådde var imidlertid at opposisjonen mot Milosevic ble torpedert som følge av bombingene. Først en god stund etter krigen klarte opposisjonen å samle seg igjen.

Man bestemte seg for å satse alt på en ikkevoldelig strategi for avsette landets leder. Strategien gikk ut på å finne en egnet kandidat som kunne utfordre Milosevic i valg, nøye overvåking av valget for å gjennomskue valgfusk, og – om det ble nødvendig – samle en million mennesker i Beograd for å tvinge bort det gamle lederskapet.

Opposisjonspartiene dannet koalisjonen DOS og samarbeidet tett med studentbevegelsen Otpor! for å benytte vel forberedte ikkevoldelige

aksjoner. Trening pågikk mange måneder i forveien og en dialog med politi og militære enheter hadde som mål å avverge bruk av vold mot demonstranter. Resultatet var vellykket og regimeskiftet ble gjennomført.

Filippinene: "SMS-revolusjonen" (2000-2001)

President Joseph 'Erap' Estrada var i utgangspunktet valgt med stort flertall i 1998. Han måtte gå i 2001 – etter enorme demonstrasjoner med over 700 000 deltagere på en av Manilas hovedgater i desember 2000 og januar 2001. Opprøret kalles "sms-revolusjonen" ettersom tekstmeldinger via mobiltelefoner var det viktigste midlet for å samle folk til demonstrasjoner. Informasjon om tid og sted ble videresendt fra telefon til telefon. I følge The Sunday Times (London 21.1.01) ble 18 millioner sms-beskjeder i løpet av en dag sendt ut for å mobilisere folk.

Georgia og "Rosenes Revolusjon" (2003)

Nylig ble Sjevarnadse tvunget til å gå av etter massive demonstrasjoner i Tbilisi. Den serbiske studentbevegelsen Otpor! har i lang tid trent georgierne og brakt videre sine erfaringer i støtte for en ikkevoldelig revolusjon i Georgia. De var en viktig faktor i den raske og relativt lykkelige utgangen av "Rosenes Revolusjon".

Sør-Afrika (1993-94)

Kampen for å gjøre om apartheidsystemet til et demokratisk samfunn ble først og fremst ført med ikkevoldelige midler. Det er få og ikke særlig vellykkede eksempler på at ANC benyttet voldelige metoder. I følge ANC så apartheidregjeringen på de enkelte ANC-medlemmenes voldsbruk som legitim grunn for å slå voldelig tilbake på alle svarte. Ikkevoldelige metoder som streiker og demonstrasjoner dominerte kampen mot apartheid, noe som fikk stor betydning for oppbygningen av den nye staten. ANC-folks langvarige utdannelse i utlandet var viktig for utviklingen, da de hadde kompetanse til å påta seg viktige posisjoner i samfunnet. Viljen til å bygge opp et nytt samfunn var større enn ønsket

om hevn – medlemmer fra den tidligere hvite regjering ble tatt opp i den nye regjeringen ledet av ANC og Sannhetskommisjonen forfulgte ikke bare apartheidstyrets overgrep, men også forbrytelser begått av ANC.

Chile (1989)

Det sivile samfunnet i Chile utfordret diktatoren Pinochet til åpent presidentvalg. Til tross for kraftige politirepresalier, minimal tilgang til media, sensur og få ressurser klarte man å vinne kampanjen om å få et valg. Pinochet tapte valget – en viktig, men ikke full seier for chilenerne. Pinochet fortsatte som forsvarssjef og er fremdeles senator. Likevel var kampanjen et viktig steg i retning av demokrati i Chile.

Palestina (1987-2004?)

Etter lang tid med væpnet motstand skiftet det palestinske folket strategi, og introduserte Intifadaen i 1987. Mediene fokuserte mest på steinkastende ungdom, men i virkeligheten innebar Intifadaen en lang rekke ikkevoldelige metoder som demonstrasjoner, streiker, boikotter, passiv motstand og sivil ulydighet. Da PLO samtidig bygget undergrunnskoler og alternative politiske organer oppsto en mulig forhandlingspartner for staten Israel.

Kosovo (1987-20..)

Kampen for uavhengighet var i lang tid ledet av Rugova, som var inspirert av Gandhi og fulgte en ikkevoldelig linje. Det serbiske styret innførte apartheidlignende forhold for albanerne. Under Rugova bygget motstandsbevegelsen opp et parallelt samfunn med egne institusjoner. Rugovas ikkevoldelige strategi hadde imidlertid få politiske seire, blant annet på grunn av mangel på internasjonal støtte. Misnøyen vokste, og det paramilitære UCK ble raskt populære da de i 1987 startet en geriljakrig for å oppnå uavhengighet. Serbernes reaksjon på denne strategien og NATOs bombardementer er vel vanskelig å glemme.

Grønland (2005?)

For tiden sitter representanter for Færøene i en lignende forhandling i

København. Om noen år vil Færøene være en selvstendig stat med 42 000 innbyggere på noen øyer i Nord-Atlanteren. Alt tyder på at Grønland vil følge etter.

Hva så?

Det er viktig å ha klart for seg at folkelige bevegelser ikke er de eneste faktorene som påvirker prosessene. På samme måte som voldelige frigjøringsbevegelser der flere variabler enn våpenbruk spiller inn på utfallet, preges også fredelige fremgangsmåter av ulike elementer.

Økonomiske faktorer har selvsagt spilt en viktig rolle i eksemplene som her er nevnt. I tillegg ble konflikten påvirket av religiøse organisasjoners rolle, kulturelle faktorer, media-situasjonen, omverdens interesse for konflikten, landets geopolitiske plassering, tilgang på viktige naturressurser i området, og en rekke andre forhold.

Hva skal vi gjøre?

Vi må studere eksemplene på ikkevold kritisk og fordomsfritt. En stadig diskusjon mellom forskere, lekmenn og aktivister må kombineres med en stadig innsats for å sette ikkevold på dagsordenen i så mange sammenhenger som mulig. Vi bør forvandle de ikkevoldelige teknikkene til en dyp, ikkevoldelig livsstil, på samme måte som vi har sett utviklingen av en dyp-økologisk bevegelse. Dette må gjøres av de som har en klar forståelse av forskjellen mellom teknikker og livsstil, de som har en dypere forståelse for Gandhis ideer enn å repetere ulike former av "non-cooperation".

Ved inngangen til det 21. århundre har vi flere erfaringer med ikkevoldelige metoder i store konflikter enn noensinne. For å lære av disse eksemplene er det nødvendig med intensive studier av disse konfliktenes og de midlene som ble brukt. Grundige evalueringer av historiske og kommende tilfeller må gjøres for å bygge videre på den erfaringen som allerede finnes, men som ikke er dokumentert og formidlet.